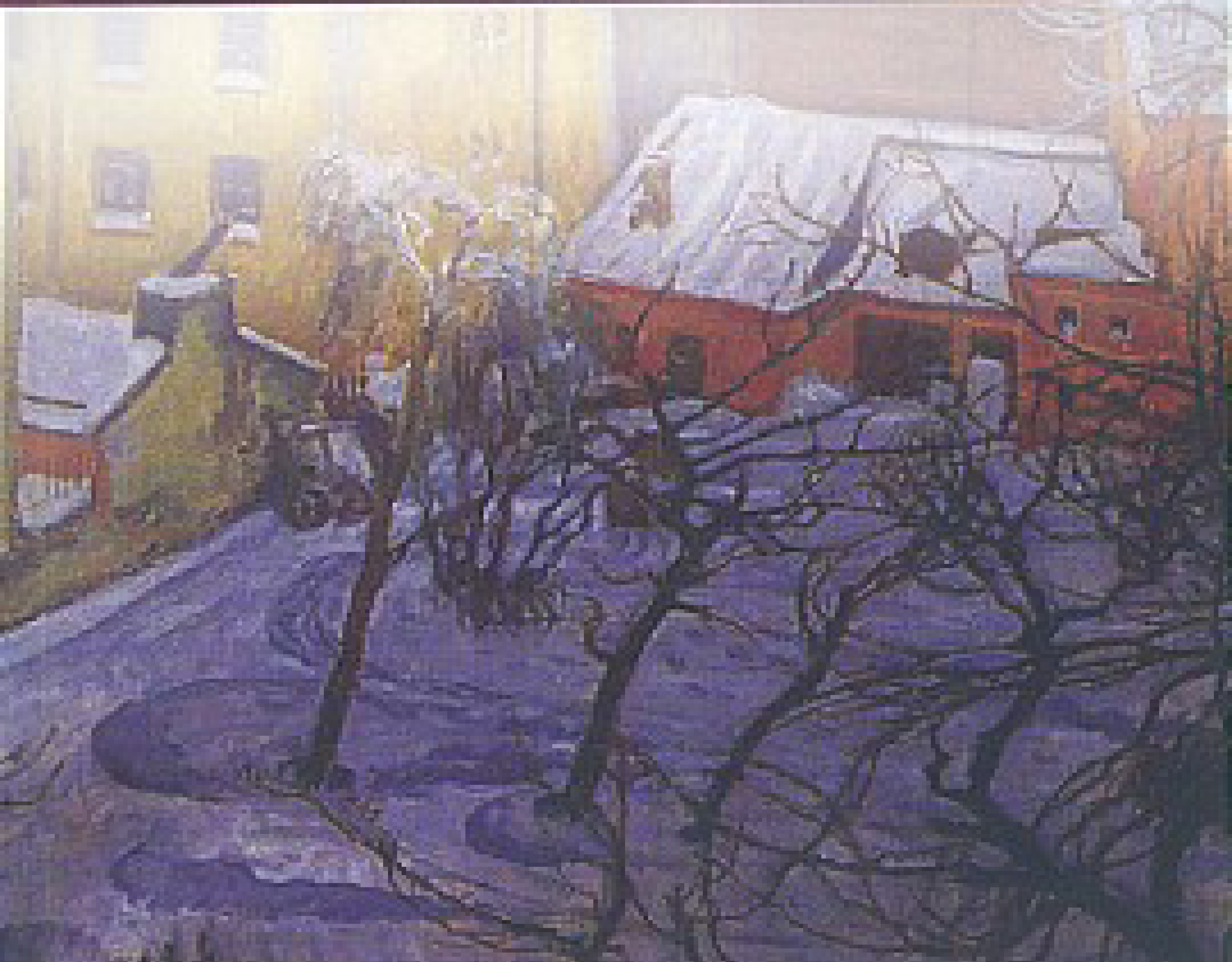
BEYAZ GECELER

DOSTOYEVSKİ



BEYAZ GECELER

UYSAL KİZ

FİYODOR DOSTOYEVSKİ

Yoksa o, bir anlı k da o l s a , s e n i n gön l ü n e Yakı n o l s u n d i y e mi ya r a t ı l d ı ?

İvan Turgenyev

BİRİNCİ GECE

Sevgili okuyucum, o öylesine güzel bir geceydi ki, böylesini ancak gençliğimi z d e gö r e b i l i r i z ! Gökyü z ü n ü n ayd ı n l ı ğ ı n a , yı l d ı z l a r ı n pa r l a k l ı ğ ı n a bak ı p bak ı p da , “Böy l e b i r göğün altı n d a i n s a n na s ı l o l u r da ö f k e duya r , h ı r ç ı n l a ş a b i l i r ? ” d i y e düşünürsünüz. Ama bu düşünce de gençler içindir, sevgili

okuyucum, hem de çok gençler için. Dilerim, sizin de gönlünüz uzun süre genç kalsı n .

Hı r ç ı n l a r d a n , ö f k e l i i n s a n l a r d a n sö z aç ı l m ı ş k e n bü t ü n o günk ü

uysallığ ım ı an ım s am a d a n edemey e c e ğ im . Sab a h ı n i l k s a a t l e r i n d e bunaltı c ı , tu h a f b i r can s ı k ı n t ı s ı do l d u r mu ş t u yü r eğ im i . Ben im gibi yalnı z b i r ad am ı , he r k e s t e r k ed i y o r mu ş , he r k e s bend e n kaçı y o rmuş g i b i b i r duy gu va r d ı i ç i m d e . “Her k e s ” l e k im l e r i kast ettiğimi so rm ak hak k ı n ı z d ı r . Çünkü ne r d e y s e , s e k i z yı l d ı r , yaş a d ığ ım şu Pe t e r s b u r g ken t i n d e b i r t a n e b i l e t a n ı d ı k edinemedim. Ama tanı d ı k ben im ney im e ? Za t e n Pe t e r s b u r g ‘ u baştan başa tanı r ı m , onun i ç i n bü t ü n ken t ka l k ı p , ya z l ı ğ a gidince haklı o l a r a k he r k e s i n ben i t e r k e t t i ğ i n i düşünmey e başladım . Ya l n ı z baş ım a ka l d ı ğ ım ı gör ü n c e de , büyü k b i r korkuya kapı l a r a k üç gün ney e uğrad ığ ım ı an l am a d a n

, ken t i n sokakları n d a do l a ş t ı m du r d um . Neva Cadd e s i ‘ n e , pa r k a , den i z kı y ı s ı n a , dah a ner e y e g i t t i y s e m h i ç b i r ye r d e , bü t ü n b i r y ı l hep aynı s a a t t e gö rmey e a l ı ş t ı ğ ı m k im s e l e r i n t e k i n i b i l e göremedim. Onlar beni elbet bilmezler, ama ben onları t a n ı r ı m , hem de yakı n d a n t a n ı r ı m , hep s i n i n de yüz ü ha t ı r ı m d a d ı r .

Onları n s e v i n c i ben im s e v i n c i m , on l a r ı n üzün t ü s ü ben im üzüntümdür. Tanrı ‘ n ı n he r günü ay n ı s a a t t e Fon t a n k a ‘ d a rasladığ ım u f a k t e f e k b i r i h t i y a r l a da ne r d e y s e ahb a p l ı k peydahladım . Görkem l i , da l g ı n b i r gö r ü n ü ş ü ol a n bu i h t i y a r , sol elini sallayarak hep kendi kendine bir şeyler mı r ı l d a n ı r ; sağ e l i n d e y s e , s a p ı a l t ı n kap l am a l ı , boğum boğum, uzun b i r baston vardı r . Adamc ağ ı z ben i f a r k e tmey e b i l e baş l a d ı , he r raslaşmada bana karşı b i r i l g i gö s t e r i y o r . Ben i ay n ı s a a t t e Fontanka’daki yerimde görmese neşesinin kaçacağın a ka l ı b ı m ı

basarım . Onun i ç i n d i r k i , ka r ş ı ka r ş ı y a ge l d i ğ im i z s ı r a l a r , ikimizin de keyfi yerindeyse, birbirimize selam verecekmiş

gibi bir havaya giriyoruz. Geçenlerde iki gün birbirimizi

görmeyip de üçüncü gün karşı l a ş t ı ğ ı m ı z zaman az ka l s ı n e l im i z i şapkalarımıza atıyorduk; neyse ki tam zamanında aklımız

başım ı z a ge l d i de e l l e r i m i z i i n d i r d i k , b i r b i r i m i z i sü z e r e k geçtik.

Evlerle de aram iyidir. Gezinirken birbiri ardı n d a n önüme çı k ı p bü t ü n pen c e r e l e r i y l e ban a bak a r a k k im i s i , “Merh a b a !

Nası l s ı n ı z ? Eh , ben çok şükü r i y i y i m , may ı s t a üz e r im e b i r ka t daha çı k a c a k l a r ” , k im i s i ; “Ee , na s ı l s ı n ı z bak a l ı m ? Ya r ı n ben i onarı y o r l a r ” , k im i s i de , “Dün az ka l s ı n yan ı y o r d um . Öyl e korktum ki!” vb. der gibidirler. Araları n d a s e v d i k l e r i m vardı r , k im i s i n i o l d u k ç a ya k ı n d a n t a n ı r ı m , b i r t a n e s i de önümüzdeki yaz kendisini mimara tedavi ettirecek. Tedavi

olurken, Tanrı e s i r g e y e , baş ı n a b i r şey ge lm e s i n d i y e he r gün uğray a c ağ ım or a y a . Hel e gü z e l i m pembe b i r ev i n öykü s ü n ü h i ç

unutamam. Taştan yapı lm ı ş , u f a c ı k , s ev i m l i b i r ev c eğ i z d i bu ; hantal komşuları n a bak ı p böbü r l e nm e s i n i , ban a bak a r k e n de yüzünün gülmesini gördükçe ona karşı i ç i m s ım s ı c a k o l u r d u .

Geçen hafta yanı n d a n ge ç e r k e n baş ım ı ka l d ı r ı r ka l d ı r m a z ; “Ben i sarı y a boy a d ı l a r ! ” d i y e ac ı k l ı b i r s e s i ş i t t i m . Bi r de bak t ı m ki, ne göreyim!.. Haydutlar! Barbarlar! Ne sütun bı r a km ı ş l a r , ne sundurma; hepsini kanarya sarı s ı n a boy am ı ş l a r ! Kan ım beynime sı ç r a d ı . Çin İmpa r a t o r l u ğ u ren g i n e boy a n a r a k çirkinleştirilen zavallı do s t um a bakmay a day a n am a y a c a ğ ım i ç i n o günden beri de semtine uğramı yo r um .

İşte, okuyucum, Petersburg’u ne kadar yakından tanıdığımı

artı k an l am ı ş bu l u n u y o r s u n u z .

Nedenini ortaya çı k a r ı n c a y a kad a r b i r t e d i r g i n l i ğ i n üç gündü r içimi kemirdiğin i yuk a r d a sö y l em i ş t i m . Sok a k t a can ım sı k ı l ı y o r , “O yok , bu yok , öt e k i ne ce h e n n eme g i t t i ! ” d i y e evde kendimi yiyordum. Tam iki gece; “Benim neyim eksik?

Burada niçin rahat edemiyorum?” diye odamda kı v r a n d ı m dur d um .

İsten kararmış, yeşil badanalı duvarlara, Matriyona’nın

başarı y l a ür e t t i ğ i örümc e k ağl a r ı y l a kap l a nm ı ş t a v a n a şaşk ı n şaşkın baktım. “Yoksa bütün sıkıntımın nedeni bunlar mı?” diye sandalyeleri gözden geçirdim. (Çünkü bir sandalye bile akşam bı r a k t ı ğ ı m b i ç i m d e durmuyo r s a s i n i r o l u r um .) Pen c e r e y e gö z gezdirdim; hepsi boşuna… İç im b i r t ü r l ü r a h a t e tmed i ! Hat t a Matriyona’yı çağ ı r a r a k , örümce k l e r d e n , he r zaman k i pasaklı l ı ğ ı n d a n do l a y ı kend i s i n i f a z l a üzmed e n az a r l a d ı m .

Kadı n tu h a f tu h a f bak t ı k t a n so n r a çek t i g i t t i , örümc e k l e r s e yerlerinde hâlâ sapasağlam dur u yo r l a r .

En sonunda bu sabah işin içyüzünü anlayabildim. Öyle ya,

herkes benden kaçı p ya z l ı ğ a kap ağ ı a t ı y o r d u . (Bu bay ağ ı

anlatım ı n d a n do l a y ı özü r d i l e r i m , şu and a yük s e k üs l u b u n h i ç

sı r a s ı deği l .) Çünkü Pe t e r s b u r g ‘ d a he r k e s ya ya z l ı k l a r ı n a gitmişti, ya da yeni gidiyordu. Çünkü sokakta her araba

kiralayan kerli ferli adam, gözümde, günlük işini bitirdikten sonra yazlığa , a i l e s i n i n yan ı n a döne n pek s ay ı n a i l e bab a s ı

görünümüne bürünüyordu. Çünkü karşı l a ş t ı ğ ı m yay a l a r ı n : “B i z buraya şöyle bir uğrad ı k , i k i s a a t s on r a ya z l ı ğ a g i d e c eğ i z ”

diyen kibirli bir havası va r d ı . Kar g i b i bey a z i n c e parmakları y l a pen c e r e y e vu r d u k t a n so n r a , gü z e l b i r k ı z , ba ş ı n ı

dış a r ı ç ı k a r a r a k , e l i n d e s a k s ı l a r l a ç i ç e k s a t a n ç i ç e k ç i y i çağırmay a gör s ü n . Hemen o and a bu ç i ç e k l e r i n , zev k i n i ç ı k a r m a k için deği l de , çok geçmed e n ya z l ı ğ a t a ş ı n a c a k l a r ı , ç i ç e k l e r i de yanları n d a gö t ü r e c e k l e r i i ç i n s a t ı n a l ı n d ı ğ ı n ı düşünmey e başlı y o r d um . Bu kad a r l a da ka lm ay ı p bu yen i , öz e l ke ş f i m d e büyük başarı l a r e l d e e tmey e baş l a d ı m . Kim i n , ne çeş i t ya z l ı k t a kaldığ ı n ı b i r bak ı ş t a yan ı l m a d a n an l ı y o r d um . Kamenn i Mahallesi’nde, Aptekarski Adaları ‘ n d a ya da Pe t e r h o f Caddesi’nde oturanlar, yapmacı k , i n c e t av ı r l a r ı y l a , i k i d i r h em bir çekirdek yazlı k g i y im l e r i y l e on l a r ı k ı r ev l e r i n d e n ken t e getiren gösterişli arabaları y l a gö z e ça r p ı y o r l a r d ı . Pa r g o l o v o ve daha ilerde oturanlar, ilk bakış t a i n s a n d a ak l ı baş ı n d a , oturaklı k im s e l e r i z l e n i m i b ı r a k ı y o r ; Krev s t o v s k i Ada s ı ‘ n a yazı ge ç i r m e y e ge l e n l e r şen şak r a k t a v ı r l a r ı y l a d i k k a t i çekiyorlardı .

Dağ g i b i ev eşy a l a r ı y l a , mas a l a r l a , s a n d a l y e l e r l e , d i v a n l a r l a , daha bir sürü ı v ı r z ı v ı r l a do l u , üs t e l i k çoğu zaman bü t ü n bunları n t e p e s i n e kur u lmu ş , e f e n d i s i n i n eşy a l a r ı n ı gö z ü n ü n bebeği g i b i s a k ı n a n s ı s k a aş ç ı kad ı n l a r ı n bu l u n d uğu d i z i d i z i yük arabaları y l a , ar a b a l a r ı n yan ı n d a d i z g i n l e r i e l l e r i n d e tutarak yürüyen sürücülere raslasam; Neva, Fontanka üzerinden Çyorni Deresi'ne, adalara kadar giden, çeşitli ev eşyaları y l a tı k a b a s a do l d u r u l m u ş kay ı k l a r gö r s em ; bu ar a b a l a r , bu kay ı k l a r gözümde çoğal ı y o r , çoğa l ı y o r d u . Herke s ay a k l a nm ı ş , ha r e k e t e geçmiş, kervanlar halinde yazlığa göç ü y o r muş g i b i m e ge l i y o r d u .

Sanki bütün Petersburg boşalarak yerinde ı s s ı z b i r çö l kalacaktı . Bu dur umu gö rd ü k ç e kend i kend im d e n utanmaya, gücenmeye, hüzünlenmeye başladım ; ben im ne g i d e c e k b i r ya z l ı k evim, ne de böyle bir yere gitmem için ortada bir neden vardı .

Aslı n d a he r yük ar a b a s ı y l a , f a y t o n k i r a l a y a n e f e n d i k ı l ı k l ı

adamla gitmeye can atı y o r d um , ama h i ç b i r i , eve t h i ç b i r i ben i çağırm ı y o r d u ; s a n k i köş emde unu t u l mu ş t um , ge r ç e k t e n de he r k e s için bir yabancı y d ı m .

İşte böylece o kadar çok gezdim, dolaştım ki, sonunda her

zamanki gibi, nerede olduğumu unu t a r a k b i r d e n b i r e kend im i kentin çı k ı ş kap ı s ı n d a bu l d um . O and a i ç i m e b i r s e v i n ç da l g a s ı

yayı l d ı , ad ım l a r ı m ı s ı k l a ş t ı r a r a k ken d im i kap ı n ı n d ı ş ı n a attım , ek i l m i ş t a r l a l a r a , ç ay ı r l a r a doğru yü r ü d üm . Ar t ı k yorgunluk filan duymuyor, üzerimden ağır b i r yükün ka l km a k t a olduğunu h i s s e d i y o r d um . Gel i p ge ç e n l e r i n yü z ü n d e b i r gü l üm s eme vardı , ne r e d e y s e eği l i p s e l am ve r e c e k l e r d i ; he r k e s b i r şey l e r e seviniyor, püfür püfür sigara tüttürüyordu. Ben de çok

sevinçliydim, şimdiye dek bu kadar neşeli olmamış t ı m . Ans ı z ı n İtalya’daymışım gibi, kentin taş yığını arasında bunalmış bir kentlinin yarı ha s t a ruh ha l i y l e hay r a n hay r a n k ı r l a r ı

seyrediyordum.

Baharı n ge lme s i y l e b i r l i k t e Tan r ı ‘ n ı n bağ ış l a d ı ğ ı bü t ü n güc ü n ü

ortaya koyarak süslenen, çiçeklerle bezenen bizim Petersburg kı r l a r ı n d a i n s a n a dokun a n , ama ne ol d uğu an l a ş ı l m a y a n b i r şey vardı r . Ba z e n ya l n ı z c a ac ı y a r a k ba z e n de h i ç f a r k ı n a varmadığ ım ı z , c ı l ı z , ha s t a l ı k l ı b i r gen ç k ı z ı , ama b i r gün , beklemediğimi z b i r and a , b i r d e n b i r e değiş e r e k an l a ş ı l m a y a n b i r güzelliğe bü r ü n e n b i r k ı z ı an ım s a t ı r Pe t e r s b u r g k ı r l a r ı . Bu kı z ı n ka r ş ı s ı n d a şaş ı r m ı ş , kend i n i z d e n ge çm i ş i n i z d i r . El i n i z d e olmadan, “Hangi güç bu bezgin, düşünceli gözlere parlaklı k verdi? Bu çökmüş, solgun yanaklara kan nereden geldi? Bu

yumuşak yüz çizgilerine tutkuyu kim verdi? Bu göğüs l e r ned e n böyle kabarı p kab a r ı p i n i y o r ? Bu so l u k yüz l ü k ı z a b i r d e n b i r e bu canlı l ı ğ ı , d i r i l i ğ i , gü z e l l i ğ i ve r e n ned i r ? Kim onun yanakları n a bu gü l ü c üğü kondu r d u ? Bu hay a t do l u , şen şak r a k kahkahaları ve r e n k imd i r ? ” d i y e so r a r s ı n ı z kend i kend i n i z e .

Gözleriniz birilerini arayarak çevrenize bakı n ı r s ı n ı z . Ve b i r anda her şeyi anlarsı n ı z . Ama o an hemen geç e r ; be l k i de ertesi gün gene aynı da l g ı n bak ı ş l a , ay n ı so l g u n yü z l e , hareketlerdeki aynı ürk e k l i k l e , be z g i n l i k l e , ha t t a b i r an l ı k taşkı n l ı ğ ı n d a n do l a y ı duyd uğu p işman l ı k l a , ay n ı t a s a y l a , ay n ı

hüzünle karşı l a ş ı r s ı n ı z . Bu b i r and a ge l i p geç e n gü z e l l i ğ i n neden böyle kı s a ömür l ü o l d uğunu ve ar t ı k b i r dah a dönmeyeceğin i i ç i n i z bu r k u l a r a k düşünü r, s e vmey e b i l e va k i t bulamadığ ı n ı z bu a l d a t ı c ı , b i r i ş e ya r am a z gü z e l l i ğ e t a derinden kı r ı l ı r s ı n ı z …

O günün gecesi gündüzünden daha iyi geçti.

Kı r l a r d a n ken t e çok ge ç dönmüş t üm , eve ya k l a ş t ı ğ ı m s ı r a d a s a a t 10'u gösteriyordu. Eve giden yol kanalı n k ı y ı s ı n d a n geç e r , bu saatte burada in cin top oynar. Ne yalan söyleyeyim, kentin uzak bir semtinde oturuyorum. Yürürken bir yandan da şarkı

söylüyordum, çünkü mutlu olduğum zaman l a r ken d i kend im e b i r şeyler mırıldanırım. Hiçbir dostu, arkadaşı olmayan, sevinçli anları n d a s ev i n c i n i k im s e l e r l e pay l a ş am a y a n he r k e s ay n ı şey i yapmaz mı ? B i r d e n bek l emd i ğ im b i r şey ç ı k t ı ka r ş ım a .

Rı h t ı m ı n ko r k u l u k l a r ı ve ko r k u l u k l a r a ya s l a nm ı ş dur a n b i r gen ç

kı z va r d ı önümde ; d i r s e k l e r i n i dem i r l e r i n üs t ü n e day am ı ş , gözleri kanalı n bu l a n ı k s u l a r ı n d a , öy l e c e da lm ı ş t ı . Üze r i n d e yosmalara yaraşı r s i y a h b i r mant o , baş ı n d a da hoş b i r şapk a vardı . "Yü z d e yüz e sme r d i r bu k ı z " , d i y e düşünd üm . Ayak seslerimi işitmemişti, soluğumu tu t u p yü reğ im kü t kü t a t a r a k yanı n d a n ge ç t i ğ im ha l d e dönüp bakmad ı b i l e . "Tuh a f , ne kad a r da dalmış " demeye ka lm a d ı , k ı z ı n boğuk h ı ç k ı r ı k l a r ı n ı i ş i t e r e k yerimde donakaldım . Eve t , yan ı l m am ı ş t ı m , ağl ı y o r d u . İş t e b i r daha, bir daha hı ç k ı r d ı . Yüreğ im ac ı d a n bur k u l a r a k , "Aman Tanrım ! " d i y e hay k ı r d ı m . Kad ı n l a r a ka r ş ı ne den l i ürke k olursam olayım , bambaş k a b i r dur umdu bu . Hemen ona doğru dönüp tam "Hanıme f e n d i ! " d i y e konu şmay a baş l a y a c a k t ı m k i , bu sö z ü n Rus yüksek sosyetesini anlatan romanlarda binlerce kez

kullanı l d ı ğ ı n ı an ım s a y a r a k d i l i m i tu t t um . Ben sö y l e y e c e ğ im sözleri ararken kı z kend i n e ge l d i , to p a r l a n ı p çev r e s i n e bakı n d ı , baş ı n ı önün e eğer e k k ı y ı boy un c a önümden sü z ü l d ü

gitti. Ben de hemen peşine takı l d ı m . O bunun f a r k ı n a va r a r a k kı y ı d a n ay r ı l ı p yo l u n öbü r yan ı n a , ka r ş ı ka l d ı r ı m a ge ç t i .

Doğrus u s ok ağ ı n o yan ı n a geçmey i gö z e a l am am ı ş t ı m . Yak a l a nm ı ş

bir kuşun yüreği g i b i ça r p ı y o r d u yü r eğ im . Ama o s ı r a d a geç e n bir olay yetişti yardım ıma .

Karşı ka l d ı r ı m d a , yab a n c ı kad ı n ı n b i r a z ge r i s i n d e , f r a k g i ym i ş

oturaklı b i r adam be l i r d i , ama ad am ı n yür ü y ü ş ü h i ç de ot u r a k l ı

değı l d i ; i k i d e b i r duv a r a day a n a r a k s a l l a n a s a l l a n a sürükleniyordu. Geceleyin birilerinin yanı n a ya k l a ş ı p da kendisine sataşmaya kalkışma s ı n d a n kor k a n bü t ü n k ı z l a r g i b i , bu kı z da , o l a n c a ür k e k l i ğ i y l e , yay ı n d a n boş anm ı ş ok h ı z ı y l a koşturuyordu. Eğer şan s ı m ya r d ı m e tmem i ş ol s a da ya l p a l a y a n adam birtakım a t a k ha r e k e t l e r e g i r i şm e s e y d i , k ı z a h i ç b i r zaman yetişemezdim. Adamı n b i r and a i l e r i doğru a t ı l m a s ı y l a , burnunun doğrus u n a k ı z ı n a r k a s ı n d a n s eğ i r tm e s i b i r ol d u . Kı z fı r t ı n a g i b i g i d i y o r d u . Ayak t a zo r dur a n ad am s a onun pe ş i n i bı r a km a k n i y e t i n d e değı l d i . Ar ay ı g i t g i d e kap a t a n he r i f i ç i n ,

“Ha yetişti, ha yetişecek!” dememe kalmadı , gen ç k ı z b i r çığ l ı k a t t ı . Çık a r k e n yan ım a a lm ı ş o l d uğum boğumlu ba s t o n umd a n dolayı Tan r ı ‘ y a ne kad a r şük r e t s em az d ı r . Kend im i b i r and a karşı ka l d ı r ı m d a bu l d um . İş i n s a r p a s a r d ı ğ ı n ı an l a y a n be l a l ı

herif, başı n a ge l e c e k l e r i b i r and a kav r am ı ş o l a c a k k i , ağzın d a n t e k sö z ç ı km a d a n ge r i d e ka l d ı . Anc a k a r am ı z b i r hay l i açı l d ı k t a n s on r a he r i f b i r t a k ı m ha t ı r ı s ay ı l ı r sö z c ü k l e r l e itirazı n ı b i l d i r i y o r o lma l ı y d ı . Ney s e k i sö y l e d i k l e r i b i z e kadar ulaşmı y o r d u .

- Koluma girin, dedim kı z a . Ar t ı k s a t a şm ay ı göz e a l am a z .

Korkudan, heyecandan titreyen kolunu bana verdi. Ey, belalı

adam! O anda sana ne kadar dua etsem azdı r . Göz ucu y l a şöy l e bir baktım k ı z a , t a t l ı b i r esme r gü z e l i y d i . Yan ı l m am ı ş t ı m .

Deminki korkudan mı de s em , yok s a dah a önc e k i üzü n t ü d e n mi , kara kirpiklerinde hâlâ gözyaşları pa r l ı y o r d u . Ama dud a k l a r ı n a bir gülümseme yayı lm ı ş t ı . O da ban a ka ç am a k l ı b i r bak ı ş l a baktı , son r a k ı z a r a r a k baş ı n ı öne eğd i .

- O zaman beni başı n ı z d a n s a v d ı n ı z da bak ı n i ş t e ne l e r o l d u !

Demin yanı n ı z d a dur s am bun l a r ı n h i ç b i r i ge lm e z d i ba ş ı n ı z a , dedim.

- Ama sizi tanım ı y o r d um k i … S i z i de on l a r d a n b i r i s a n d ım .

- Peki, şimdi tanı yo r musunu z ?

- Biraz… Şey, titriyorsunuz. Neden öyle?

Kı z ı n gü z e l l i ğ i yan ı n d a b i r de ze k i o lma s ı pek ho şuma gitmişti.

- Demek, ilk görüşte farkı n a va r d ı n ı z ! Eve t , k im i n yan ı n d a olduğunuzu hemen an l a d ı n ı z . Kad ı n l a r a ka r ş ı çek i n g e n o l d uğum, heyecanlandığ ım ve de en az ı n d a n s i z i n o ad amd a n ko r k t u ğun u z kadar korktuğum b i r ge r ç e k … Hâ l â çek i n g e n l i ğ i m ge çmed i .

Düşte gibiyim, bir kadı n l a konuş a c ağ ım ı düşümde b i l e gör s em inanmazdım .

- Nasıl ! S i z ne d i y o r s u n u z !

- Evet, öyle. Eğer e l i m t i t r i y o r s a , bunun ned e n i , s i z i n k i g i b i güzel, küçük bir elin şimdiye dek kolumu böyle sarmamış

olması d ı r . Kad ı n l a r d a n i y i c e uz a k l a ş t ı m , dah a doğru s u kadı n l a r a h i ç a l ı ş ı k deği l i m . Ya l n ı z ya ş a y a n b i r ad am ım ben …

Sizlerle nası l konuş u l a c a ğ ı n ı b i l e b i lm em . Şimd i de bilmiyorum. Sakı n ap t a l c a b i r s ö z sö y l em i ş olmay a y ı m ?

Çekinmeden bildirin. Korkmayı n , da r ı l m am …

- Hayı r , sö z l e r i n i z d e b i r s a çm a l ı k gö r em i y o r um , üs t e l i k gü z e l konuşuyorsunuz. Size karşı aç ı k yü r e k l i o lmam ı i s t i y o r s a n ı z , hemen belirteyim ki, böyle bir çekingenlik kadı n l a r ı n hoşun a bile gider. Hatta daha fazlası n ı i s t e r s e n i z , bu ben im de hoşuma gidiyor ve evime kadar yanımd a yü r ümen i z e i z i n veriyorum.

Sevinçten soluğum ke s i l e c e k g i b i y d i .

- Anlaşı l a n , s i z bend e kor k u n u n ze r r e s i n i b ı r a km a y a c a k s ı n ı z , o zaman da bütün çarelerime elveda.

- Çareleriniz mi? Ne çaresi? İş t e bu çok kö t ü !

- Özür dilerim, ağzımda n ka ç t ı . Ama şu and a s i z d e n b i r d i l e k t e bulunmamamı bend e n na s ı l i s t e r s i n i z ?

- Beğen i lm e k d i l eğ i mi?

- Öyle, öyle ya… Ne olur, benim nası l b i r i o l d uğumu an l am ay a çalış ı n . İş t e , ne r e d e y s e y i rm i a l t ı ya ş ım ı do l d u r a c a ğ ım , hâ l â

insan içine çı km ı ş deği l i m . Böy l e o l u n c a , na s ı l güz e l konuşabilir, nası l s ö z c ü k l e r i ye r l i ye r i n d e ku l l a n a b i l i r i m ?

Her şeyi olduğu g i b i sö y l em e k en i y i s i … Yüreğ im şur amd a konuşurken ben susamam… Neyse, bunun önemi yok… İn an ı r mı s ı n ı z , dah a h i ç b i r kad ı n l a t a n ı şm a d ı m . Eve t , h i ç b i r kadı n l a … B i r gün ge l i p b i r kad ı n t a n ı y a c a ğ ım ı ku r a r dur u r um hep. Bu biçimde kaç kez âşı k o l d uğumu b i l i r mi s i n i z ?

- Nası l o l u r ? Kime?

- Hiç kimseye… İde a l i m d e k i kad ı n a , düşümde gör d üğüm yüzlere… Ben hayalimde romanlar yaratı r ı m . Ah, s i z ben i bilmezsiniz! Bunlar hiç kadı n t a n ı m a d a n o lma z , ama s i z ben im hangi kadı n l a r ı t a n ı d ı ğ ım ı s o rm ay ı n ! Tan ı d ı ğ ım bü t ü n kad ı n l a r , birkaç

ev sahibesinden başkası o lmad ı ! Hem de öy l e l e r i n e çattım k i … S i z e b i r şey sö y l e s e m gü l e r s i n i z . Bi r k a ç ke z sokakta kibar bir kadı n l a konuşmay ı geç i r d i m ak l ı m d a n .

Doğald ı r k i bu konu şma l a r s a d e l i k i ç i n d e , çek i n e çe k i n e , saygı l ı ve i ç i m a t e ş t e n yan a r a k yap ı l a c a k t ı . Ona ya l n ı z l ı k t a n kahrolduğumu, h i ç b i r kad ı n l a t a n ı şm a d ığ ım ı an l a t a r a k ben i yanı n d a n uz a k l a ş t ı r m am a s ı n ı i s t e y e c e k ; ben im g i b i umut s u z b i r erkeğin d i l eğ i n i red d e tm e s i n i n kad ı n ı n şan ı n a yak ı şm ay a c a ğ ı n ı

söyleyecektim. Ondan bütün dileğim, ban a ka r d e ş ç e sö y l e y e c e ğ i tatlı i k i sö z c ü k , eve t i k i sö z c ü k o l a c a k t ı . Ağzım ı aç a r açma z beni kovmaması n ı , s ö z l e r i m e i n a n a r a k d i n l em e s i n i , ca n ı i s t e r s e söylediklerime gülebileceğin i , ban a ya n ı t ve rme s i n i , i k i sö z , yalnı z c a i k i sö z sö y l em e s i n i , ond a n so n r a da b i r dah a görüşmeyeceğimi z i b i l d i r e c e k t i m . Bak ı n gü l ü y o r s u n u z … Za t e n ben de bunun için anlatı y o r um …

- Darı lm a y ı n ama kend i kend i n i z i n düşman ı ol d uğunu z i ç i n gülüyorum. Deneseydiniz, sokakta bile bir kadı n l a t a n ı şm ay ı

becerirdiniz. Sadelik kadı n l a r ı n hoşun a g i d e r . Apt a l deği l s e ya da bir şeye canı çok s ı k ı l m am ı ş s a , yü r e k t a ş ı y a n he r kad ı n sizin böyle çekine çekine istediğin i z i k i ç i f t sö z ü

esirgemezdi sizden… Gene de siz benim söylediklerime

bakmayı n . Kim b i l i r , s i z i de l i f i l a n da s a n a b i l i r l e r . Ben demin kendi düşündüklerimi söyledim. Çünkü yeryüzünde

insanları n na s ı l yaş a d ı k l a r ı n ı b i l i r i m , çok şey gör d üm geçirdim!..

- Oh, çok teşekkür ederim! Benim için ne büyük bir iyilik

yaptığ ı n ı z ı b i l em e z s i n i z !

- Peki, peki! Söyleyin bakalım , ben im … Nas ı l sö y l e y e y i m , dostluğa ve i l g i y e değer b i r k ı z ol d uğumu ne r d e n an l a d ı n ı z ?

Niçin bana yaklaşmaya karar verdiniz?

- Niçin mi? Çünkü yalnı z d ı n ı z , o ad am ı n gö zü dönmüş t ü , üs t e l i k geceydi. Bunun benim yönümden bir görev olduğunu kabu l ed i n …

- Ama hayı r , dah a önc e , yo l u n ka r ş ı ka l d ı r ı m ı n d a … Daha or a d a bana yaklaşmak istemiştiniz, öyle deği l mi ?

- Orada, karşı ka l d ı r ı m d a mı? Nas ı l yan ı t ve r e c e ğ im i bilemiyorum doğrus u . Korku y o r um … B i l i y o r musunu z , bugü n çok mutluydum. Durmadan gezdim, şarkı sö y l e d i m . Ken t i n d ı ş ı n a , kı r l a r a yü rü d üm . Şimd i y e dek böy l e mut l u dak i k a l a r ya ş ama d ım .

Siz… ama belki de bana öyle geldi… anım s a t t ı ğ ı m i ç i n özü r dilerim, ağl ı y o rmuş s u n u z g i b i b i r s e s i ş i t t i m . Ben s e , ben s e dayanamadım … Yüreğ im ez i l d i … Oh Tan r ı m ! S i z e ka r ş ı b i r yakı n l ı k duymuş o l am a z mıy ım ? S i z e ka r d e ş i n i z m i ş i m g i b i acımak l a s u ç mu iş l e d i m ? . . Ac ıma sö z ü n d e n do l a y ı bağ ış l a y ı n beni… Neyse, elimde olmadan size yaklaşmak istedimse… Bana gücendiniz mi yoksa?..

Genç kı z göz l e r i n i ye r e i n d i r i p ko l umu s ı k a r a k ;

- Yeter, bı r a k ı n şimd i bun l a r ı , ded i . Sö zü bu konu y a getirdiğim i ç i n ben s u ç l u y um , ama hak k ı n ı z d a ya n ı l m a d ı ğ ı m i ç i n de kı v a n ç l ı y ı m … Eh , eve ge l d i k . Şur a d a ar a so k ağa s a p a c ağ ım .

Evim iki adım öt e d e … Hoşç a ka l ı n . Teş ek k ü r ede r i m …

- Demek birbirimizi bir daha göremeyeceğiz ! . . Her şey böy l e c e bitecek mi?

Kı z gü lme y e baş l a d ı .

- Görüyorsunuz ya! Başlangı ç t a i k i sö z c ü k i s t i y o r d u n u z , şimdiyse… Bununla birlikte hiçbir şey söyleyemem… Belki gene görüşürüz…

- Yarı n bu r a y a ge l e c eğ im . Ben i bağ ış l a y ı n , bunu s i z d e n istiyorum…

- Çok sabı r s ı z s ı n ı z . Üst e l i k , han i ne r d e y s e buyu r g a n b i r tavrı n ı z va r…

- Bir dakika dinleyin beni, diye sözünü kestim. Özür dilerim, belki ağzımda n gen e tu h a f sö z l e r kaç ı r a c a ğ ım … Demek istediğim şu k i , ya r ı n bu r a y a ge lm e d e n edemem . Ben hay a l c i n i n biriyim; hayatımd a yaş a nm ı ş o l a y l a r o kad a r az , b i r l i k t e geçirdiğimi z şu dak i k a l a r o kad a r s e y r e k r a s l a n a n c i n s t e n k i , hayalimde bu anları b i r ç o k ke z t e k r a r l a m am a k e l i m d e değil .

Sizi bütün bir gece, bütün bir hafta, bütün bir yı l hay a l edeceğim. Ya r ı n bur a y a , hem de t am bur a y a , t am bu s a a t t e geleceğim; bugü n o l a n l a r ı an ım s a d ı k ç a kend im i mut l u hissedeceğim. Pe t e r s b u r g ‘ d a böy l e b i r i k i ye r i m va r. Bi r keresinde, geçmiş günleri anım s a y a r a k s i z i n g i b i ağl am ay a başladım . Kim b i l i r , be l k i s i z de on dak i k a kad a r önc e böy l e bir anı yü z ü n d e n ağl ı y o r d u n u z … Af f e d e r s i n i z , gen e kend im i unuttum, belki de bir zamanlar burada mutlu dakikalar

geçirmiştiniz…

- Peki, belki ben de yarı n s a a t 10 ‘ d a ge l i r i m . Ne yap a y ı m , sizi kı rm a k e l i m d e n ge lm i y o r . Zat e n bu r a d a bu l u nm am ge r e k .

Sakı n r a n d e v u ve r d i ğ im i düşünmey i n , bu r a d a bu l u nm a k kend im için gerekli. Öyleyse, öyleyse sizin de gelmenizin hiçbir

sakı n c a s ı o lma d ığ ı n ı s öy l e y e b i l i r i m . Son r a be l k i bugü n k ü g i b i tatsı z o l a y l a r da ç ı k a b i l i r ; ney s e , bunu he s a b a ka tm ay ı n …

Diyeceğim şu k i , b i r k a ç ke l i m e konu şmak i ç i n s i z i görmek isterim. Ama bunun için sakı n ha kk ım d a kö t ü ya r g ı y a va rm ay ı n , böyle herkese kolayca randevu verdiğimi f i l a n da ak l ı n ı z a getirmeyin… Size bu randevuyu vermezdim, eğer… Ney s e bu gizimi açmayacağım! Ya l n ı z c a b i r koşu l um va r…

Ben coşkunlukla haykı r d ı m :

- Koşulunuz mu var! Ben hepsine, hepsine razı y ı m . İs t e d i ğ i n i z her şeyi yapmaya hazı r ım . Söz ve r i y o r um , s i z e ka r ş ı s ay g ı l ı

olacağım, he r i s t e d i ğ i n i z i yap a c ağ ım … Ben i ar t ı k tanı y o r s u n u z .

Kı z gü l ü y o r d u .

- İş t e s i z i t a n ı d ı ğ ım i ç i n ya r ı n bu r a y a çağ ı r ı y o r um ya … S i z i çok iyi tanı y o r um . Tek r a r an ım s a t ı y o r u m , koşu l umu unutmayacaksı n ı z . Ne o l u r , l ü t f e n ş imd i sö y l e y e c e ğ im i ya p ı n , size bütün içtenliğiml e b i l d i r i r i m : Sak ı n ban a âş ı k o lm ay ı n .

İnanın bana, böyle bir şey mümkün değil. Dostluğa gelince,

hazı r ı m ; i ş t e e l im i uz a t ı y o r um … Ama s e vmek o lma z , a s l a olmaz!

Kı z ı n küçü c ü k e l i n i yak a l a d ı m .

- Yemin ederim!

- Yeminin gereği yok . Bar u t g i b i pa r l a y a c a ğ ı n ı z ı b i l i y o r um .

Bunları s ö y l e d i ğ im i ç i n ku s u r um a bakmay ı n . Ah, ben im de ne kadar yalnı z o l d uğumu b i r b i l s e n i z ! Ne i k i sö z ede c e k , ne de akı l dan ı ş a c a k b i r k im s em va r. Sok a k t a ahb a p ar a y a c a k deği l i m ya. Ama siz başkası n ı z . San k i y i rm i y ı l d ı r ar k a d a şm ı ş ı z g i b i tanı y o r um s i z i … Sö z ü n ü z ü tu t a c a k s ı n ı z , deği l mi?

- Göreceksiniz. Ama bu koca günü nası l ed i p de b i t i r m e l i !

- Güzel güzel uyuyun, size güvendiğimi de ak l ı n ı z d a n çı k a r m ay ı n . İy i ge c e l e r ! Demink i sö z ü n ü z çok hoşuma g i t t i : İnsan her duygusunun, hatta kardeşçe yakınlığının hesabını

vermek zorunda deği l d i r . B i l i y o r musun u z , s i z bun l a r ı

söylediğin i z zaman s i z e güve n e b i l e c e ğ im i hemen an l a d ı m .

- Hangi bakımd a n ? Ne o l u r , s öy l e y i n ?

- Hadi, hoşça kalı n . Bu konu şimd i l i k s a k l ı ka l s ı n . Üs t e l i k sizin için daha da iyidir, böylece romana benzeyecek. Yarı n belki söylerim, belki de gizli kalı r… Önce s i z i n l e konu şmak , sizi çok daha iyi tanımak i s t e r i m …

- Yarı n kend imd e n sö z ede c eğ im . Ne kad a r tu h a f ! San k i b i r mucize içindeyim… Tanrım , ne r e d e o l d uğumu b i l e b i lm i y o r um .

Bana bir başka kadı n ı n yap a b i l e c e ğ i g i b i , ben i t a baş t a n yanı n ı z d a n uza k l a ş t ı r m a d ı ğ ı n ı z i ç i n k ı z ı y o r musunu z kend i n i z e ?

Doğrus u n u sö y l e y i n ! İk i dak i k a d a ben i mut l u b i r i n s a n yaptı n ı z . Eve t , yaş a d ığ ı sü r e c e mut l u o l a c a k b i r k i ş i … Be l k i de beni kendimle uzlaştı r d ı n ı z , bü t ü n kuşku l a r ı m ı ayd ı n l ı ğ a kavuşturdunuz… Öyle anlarım o l d u k i … Ney s e , ney s e , ya r ı n anlatı r ı m . Ya r ı n he r şey i öğren e c e k s i n i z .

- Peki, kabul, önce siz başlayacaksı n ı z .

- Olur.

- Hoşça kalı n !

- Güle güle!

Ayrı l d ı k . Bü t ü n gec e do l a ş t ı m , eve dönmeye b i r t ü r l ü ka r a r veremiyordum. Çok mutluydum. Oh, yarı n bu l u ş a c a k t ı k …

İKİNCİ GECE

Gülerek iki elimi birden sı k a n gen ç k ı z ,

- Görüyorum, günü bitirebilmişsiniz, dedi.

- İk i s a a t t i r bur a d a y ı m , bü t ü n b i r gün ne l e r ol d uğunu bilmezsiniz.

- Biliyorum, biliyorum… Neyse, dönelim konuya. Buraya ne

amaçla geldiğimi b i l i n bak a l ı m ! Ar t ı k dünkü g i b i çen e ça lm a k yok. Bundan sonra aklım ı z ı baş ım ı z a to p l am am ı z ge r e k i y o r . Dün olanları uzun uzu n düşünd üm .

- Ne bakımd a n ak l ı m ı z ı baş ım ı z a t op l a y a c a ğ ı z ? Kend i ad ım a bun a hazı r ı m ben ; ya l n ı z c a şunu be l i r t e y i m k i , şimd i y e dek bu derece aklım baş ımd a o lmam ı ş t ı .

- Olabilir. Birincisi, ellerimi o kadar sı km ay ı n , çok r i c a ediyorum. İk i n c i s i , bugü n s i z i çok düşündüm .

- Sonra?

- Sonrası , he r şey e yen i d e n baş l am a k ge r e k e c e k , çün kü s i z i yeterince tanımad ığ ım a ka r a r ve r d im . S i z e ka r ş ı küç ü k b i r k ı z çocuğu g i b i , t oy c a s ı n a dav r a n d ı m . Sonu ç o l a r a k şunu söyleyebilirim ki, bütün bunları n nede n i yü r eğ im i n yu f k a oluşudur. Yani, her zaman kendi sorunlarım ı z ı çö z üm l e r k e n yaptığ ım ı z g i b i , ken d i kend im i övmemded i r bü t ü n kab a h a t . İş t e bu yüzden, bu yanlış ım ı düz e l t m em i ç i n s i z i i n c e d e n i n c e y e öğrenmeye ka r a r ve r d im . S i z i b i r ba şk a s ı n d a n so r am ay a c a ğ ım a göre de, kendinizi bana siz anlatacaksı n ı z , ney i n ne s i olduğunuzu s i z s öy l e y e c e k s i n i z . Hayd i , an l a t ı n bak a l ı m , kimsiniz siz? Yaşamöykünüzü bir an önce dinlemek istiyorum.

- Yaşamöykümü mü? diye haykı r d ı m ko r k u y l a . Bi r ya ş amöy k ümün olduğunu s i z e k im sö y l e d i ? Ben im öy l e b i r şey im yok …

Kı z gü l e r e k s ö z ümü ke s t i :

- Yaşamöyküsüünüz olmadığ ı n a gö r e na s ı l ya ş a d ı n ı z öy l e y s e ?

- Yaşamımd a an l a t ı l a c a k ne o l a b i l i r k i ! Ben kend i kend im e , yalnı z yaş am ı ş b i r ad am ım . Eve t , ya l n ı z , yap a y a l n ı z … S i z

“yalnı z ” ı n ne demek o l d uğunu b i l i r mi s i n i z ?

- Nası l ya l n ı z ? Yan i s i z k im s e y i görmed e n mi ya ş a d ı n ı z ?

- Hayı r , öy l e deği l . Görme s i n e gör ü y o r um ama ya l n ı z ı m gen e de .

- Kimseyle konuşmadığ ı n ı z ı mı sö y l em e k i s t i y o r s u n u z ?

- Eh, öyle sayı l ı r .

- Öyleyse siz ne biçim bir insansı n ı z , an l a t s a n ı z a ken d i n i z i !

Haa! Durun, anlı y o r um ; s i z i n de ben im g i b i b i r n i n e n i z va r.

Benimkinin gözleri kördür, kendimi bildim bileli beni eteğin i n dibinden ayı rm a d ı , ne r d e y s e konu şmay ı b i l e unu t t um . İk i y ı l kadar önce bir yaramazlığ ım ı gö r d ü . Ben i yan ı n d a tutamayacağın ı ak l ı ke s i n c e e t eğ im i et eğ i n e i l i ş t i r d i , böy l e c e birbirimizden hiç ayrı lm a z o l d u k . O ot u r u r , kö r l ü ğün e bakmad a n çorap örer; ben de ya dikiş dikerim, ya da yüksek sesle ona kitap okurum. İş t e böy l e b i r ya ş ama düz e n im i z va r. İk i y ı l d ı r yanı n d a , e t eğ im e t eğ i n e iğne l i ot u r u y o r um …

- Aman, Tanrı kor u s u n ! Ne büyü k t a l i h s i z l i k ! Ama ben im böy l e bir ninem yok.

- Olmadığ ı n a gö r e n i ç i n evd e ot u r u y o r s u n u z ?

- Dinleyin, benim nası l b i r adam o l d uğumu öğrenmek i s t e r misiniz?

- İs t e r i m ya …

- Hem de tam anlamı y l a ?

- Evet, tam anlamı y l a !

- Peki öyleyse, ben bir tipim.

Genç kı z b i r y ı l d ı r i l k ke z gü l ü y o r mu ş g i b i kah k a h a y l a gü lme y e başladı .

- Tip! Ne tipi? Siz insanı gü lmek t e n ça t l a t ı r s ı n ı z va l l a h i !

Bakı n şur a d a b i r s ı r a va r , had i ot u r a l ı m . Bur a d a n ge l i p geç e n olmaz, bizi işitmezler. Vakit geçirmeden anlatı n öykün ü z ü ! S i z ne derseniz deyin beni yaşamöyküsüünüz olmadığ ı n a

inandı r am a z s ı n ı z . Bend e n g i z l e d i ğ i n i z b i r şey l e r va r. Önce t i p ne demektir, onu anlatı n .

Ben de onun çocukça gülmesine katı l a r a k gü lm ey e baş l a d ı m .

- Tip mi dediniz. Tip, herkesten farklı , gü l ü n ç ad am demek t i r .

Kimseye benzemeyen bir yaratı l ı ş ı va r d ı r . Haya l c i n i n an l am ı n ı

bilir misiniz?

- Hayalci mi? Bilmez olur muyum hiç! Kendim de bir hayalciyim.

Ninemin yanı n d a ot u r u r k e n ak l ı m a ne l e r ne l e r ge lm e z ! . . Haya l kurmaya başlayı n c a öy l e da l a r g i d e r i m k i , per i pad i ş a h ı n ı n oğluy l a ev l e n d i ğ im i düşünd üğüm b i l e ol u r . Haya l e da lm a k ba z e n çok iyi şeydir.

Kı z ı n yü z ü b i r d e n dur g u n l a ş t ı :

- Ama her zaman deği l , ded i . Hel e i n s a n ı n düşün e c e k şey i olursa.

- Çok güzel! Eğer pe r i pad i ş a h ı n ı n oğlu y l a ev l e nm e y i kuruyorsanı z ben i çok i y i an l a y a c a k s ı n ı z demek t i r . Durun bakayım , ben dah a s i z i n ad ı n ı z ı b i lm i y o r um .

- Demek en sonunda aklı n ı z baş ı n ı z a ge l d i . Bi r a z geç deği l mi ?

- Ah, kusura bakmayı n , o kad a r mut l u y um k i , ad ı n ı z ı so rma k aklıma b i l e ge lme d i .

- Adım Nas t e n k a .

- Nastenka! Hepsi o kadar mı ?

- O kadar! Az mı ge l d i yok s a , s i z de ne doyma z şey s i n i z !

- Az mı ded i n i z ? Çok b i l e , hem de pek çok ! Daha i l k buluşmamı z d a s i z e Nas t e n k a dememi i s t e d i ğ i n i z e gör e , i y i kalpli bir kı z o lma l ı s ı n ı z .

- Öyleyimdir! Eh, hadi anlatı n .

- Peki, Nastenka, şimdi gülünç öykümü dinlemeye hazı r o l u n …

Yanı n a ot u r d um , c i d d i , b i l g i ç b i r t av ı r t a k ı n d ı m , k i t a p t a n okur gibi anlatmaya başladım .

- Belki de bilmezsiniz, Nastenka, Petersburg’un benim

oturduğum s em t i n d e o l d u k ç a ga r i p şey l e r va r d ı r . Bü t ü n Petersburgluları ay d ı n l a t a n gün e ş or a d a b i r baş k a d ı r , s a n k i yalnı z o ye r l e r i ç i n ı sm a r l a n m ı ş g i b i ap ay r ı , yen i b i r görünüşe bürünür. Başka, özel bir ış ı k l a ay d ı n l a t ı r or a l a r ı .

İşte bu köşelerde yaşantılar da değişiktir, sevgili Nastenka!

Çevrenizde kaynaşan şu yaşantı l a r a h i ç ben z eme z . Zaman ım ı z ı n ağırb a ş l ı yaş am ı n d a n ay r ı , an c a k mas a l l a r d a i ş i t i l e n t ü r

d e n bir şeydir bu. Katı k s ı z hay a l l e r ve a t e ş l i ü l k ü l e r l e karış ı k … (Ne ya z ı k k i , Nas t e n k a , so n de r e c e a ş ağ ı l ı k demeye dilim varmı y o r .) Renk s i z , bay a t , bay ağ ı b i r yaş am bu ded iğ im .

- Aman Tanrım , bu ne baş l a n g ı ç böy l e ! Bak a l ı m , dah a ne l e r işiteceğiz ?

- Çok şeyler işiteceksiniz Nastenka. (Bana öyle geliyor ki

size Nastenka demekten hiç yorulmayacağım.) İş t e bu köşe l e r d e tip adamlar, hayalciler yaşarlar. Bir hayalciyi eni konu

tanı tm a k i s t e r s e k , ona c i n s i y e t i o lm ay a n ya r a t ı k da diyebiliriz. Çoğunl u k l a i n s a n ay ağ ı değmeye n kuy t u l a r a yerleşir hayalci, gün ış ığ ı n d a n ka ç ı y o r mu ş g i b i b i r ha l i vardı r . Köşe s i n e bu çe k i l i ş i , sümük l ü b ö c e k l e r i n de l i k l e r i n e kaçması n a ben z e r . Daha doğru s u , kap l umb ağa g i b i ev i n i s ı r t ı n d a taşı y a n hay v a n l a r ı and ı r ı r . Niç i n ac a b a bu ad am dör t duv a r ı n ı

bu kadar çok sever dersiniz? Hem de yüzde yüz yeşile boyanmı ş , isten, sigara dumanı n d a n ka r a r m ı ş , hüzü n ve r i c i dör t duva r ı n ı ?

Zaten pek az olan dostları n d a n b i r i onu ev i n d e gö rmey e ge l s e , bu tuhaf adam evine kadar gelen dostunu niçin kı z a r ı p

bozararak, şaşkı n l ı k t a n e l i ay ağ ı do l a ş a r a k ka r ş ı l a r ? (S o n u n d a olup olacağı , do s t l a r ı ond a n yav a ş yav a ş uz a k l a ş a c a k t ı r .) Dör t duvar arası n d a b i r su ç i ş l em i ş g i b i , ka l p pa r a ba sm ı ş g i b i b i r hali vardı r . San k i b i r der g i y e imz a s ı z b i r mek t u p ya z a r a k , içine kendi şiirlerini koymuş, mektupta da, şiirlerin ası l sahibi öldüğü i ç i n oza n ı n b i r do s t u ol a r a k d i z e l e r i n i n yayı n l a nm a s ı n ı b i r bor ç s ay d ı ğ ı n ı b i l d i r m i ş g i b i d i r . Nas t e n k a , niçin dostları y l a ot u r u p t a t l ı b i r so h b e t e da lm a z t i p ad am ?

İçeri girdikten sonra birdenbire neşesi kaçan dostuna niçin gülmez, niçin ağzın d a n hey e c a n l ı t e k sö z ç ı km a z ? Oys a b i r başka yerde olsa gülüp eğlenmey e , hey e c a n l a konu şmay a , kadı n l a r d a n s ö z e tmey e ba ş l a r d ı . Pek ya k ı n l a r d a ed i n i l m i ş o l a n bu dostun

kendisi de niçin daha ilk ziyarette -çünkü ikincisi olmayacak, bir daha bu eve adım ı n ı atm ay a c a k t ı r - şaş ı r ı r , ev sahibinin allak bullak olmuş suratı n a bak t ı k ç a (eğe r nükteciliği va r s a) nük t e l e r i ağz ı n d a donup ka l ı r ? Tab i i b i z i m tuhaf adam iyice pusulayı şaş ı r a c a k ; dur umu ku r t a r a y ı m , konuşmayı can l a n d ı r a y ı m , g i r g i n l i ğ i m i or t a y a koy a r a k kad ı n l a r hakkı n d a b i l d i k l e r i m i sö y l e y e y i m , bu ne z a k e t i m l e de , yan ı l ı p ziyaretime gelerek güç duruma düşen dostuma hoş görüneyim

derken pot üstüne pot kı r a c a k t ı r . Niç i n konu k , a s l ı a s t a r ı

olmayan, çok önemli bir işi anım s a y a r a k b i r d e n b i r e şapk a s ı n a sarı l ı p hemen ay ağa f ı r l a r ; p i şman l ı k duyduğunu gö s t e r m e y e çalış a n , k ı r d ı ğ ı po t l a r ı düz e l t m e k i s t e y e n ev s a h i b i n i n s ı c a k el sı k ı ş ı n d a n kur t u l a r a k kend i n i d ı ş a r ı a t a r ? Bu do s t n i ç i n daha eşikten adım ı n ı d ı ş a r ı a t a r a tma z kah k a h a y ı ba s a r a k , aslı n d a çok i y i b i r ço c u k ol d uğunu b i l d i ğ i bu tu h a f a r k a d a ş ı n a bir daha uğramamay a yem i n ede r ? Bi r yan d a n da , n i ç i n , b i r a z önce konuştuğu bu ad am ı n yü z ü n ü n b i ç i m i n i , f a z l a b i r i l g i s i olmamakla birlikte, zavallı b i r ked i yav r u s u n u n dövü l d ü k t e n sonra suratı n ı n a l d ı ğ ı b i ç im l e k ı y a s l a m a y a ka l k a r . Zav a l l ı

kedicik, onu tartaklayan, korkutan her türlü eziyeti yapan

çocukları n e l i n d e n kur t u l u r kur t u lm a z ge l i p ka r a n l ı k t a b i r sandalyenin altı n a s i nm i ş t i r ; ar t ı k or a d a i s t e d i ğ i kad a r tüylerini kabartı p t ı r n a k l a r ı n ı gö s t e r e c e k , ut a n ç t a n b i ç i m d e n biçime giren yüzünü patileriyle yı k a y a c a k , ond a n so n r a da uzu n bir zaman dünyaya, insanlara, hatta sahibinin evinde ona

acı y a n s o f r a c ı kad ı n ı n ve r d i ğ i yemek ar t ı k l a r ı n a b i l e düşman gözüyle bakacaktı r.

Ağzı b i r ka r ı ş aç ı k , gö z l e r i n i be l e r t e r e k ben i şaşk ı n şaşk ı n dinleyen Nastenka buraya gelince sözümü kesti.

- Bir dakika! Bütün bu anlattı k l a r ı n ı z ı n a s ı l nede n i n i b i lm em ama bana bir sürü gülünç sorular sormanı z ı n s e b e b i n i de anlayamı y o r um . Anl a d ı ğ ım b i r şey va r s a , o da bü t ü n bu serüvenlerin sizin başı n ı z d a n ge çm i ş o lma s ı d ı r .

Yüzüm çok ciddi bir anlatıma bü rü nmüş t ü .

- Kuşkusuz öyle! dedim.

- Peki, siz anlatmanı z a dev am ed i n . Öykünü z ü n na s ı l b i t e c e ğ i n i çok merak ediyorum.

- Kahramanım ı z ı n , dah a doğru s u ben im , çünk ü bü t ü n anlattı k l a r ı m ı n kah r am a n ı kend im im , çek i l d i ğ i m b i r köşed e kendi hayalimde neler yaptığ ım ı mı öğrenmek i s t i y o r s u n u z , Nastenka? Bir arkadaşım ı n bek l e nm ed i k z i y a r e t i ka r ş ı s ı n d a neden zihnimin allak bullak olduğunu mu b i lm e k i s t i y o r s u n u z ?

Odamı n kap ı s ı aç ı l ı r aç ı l m a z n i ç i n k ı z a r a r a k e l im i n ay ağ ım ı n dolaştığ ı n ı , konuğumu ka r ş ı l a m a y ı be c e r em e d i ğ im i ç i n , konukseverlik duygumun etkisiyle, nasıl ye r i n d i b i n e geç t i ğ im i mi işitmek istiyorsunuz? Söyleyin…

- Evet, evet! Bilmek istediğim şey bu . Din l e y i n , s i z öykü n ü z ü

çok güzel anlatı y o r s u n u z , ac a b a dah a az gü z e l an l a t a m a z mı s ı n ı z ? İn s a n s i z i n k i t a p t a n okuduğunu z u s a n ı r …

Gülmemek için kendimi zor tutarak, sert ve mağrur b i r s e s l e :

- Nastenka, sevgili Nastenka, çok güzel anlatığ ım ı ben de biliyorum, dedim. Ama beni bağış l a y ı n , başk a tü r l ü an l a t a m am .

Yedi mühürlü bir küpün içinde bin yı l hap i s ka l d ı k t a n so n r a mühürleri sökülüp dış a r ı s a l ı n a n Haz r e t i Sü l e ym a n ‘ ı n ruh un u taşı y o rmuşum g i b i b i r duyg u i ç i n d e y i m . Uzun b i r ay r ı l ı k t a n sonra size kavuşunca (çünkü, Nastenka sizi çoktandı r

tanı y o r um , çünk ü böy l e b i r i n i y ı l l a r d ı r a r ı y o r d um ; ar a d ı ğ ım kimse sizsiniz, karşı l a şm am ı z a l n ı m ı z a ya z ı l m ı ş) , ruh umd a birdenbire binlerce kapak açı l d ı ve şimd i konuşma s e l i ha l i n d e boşalı y o r um , yok s a boğu l u r um , s e v g i l i Nas t e n k a . Onun i ç i n , Nastenka, ne olur, sözümü kesmeyin; beni saygı y l a , so n u n a kadar dinleyin. Dinlemeyecekseniz susarım .

- Peki, peki, peki! Bir daha sözünüzü kesmeyeceğim. An l a t ı n , artı k ağz ımd a n t e k sö z ç ı km ay a c a k .

- Öyleyse devam ediyorum. Dostum Nastenka, günün bir saati var ki, onu çok severim. Bütün işlerin, görevlerin, çalışma l a r ı n bittiği b i r s a a t t i r bu . Herke s yemek yemek , d i n l e nm e k i ç i n akı n ak ı n ev l e r i n e g i d e r . Yo l boyu n c a şak a l a ş a r a k akş am ı , geceyi nası l ge ç i r e c e k l e r i n d e n s ö z ede r l e r . Bu s a a t t e kahramanım ı z da , - i z i n ve r i r s e n i z Nas t e n k a , öykümü üçün c ü

şahısla anlatayım, çünkü birinci şahısla anlatmaktan çok

utanı y o r um - eve t kend i n e gö r e b i r i ş i o l a n kah r am a n ı m ı z da bu saatte herkes gibi sokaktadı r . Bi r a z yo r g u n , so l u k yü z ü n d e garip bir zevkin izleri görülebilir. Soğuk Pe t e r s b u r g göğünd e yavaş yavaş sönmekte olan grubun son ış ı k l a r ı n ı heye c a n l a seyreder. “Seyreder” demek yalan olur, daha doğrusu bu ışıkları içinde duyar. Çünkü yorgun olduğu ya da o sırada

zihni daha ilginç şeylerle uğraş t ığ ı i ç i n çev r e s i n e ay ı r d ı ğ ı

zaman ister istemez pek az olacaktı r . Er t e s i gün e kad a r k i can sı k ı c ı i ş l e r i n i b i t i r d i ğ i , b i r oku l l u g i b i s ı n ı f t a n ç ı k ı p oyunları n a , ya r am a z l ı k l a r ı n a kav u ş t uğu i ç i n k ı v a n ç l ı d ı r , sevincinden yerinde duramaz. Şöyle bir göz atı n ona , Nas t e n k a , bu sevincin, bu coşkunluğun adamc ağ ı z ı n s i n i r l e r i n i uyardığ ı n ı , ha s t a l ı k de r e c e s i n d e duya r l ı o l a n hay a l ye t e n e ğ i n i hemen harekete geçirdiğin i gö r e c e k s i n i z . Adam da l g ı n d ı r , düşünmektedir… Onun ne düşündüğünü s a n ı r s ı n ı z ? Akşam yemeğin i mi ? Gecey i na s ı l ge ç i r e c e ğ i n i mi ? Bakmak t a ol d uğu b i r şeyi mi? Bir beyefendinin, güzel atların çektiği pırıl pırıl arabası i ç i n d e

önünd e n ge ç e n b i r bay a n a ho ş b i r b i ç i m d e s e l am verişini mi?.. Hayı r , Nas t e n k a , onun böy l e şey l e r l e i l g i s i olamaz. O şimdi kendi iş yaşamı y l a dopdo l u d u r ; s ön e n güne ş i n son ış ı k l a r ı n ı n neş ey l e pa r l a y ı ş ı boşun a deği l d i r , bu ışıklardan ısınan yüreğinde binlerce duygu uyanarak ruhu

alabildiğine zen g i n l e şm i ş t i r . Kahr am a n ım ı z , üz e r i n d e yü r ü d üğü

yolun daha önce en ufak girintisi çı k ı n t ı s ı y l a i l g i l e n i r k e n , şimdi nerdeyse bu yolun kendisinin bile farkında değildir.

“Hayal tanrı ç a s ı ” bec e r i k l i e l l e r i y l e a l t ı n ka s n a k l ı ge r g e f i n i hazı r l a m ı ş (s e v g i l i Nas t e n k a , s a n ı r ı m Ju ko v s k i ‘ y i (*) okumuşsunuzdur); şimdi de peri masalları n ı n ak ı l a lm a z dünyası n ı n nak ı ş l a r ı n ı i ş l em e k t e d i r . Kimb i l i r be l k i de kahramanım ı z hay a l t a n r ı ç a s ı n ı n hün e r l i e l l e r i y l e yed i ka t göğe yük s e l m i ş , b i l l û r d a n yo l l a r ı n g r a n i t yay a kaldı r ı m l a r ı n d a n ev i n e doğru yü r ümek t e d i r . İs t e r s e n i z onu durdurun; nerede bulunduğunu , han g i yön e g i t t i ğ i n i so r u n . S i z e ne bulunduğu ye r i , ne de g i t t i ğ i yönü sö y l e y e b i l e c e k t i r ; yapacağı t e k şey ut a n c ı n d a n yü zü k ı z a r a r a k dur umu kur t a r m a k için bir yalan uydurmaktı r . İş t e , yo l u n u şaş ı r a n , s ay g ı d e ğ e r , yaşlı b i r kad ı n onu yay a ka l d ı r ı m ı n ı n t am or t a s ı n d a durd u r a r a k yolu sorduğu z aman , onun b i r d e n b i r e i r k i l e r e k kor k u y l a çevresine bakı nma s ı , bağı rmamak i ç i n kend i n i zo r tu tm a s ı

bundan ileri gelir. Kahramanım ı z , ca n ı s ı k ı l a r a k , su r a t ı b i r karış , yo l u n a dev am ede r. O s ı r a d a b i r ç o k k ims e ona bak a r a k gülümsüyor, arkası n d a n l a f a t ı y o r d u r ; ç iğne nmemek i ç i n kahramanım ı z ı n önünd e n ka ç a n küçü k b i r k ı z ço cuğu da onun dalgı n gü l üm s e y i ş i n e şaşk ı n şaşk ı n bak a r a k edep s i z c e gülmüştür. Oysa bizimki bunları n pek f a r k ı n d a deği l d i r . Ayn ı

hayal perisi yaramazlı k o l s u n d i y e yo l d a k i ya ş l ı kad ı n ı , meraklı yay a l a r ı , küçü k k ı z ço c uğunu (k a h r am a n ı m ı z o s ı r a d a oradan geçmişse) Fontanka’daki dizi dizi mavnaları n üz e r i n d e uyuyan köylüleri de -sineklerin örümcek ağın a düşüşü g i b i -

işlemiştir gergefine. Garip adam hepsini içine akı t a r a k kulübesine girmiş, sofraya oturmuş, yemeğin i y i y i p

bitirmiştir; ası k s u r a t l ı , ked e r l i b i r kad ı n o l a n h i zme t ç i s i Matriyona sofrayı t op l a y ı p ona p i p o s u n u ve r d i ğ i zaman an c a k yeni yeni kendine gelerek yemeğin i b i t i r d i ğ i n i an ım s a r , bunc a şeyi nasıl yaptığına şaşar kalır. Odası karanlıklara

gömülmüştür; ruhunda boşluk, hüzün vardı r . Baş ı n ı n i ç i n d e fı r ı l f ı r ı l dönen hay a l düny a s ı gü r ü l t ü s ü z pa t ı r t ı s ı z yı k ı l m ı ş , ge r i d e t e k i z b ı r a km a d a n düş g i b i uçup g i tm i ş t i r ; artı k o ney i hay a l e t t i ğ i n i b i l e an ım s am a z . Ama ağı r d a n ağı r a içini sı z l a t a n b i r duy g u , yü r eğ i n i hop l a t a n b i r i s t e k hay a l gücünü gı c ı k l a y ı p kamç ı l a r k e n be l l i be l i r s i z b i r y ığ ı n baş k a hayali çağır ı r peş i n d e n . Ufa c ı k oda s ı n d a s e s s i z l i k hüküm sürmektedir; yalnı z l ı k , uyuşuk l u k hay a l güc ü n ü okş a r . Mut f a k t a kahve pişiren ihtiyar Matriyona’nı n ce z v e s i n d e k i su g i b i hayaller de yavaş yavaş kaynaşmaya, harekete geçmeye başlar.

Bu kaynaşma gittikçe hı z l a n ı r , hay a l c i m i z i n ge l i ş i g ü z e l e l i n e aldığ ı k i t a p dah a üçün c ü s ay f a y a va rma d a n ye r e düşe r . İş t e hayal dünyası yen i d e n ca n l a n ı p kur u lmu ş t u r . Yen i b i r düny a .

Baş döndürücü yeni bir yaşam göz kamaştı r ı c ı ren k l e r i y l e önünde alabildiğine uz a nma k t a d ı r . Haya l l e r ona mut l u l u k yolları n ı aç a r . Çeşn i s i değiş i k , a l d a t ı c ı , t a t l ı b i r ze h i r !

Artı k onun b i z i m ge r ç e k ya ş a n t ı m ı z l a i ş i yok t u r ! Her şey i tersinden gören gözlerinde sizinle ben tembel, uyuşuk, bezgin bir yaşam sürmekteyizdir, ona göre hepimiz alı n ya z ı m ı z a küskün yaşamayı yük s ay a n i n s a n l a r ı z . Gerç e k t e n de öy l e , i l k bakış t a b i r b i r i m i z e da r g ı nm ı ş ı z g i b i soğuk , a s ı k su r a t l ı

durmuyor muyuz, Nastenka? “Zavallı l a r ” d i y e düşünü r hay a l c i bizi görünce. Ama bir de onun önünde en canlı , en göz a l ı c ı , en büyüleyici renklerle, sı n ı r s ı z b i r t a b l o ha l i n d e aç ı l a n engin düş evrenine bakı n ! Doğal o l a r a k en ön p l a n d a da hayalcimizin kendisi yer

almaktadı r . Çeş i t çeş i t s e r ü v e n l e r , uçsuz bucaksı z , sü r ü k l e y i c i hü l y a l a r peş i peş i n e ge l i r . Onun neler kurduğuna ge l i n c e … Bu da düşünü l e c e k şey mi ? . . Her şey vardı r onun hay a l l e r i n d e … İ l k i n t a n ı nm am ı ş , so n r a da şöhretin tacını giymiş bir ozan olmakla işe başlar. Hoffman’la arkadaşlığ ı , Ba r t e l e m i ge c e s i , Di a n a Ver n a n , İv a n Vasilyeviç‘in Kazan kentini alı r k e n gö s t e r d i ğ i kah r am a n l ı k gelir bunun peşinden. Ondan sonra da Klara Moubray Evfiya

Dense, Jean Huss’un papazlar meclisinde sorguya çekilişi,

Robert’te ölülerin dirilmesi. (Müziğin i an ım s a r mı s ı n ı z ? San k i mezarlı k koku s u ge l i r bur nu n u z a .) Minna i l e Br a n d e , Bre z i n a Savaşı , Dan t o n , Kleo p a t r a e i su o i aman t i , (*) Ko l umn a ‘ d a küçük bir ev -bu ev kendinindir- ve içinde de, benim sevgili meleğim, t ı p k ı s i z i n g i b i ağz ı n ı aç a r a k k ı ş ge c e l e r i hayalcimizi merakla dinleyen sevimli bir yaratı k …

İşte böyle, Nastenka, tembellikten zevk alan bu adamın yanında bizim yaşamak istediğimi z yaş am ı n ne değer i ol u r ? Ona gö r e b i z zavallı , ac ı n a c a k b i r ya ş am sü rmek t e y i z . Ama zaman ı ge l i n c e bu acı n a c a k yaş am ı n b i r günü i ç i n bü t ü n hay a l y ı l l a r ı n ı göz ü n ü

kı r pm a d a n ve r e c eğ i bun a l ı m l ı b i r an a ça t a c a k t ı r , o an ge l i p çattığ ı n d a hem de ka r ş ı l ı ğ ı n d a b i r mut l u l u k , s e v i n ç bek l em e d e n verecektir yı l l a r ı n ı . Hüzün , p i şman l ı k , s ı n ı r t a n ı m a z ked e r onun gözünü korkutmayacaktı r . Çünkü , dah a o an , o kor k u l u an gelip çatmamış t ı r , hay a l c i m i z h i ç b i r i s t e k duyma z . Kend i s i n i bütün isteklerin üstünde görür, her şey elinin altı n d a d ı r , he r şeye kanıksamıştır… Yaşamını kendi kurar, ona her an canının istediği b i ç i m i ve r i r . Üst e l i k bu i n a n ı l m a z düş ev r e n i öy l e kolay, öyle doğal b i r yo l l a kur u l u r k i , düş ol d uğu ak l ı n ı n köşesinden geçmez! Zaten düş evreninin, duyguları n ı n

yanı lm a s ı n d a n doğan b i r s e r a p , a l d a t ı c ı b i r hü l y a o l d uğun a inanmak istemez; bu, onun için gerçektir, gerçeğin t a

kendisidir.

Söyler misiniz, Nastenka böyle anlarda neden bu hayalcinin içi içine sığmı yo r ? Hang i güç , han g i g i z l i güç , nab z ı n ı

hı z l a n d ı r ı p gö z l e r i n d e n ya ş l a r ak ı t ı y o r ? Niç i n so l g u n yü zü , ıslak yanakları cayır cayır yanarken, bütün benliğini coşkun bir sevinç kaplı y o r ? Neden tü k e nme z b i r s e v i n ç ve mut l u l u k içinde geçen uykusuz geceler ona bir an kadar kı s a ge l i y o r ?

Pencereleri şafağın pembe ı ş ı k l a r ı y l a k ı z a r a n i ç ka r a r t ı c ı

odası n d a , kah r am a n ım ı z , geç i r d i ğ i coşk u l u s a a t l e r d e n so n r a yorgun, hasta olarak kendini güçlükle yatağın a a t a r . Göz l e r i n i kaparken içini ezen derin bir haz duymaktadı r . Pe t e r s b u r g sabahları n a özg ü a l d a t ı c ı b i r hay a l ı ş ığ ı ayd ı n l a t m a y a başlamış t ı r i ç e r i s i n i .

Öyledir, Nastenka! Dış a r d a n bak ı n c a a l d a n ı r , hay a l c i m i z i n benliğin i s a r a n tu t k u n u n ge r ç e k o l d uğun a i n a nm ay a baş l a r s ı n ı z .

Bu temelsiz hayallerde gözle görülür, elle tutular şeylerin olmadığ ı n a i n a nma k pek de ko l a y deği l d i r . Oys a hep s i yalandı r ! . . Hem de ne ya l a n , Nas t e n k a , ne ya l a n ! . . Diye l i m âşı k o lmuş t u r ; s e v g i n i n bü t ü n coş ku s u n u , b ı k t ı r ı c ı

üzüntülerini ta içinde duymaktadı r… Şunun yü zü n ü döndü r ü p dikkatlice bir bakı n ! Çı l g ı n c a hay a l l e r i n d e âş ı k ol d uğu sevgilisinin yüzünü bile görmediği k im i n ak l ı n a ge l i r , Nastenka? Onun sevgilisini yalnı z c a baş döndü r ü c ü

hayallerinde, bir de düşlerinde gördüğünü s i z o l s a n ı z düşünebilir misiniz? Bütün dünyaya boş verip bunca yı l e l e ele, gönül gönüle yaşadı k l a r ı ya l a n o l a b i l i r mi ? Geç va k i t , ayrı lm a s a a t i ge l i n c e kap a l ı , f ı r t ı n a l ı hav a y a , göz y a ş l a r ı n ı

siyah kirpiklerinden kapı p uçu r a n rü z g â r a a l d ı r m a d a n sevgilisinin göğsüne kap a n ı p hüng ü r hüngü r ağl a y a n kad ı n kimdir öyleyse? Birbirlerine güvenerek, birbirlerini

isteyerek, “bunca yı l t a de r i n d e n ” s e v e r e k ba ş baş a ge zmey e çı k t ı k l a r ı , t e r k ed i l m i ş , ı s s ı z , y ı k ı n t ı l a r l a do l u ya b a n i , hüzünlü bahçe; yosunla kaplı bah ç e yo l l a r ı hay a l miyd i ? Ya o dedelerden kalma garip ev? Sevgilisi burada suratsı z , yaş l ı

kocası y l a i ç i n e kap a n ı k , üzü n t ü do l u b i r hay a t sü r ü y o r d u .

Aşkları n ı b i r b i r l e r i n d e n b i l e g i z l e y e n s e v g i l i l e r i n bu az konuşan, hı r ç ı n adamd an öd l e r i kop a r d ı . Oys a bun c a üzün t ü y e , korkuya karşı n çok t em i z , gün a h s ı z b i r aşk l a r ı va r d ı . Ama insanlar kötü düşünürler, Nastenka! (Hep öyledir ya.) Sonra, yurdundan uzaklarda, öğle s ı c ağ ı n d a n kav r u l a n yab a n c ı b i r göğün a l t ı n d a , s on s u z gü z e l l i k l e r l e do l u b i r ken t t e , pa r l a k bir saray balosunda (saraysı z da h i ç o lma z !) s e v g i l i s i n e raslar. Bol ış ı k l a ay d ı n l a t ı l m ı ş , de f n e da l l a r ı n ı n s a r d ı ğ ı

balkonda sevgilisi onu tanı y a r a k yü zü n d e k i ba l o mask e s i n i atar; heyecandan titreyen sesiyle, “Artı k özgü r üm … ” d i y e fı s ı l d a r . B i r b i r i n e s a r ı l a n s e v g i l i l e r aşk l a r ı n ı n coşku n l uğu içinde ayrı l ı k gün l e r i n i , kede r l e r i n i , ac ı l a r ı n ı , ya ş l ı

kocayı , uz a k t a k i yu r t l a r ı n d a ka l a n i ç ka r a r t ı c ı bah ç e y i , sı k ı n t ı do l u ev i , s on ke z öpüş t ü k t e n son r a b i r b i r l e r i n i n kolları n d a n gü ç l ü k l e s ı y r ı l ı p ay r ı l d ı k l a r ı s ı r a y ı , he r şey i , her şeyi unuturlar.

Tam o sı r a d a b i r d e n kap ı aç ı l ı r , uzun boy l u , s ağ l am yap ı l ı , geveze, şaklaban bir genç olan arkadaşı eş i k t e gö zü k e r e k s a n k i bir şey olmamış g i b i , “Ş imd i Pav l o v s k ‘ t a n ge l i y o r um ! ”

haykı r ı ş ı y l a da l a r i ç e r i . Haya l c i m i z i n t e p e s i n d e n aş ağ ı kay n a r sular dökülür, komşusunun bahçesinden çaldığ ı e lm ay ı ceb i n e sokmaya çalış a n b i r ço c uğun t e l a ş ı i ç i n d e neye uğrad ığ ı n ı

şaşırır. Oysa yaşlı kont ölmüş, mutluluk yolları açılmıştır.

Bu kez de Pavlovsk’tan gelen arkadaşı baş ı n a be l a ke s i l i r …

Coşkulu konuşmamı hey e c a n l a ke s e r e k su s t um . Çünkü i ç im d e n b i r kahkahanı n pa t l a m a k üze r e o l d uğunu h i s s e d i y o r d um . Ruhumda k i şeytan kımıldamaya başlamıştı. Çenem titriyor, gözlerim

buğul an ı y o r , b i r yumr uk ge l i p ge l i p boğaz ım ı t ı k ı y o r d u .

Korktuğum b i r şey de , ze k i göz l e r i n i koc am an , koc ama n aç a r a k beni dinleyen Nastenka'nı n da çoc u k s u , ç ı l g ı n b i r kah k a h a y l a gülmesiydi. Çok pişmandım , epey d i r i ç i m d e n t a şmay ı bek l e y e n , duyguları n hep s i n i b i r d e n d ı ş a r ı vurmak t a çok i l e r i g i t t i ğ i m i anlı y o r d um . Oys a , ben i an l a y a c a k b i r k im s e n i n ç ı k a c a ğ ı n ı

sanmadığ ım i ç i n , sö y l e y e c e k l e r i m i n hep s i n i k i t a p t a n oku r g i b i anlatmaya karar vermiştim. Ama şimdi kendimi tutamayarak

boşuna içimi dökmüştüm. Ne tuhaftı r , Nas t e n k a ' d a n s e s çı km ı y o r d u . B i r a z son r a yav a ş ç a e l im i s ı k t ı , ürke k b i r i l g i y l e sordu:

- Bütün yaşamı n ı z ı ge r ç e k t e n hep böy l e mi ge ç i r d i n i z ?

- Evet, Nastenka, hep böyle… Sonuna kadar da böyle gidecek gibime geliyor.

Üzgün bir sesle;

- Hayı r o l am a z ! ded i . Olmama l ı ! Öyl e y s e ben de ömrümü n i n em i n dibinde tüketeceğim demek t i r . Din l e y i n , böy l e ya ş ama k çok kö t ü

bir şey!

Duygularım ı dah a f a z l a gem l e y em e d i ğ im i ç i n :

- Biliyorum, Nastenka, biliyorum! diye haykı r d ı m . En i y i yı l l a r ı m ı boşu boşun a y i t i r d i ğ i m i şimd i he r zaman k i n d e n dah a iyi anlı y o r um ! Bunun böy l e o l d uğunu yü z üme ka r ş ı sö y l em e s i için, Tanrı ' n ı n ban a i y i yü r e k l i mel eğ im i , s i z i gönd e r d i ğ i n i

düşündükçe üzüntüm daha da artı y o r . Şimd i s i z i n yan ı n ı z d a oturup sizinle konuşurken geleceği düşünmek çok t u h a f doğru s u , çünkü gelecekte beni gene yalnı z l ı k , gen e o kü f l ü , ge r e k s i z yaşam bekliyor. Yanı n ı z d a , ge r ç e k yaş amd a bu den l i mut l u olduktan sonra hayal kurmak neye yarar? Beni ilk anda

reddettiğin i z , hay a t ı m d a i k i ge c e ol s u n ya ş amama o l a n a k sağlad ığ ı n ı z i ç i n Tan r ı s i z d e n ra z ı ol s u n !

Gözlerinde yaşlar parlayan Nastenka;

- Hayı r , hay ı r ! Ar t ı k böy l e o lma s ı n ! d i y e bağ ı r d ı . Hemen ayrı l am a y ı z ! İk i ge c e çok az !

- Ah, Nastenka, Nastenka! Beni kendi kendimle uzun bir süre uzlaştı r d ı ğ ı n ı z ı b i l i y o r musunu z ? Ar t ı k e s k i s i g i b i kend im hakkı n d a o kad a r kö t ü düşünmey e c eğ im . Bi l i y o r musunu z , be l k i kendimi suçlu, günah işlemiş biri olarak -böyle yaşamak suç ve günahtan başka nedir ki!- görmekten vazgeçerim. Sakı n

söylediklerimde bir abartmanı n bu l u n d uğunu düşünmey i n ! İna n ı r mı s ı n ı z , ba z e n öy l e s ı k ı n t ı l ı , öy l e bun a l t ı c ı an l a r ı m o l u y o r ki, gerçek bir hayatı yaş am ay a gü cümün ye tm ey e c e ğ i n i , gerçekleri, akı p g i d e n o l a y l a r ı kav r am a k t a çok ge r i ka l d ı ğ ım ı , duygularım ı n kö r l e ş t i ğ i n i h i s s e d i y o r , ken d i kend im e l a n e t okuyorum. Hayaller içinde geçirilen gecelerden sonra

ayı lm a n ı n , ge r ç e k düny a y a dönmen i n ne kad a r ko r k u n ç o l d uğunu bilemezsiniz. Evet, bir de çevrenize bakarsı n ı z k i , i n s a n l a r delicesine akan hayat seli içerisinde yaşayı p g i d i y o r l a r .

Ismarlama olmayan; hayal gibi, düş gibi uçup gitmeyen,

durmadan yenilenen, her an genç kalan, bir saati bir saatine uymayan gerçek bir yaşam onları n k i . Oys a ka r a n l ı ğ ı n , düşüncenin tutsağı o l a n hay a l b ı k t ı r ı c ı d ı r , uçup g i tm e y e ha z ı r oluşu yanı n d a , aş ağ ı l ı k b i r t e k d ü z e l i ğ i va r d ı r .

Petersburgluları n üz e r i n e t i t r e d i k l e r i gün e ş i b i r and a örtüveren, güneşle birlikte insanları n gön l ü n ü de ka r a r t a n bulut hayal dünyası n ı n e f e n d i s i d i r ; böy l e s ı k ı n t ı l ı b i r and a kurulan hayallerin neler olduğunu va r ı n s i z düşünü n !

Bitmez tükenmez sandığ ı n ı z hay a l l e r s i n i r l e r i n sü r e k l i gerginliği s on u c u yav a ş yav a ş öl g ü n l e şm e y e , tü k e nmey e yü z tutar. Çünkü başka bir yaşantı n ı z o lmad ığ ı i ç i n , es k i ülkülerinizden, eski hayal kı r ı n t ı l a r ı n ı z d a n büyü k b i r ça b a sonunda yapı p ç a t t ı ğ ı n ı z hay a l düny a n ı z k ı r ı l ı p dökü lme y e hazı r d ı r . Oys a can ım ı z bamba ş k a şey l e r çek e r . Haya l c i , boşu boşuna külleri karış t ı r a r a k köz a r a r g i b i , soğuy a n yür eğ i n i ısıtacak ateşi yakmak için eski hayalleri arasında bir

kı v ı l c ı m a r a r . Yak a c ağ ı a t e ş kan ı n ı tu t u ş t u r a c a k ; kur d uğu aldatı c ı re n k l i ev r e n d e yen i d e n kend i n i bu l a r a k , gö z l e r i n d e n yaş getiren zevki tadacaktı r.

Gene kendime dönecek olsam, hayal kurmayı ne r e l e r e

vardı r d ı ğ ım ı b i l em e z s i n i z , Nas t e n k a . As l ı a s t a r ı o lma d ı ğ ı

halde, ruhumu okşadığ ı i ç i n an ım s am ay ı s e v d i ğ im şey l e r i n e s k i duygularım ı n - k ı s ı r , s a çm a hay a l l e r i m i n - y ı l d ö n üm l e r i n i kutluyorum artı k . Haya l i n i kur a c ağ ım b i r o l a y ı yaş amad ığ ım a göre, saçma hayallerin hayalini yaşamak kalı y o r ge r i y e !

Geçmişte bir zamanlar kendi kendime mutlu olduğum ye r l e r i unutmuyor, zaman zaman bu yerleri gezmekten hoşlanı y o r um . Onun için yaşadığ ım ana ge çm i ş gün l e r i n t a d ı n ı ka tm a k i s t e ğ i y l e kentin cadde ve sokakları n d a b i r gö l g e g i b i üzg ü n , ked e r l i , aylak aylak dolaşı y o r um . O s ı r a d a , ne l e r ne l e r ge lm i y o r aklıma ! Örneği n , b i r ye r e va r ı y o r um ; t am b i r y ı l önc e ay n ı

saatte, gene üzgün dolaştığ ım ı an ım s ı y o r um . Esk i hay a l l e r i m i n hiç de iç açı c ı o lmad ığ ı n ı b i l d i ğ im ha l d e , yak am a ya p ı ş a n

karamsar düşüncelerden bunaldığ ım i ç i n , es k i d e n dah a i y i , dah a huzurlu olduğumu; o and a ge c e günd ü z r a h a t ı m ı kaç ı r a n i ç

sı z ı l a r ı n ı n , ben i ac ı d a n k ı v r a n d ı r a n kö t üm s e r l i ğ i n e s k i d e n başka türlü olduğunu düşünü y o r um . Arad a b i r ken d im e

“Hayallerin nerede?” diye sorarım . Ama baş ım ı s a l l a y ı p ,

“Yı l l a r ne ça bu k geç i y o r ! ” demek t e n ba şk a ça r em olma z . Bu kez başka sorular gelir aklıma : “Pe k i , y ı l l a r ı n ı ne ya p t ı n ?

Hayatı n ı n en i y i y ı l l a r ı n ı ne r e y e gömdün ? . . Ya ş a d ı n mı , yok s a yaşadığ ı n ı mı s a n ı y o r s u n ? ” İç imd e n b i r s e s yük s e l i r : “Ba k çevrende her şey nası l g i t t i k ç e soğuyo r ? B i r k a ç y ı l dah a geçsin, koyu bir yalnı z l ı k l a b i r l i k t e ba s t o n u n a day a nm ı ş , titreyen bir yaşlı l ı k l a ka r ş ı ka r ş ı y a ge l e c e k s i n . Ondan so n r a da umutsuzluk, keder, bezginlik… Bir gün gelip hayal dünyam yerle bir olacak, hayallerim sarı ya p r a k l a r g i b i b i r b i r dökülecek…” Ah, Nastenka! O zaman hem yalnı z , yap a y a l n ı z kaldığ ım , hem de ac ı n a c a k b i r şey im olma d ığ ı i ç i n dövü n e c eğ im .

Çünkü yitirdiklerimin hepsi kocaman bir sı f ı r değer i n d e k i hayallerden başkası o lmay a c a k !

Nastenka yanağında n s ü z ü l e n b i r daml a göz y a ş ı n ı s i l e r e k :

- Yeter, yüreğimi dah a f a z l a pa r ç a l a m a y ı n ! ded i . Bi t t i ar t ı k hepsi. Bundan sonra ben varım ; ne o l u r s a o l s u n ay r ı l m a y a c a ğ ı z .

Dinleyin. Ben basit bir kı z ı m . Ninem öğre tmen tu t t uğu ha l d e fazla okuyamadım . Bunun l a b i r l i k t e s i z i bü t ü n ü y l e an l ı y o r um , çünkü ninem eteğimi e t eğ i n e iğne l e d i ğ i n d e n ber i demi n anlattı k l a r ı n ı z ı n hep s i n i ben de ya ş a d ı m . Kuşku s u z bun l a r ı

sizin anlattığ ı n ı z kad a r gü z e l an l a t a m a z d ı m , okumuş deği l i m ben.

Nastenka’nı n , coşku n sö y l e v i m e , yük s e k üs l u b um a s ay g ı s ı n ı n eksilmediği he r ha r e k e t i n d e n be l l i o l u y o r d u . Ürke k b i r s e s l e ;

- Ama bana açı l d ı ğ ı n ı z i ç i n k ı v a n ç l ı y ı m , d i y e dev am et t i .

Artı k s i z i i y i c e t a n ı d ı ğ ı m ı sö y l e y e b i l i r i m . Son r a , b i r diyeceğim dah a va r : Ben de s i z e bü t ün ya ş amöy k ü s ü ümü

anlatacağım, hem de h i ç b i r şey g i z l e m e d e n . Buna ka r ş ı l ı k ban a akı l ve r e c e k s i n i z . S i z çok b i l g i l i b i r ad am s ı n ı z , bend e n yardım ı n ı z ı e s i r g e m e z s i n i z , deği l mi ?

- Ah, Nastenka, ben kimseye akı l hoc a l ı ğ ı , üs t e l i k i y i b i r akı l hoc a l ı ğ ı yapmad ım ! Ama bu ke z dur um değiş i y o r … Madem artı k b i r b i r i m i z e ya k ı n o l a c a ğ ı z , öy l e y s e bo l bo l konu şup birbirimize akı l dan ı ş a b i l i r i z . Ee, sö y l e y i n bak a l ı m , gü z e l Nastenkam, benden nası l b i r ak ı l i s t i y o r s u n u z ? Her şey i n i z i açı k ç a an l a t ı n ! Şu and a öy l e s e v i n ç l i , mut l u , yü r e k l i y i m , kafam öylesine iyi çalış ı y o r k i , s i z e ya n ı t ye t i ş t i r m e k t e zorluk çekmeyeceğim.

Nastenka gülerek sözümü kesti.

- Yoo… Yoo!.. Bana yalnı z ze k i c e b i r yan ı t deği l ; ben i yı l l a r d ı r s ev i y o r m u ş s u n u z g i b i yü r e k t e n , ka r d e ş ç e öğüt vereceksiniz.

- Tamam, oldu! diye bağırd ım ! S i z i y i rm i y ı l d ı r s ev i y o r o l s am gene de şu andaki kadar sevemezdim.

- Öyleyse verin elinizi!

Elimi uzattım .

- Şimdi de benim öyküme başlı y o r u z !

NASTENKA’NIN ÖYKÜSÜ

- Öykümün yarı s ı n ı , yan i b i r n i n em i n o l d uğunu b i l i y o r s u n u z …

Ben gülerek sözünü kestim:

- Öbür yarı s ı da bunun kad a r k ı s a y s a …

- Susun ve dinleyin. Her şeyden önce benim de bir koşulum var: Sözümü hiç kesmeyeceksiniz, yoksa şaşı r a b i l i r i m . Us l u us l u dinleyin şimdi.

Yaşlı b i r n i n em va r. Annem l e bab am öl d üğü i ç i n dah a küçü c ü k bir kı z k e n n i n em ben i yan ı n a a lm ı ş . S ı k s ı k e s k i , i y i günlerini andığ ı n a gö r e b i r z ama n l a r va r l ı k l ı b i r kad ı nm ı ş .

Bana Fransı z c a öğre t t i , öğre tmen t u t u p der s a l d ı r d ı . On be ş ime gelince (şimdi on yedisindeyim) derslere son verdik. İş t e o sı r a l a r b i r ya r am a z l ı k ya p t ı m . Ne yap t ı ğ ım ı sö y l em e y e c eğ im ama, önemsiz bir şey olduğunu b i l i n , ye t e r . B i r s a b a h n i n em beni yanı n a çağ ı r d ı , gö z l e r i görmed iğ i i ç i n ben i kollayamayacağın ı sö y l e y e r e k iğney l e e t eğ im i e t eğ i n e iliştirdi. Adam olana kadar da hep böyle eteğin i n d i b i n d e oturacaktım . Böy l e c e uzu n b i r s ü r e yan ı n d a n ay r ı l a m a d ı m ; i ş

görürken, dikiş dikerken, ders çalış ı r k e n b i r ad ım uzaklaşamı y o r d um . B i r ke r e s i n d e n i n em i kan d ı r m a k i s t e d i m .

Fiyokla’yı ye r im e ot u r t t um . F i y o k l a h i zme t ç i m i z d i r , ku l a k l a r ı

işitmez. Neyse, kadı n i s k em l em e ot u r d u . Nin em ko l t u ğund a uyuklarken ben de yakı n ım ı z d a k i b i r k ı z ar k a d a ş ı m ı görmey e gittim. Ama sonuç hiç de iyi olmadı . Nin em uyan ı n c a , ya n ı n d a hâlâ oturduğumu s a n a r a k b i r şey so rmuş . F i y o k l a , n i n em i n kendisinden bir şey istediğin i gö rmüş , ama ku l a k l a r ı duymad ığ ı

için anlamamış . Bunun üze r i n e ne yap a c a ğ ı n ı şaş ı r a r a k iğney i çı k a r d ı ğ ı g i b i or a d a n s ı v ı şm ı ş …

Nastenka konuşması n a ar a ve r e r e k kah k a h a y l a gü lme y e ba ş l a d ı .

Ben de gülmesine katı l ı n c a b i r d e n b i r e du r d u .

- Ne olur, siz gülmeyin. Ben gülüyorsam, tuhafıma g i t t i de ondan… Ne yapalım , n i n em böy l e b i r kad ı n . Ama ben onu gen e de biraz seviyorum. O gün işittiğim az a r l a r ı b i r ben b i l i r i m .

Yeniden yerime oturttu beni, artı k b i r ad ım k ı p ı r d a m a k yok t u .

Haa, söylemeyi unuttum, bizim, yani, ninemin bir evi var. Daha doğrus u , üç pen c e r e l i , ahş a p , n i n em g i b i köhn e , küç ü c ü k b i r şey… Bir de tavan odası var. Yeni kiracı taşınınca…

Söze karış t ı m :

- Demek eski kiracı s ı da va r d ı ? d i y e so r d um .

- Vardı ya … Hem de s i z i n g i b i gev e z e değı l d i . Ağzı n ı b ı ç a k açmazdı ad amc ağ ı z ı n ; d i l s i z , kö r, to p a l , kambu r b i r i h t i y a r d ı .

Böyle yaşamaya daha fazla dayanamadığ ı i ç i n ö l d ü zav a l l ı c ı k .

Kiracı s ı z geç i nm e n i n o l a n a k s ı z l ı ğ ı n ı düşün e r e k b i r yen i s i n i n gelmesini istedik. Öyle ya, bütün gelirimiz, ninemin aldığ ı

dul aylığ ı y d ı . Te r s l i k bu ya , yen i k i r a c ı m ı z gen ç b i r ad amd ı .

Buralı deği l d i , t a ş r a d a n ge lm i ş t i . Bi z i m l e pa z a r l ı k e tmed i ğ i için ninem odayı hemen ve r d i , son r a da :

“Yeni kiracım ı z na s ı l , Nas t e n k a ? Genç mi , ya k ı ş ı k l ı mı ? ” d i y e sordu.

Ben yalan söylemek istemedim:

“Pek öyle genç deği l , ama yaş l ı da s ay ı l m a z ” , ded im .

Ninem her şeyi öğrenmek i s t i y o r d u .

“Peki, görünüşü nası l ? Yak ı ş ı k l ı b i r ad am mı? ”

Ben gene doğruyu sö y l e d i m :

“Evet, nineciğim, ya k ı ş ı k l ı . . ”

“Demek daha çekeceklerim varmış ! Bak , k ı z ı m , so n r a ‘ n i n em söylemedi’ deme, sen beni bil, bu adama gönül verme! Bakalım daha neler göreceğiz ! Yab a n ı n he r i f i odam ı z ı k i r a l a d ı d i y e gözümüze şirin görünmeye başladı . Esk i d e n böy l e miyd i ya ? . . ”

Ninemin dilinden eski günler hiç düşmez. Eskiden daha gençmiş, güneş eskiden daha çok ı s ı t ı r m ı ş , sü t ş imd i k i g i b i çab u c a k kesilmezmiş…. Her şeyin iyisi eskidenmiş. Ninemin kiracım ı z hakkı n d a sö y l e d i k l e r i n i , ban a öğüt ve r i ş i n i to p u t op u b i r ke z aklıma ge t i r d i m . Ama son r a nak ı ş iş l em e y e , ço r a p örmeye başlayı n c a hep s i n i unu t t um .

Bir sabah kiracım ı z b i z e uğrad ı . Ninem k i r a oda s ı n ı n duvarları n ı kâğı t l a kap l a t a c a k t ı , onu sö y l em e y e ge lm i ş . Sö z sözü açtı … N i n em i n de çen e s i düşük t ü r b i r a z . Bi r ar a l ı k ban a :

“Hadi Nastenka, odama git de hesap kutusunu (*) getir!” dedi.

Ben hemen kalktım , yü z üm pan c a r g i b i k ı z a r m ı ş t ı . O and a , ninemin eteğine iğney l e bağl ı o l d uğumu ak l ı m a ge t i r m e d i ğ im için ileri fı r l a d ı m , f ı r l a m am l a b i r l i k t e n i n em i n ko l t u ğunu da arkamdan sürükledim. Kiracım ı z ı n önünd e bü t ü n f o y am or t a y a çı k t ı ğ ı i ç i n yü z üm dah a b i r k ı z a r d ı , ut a n c ı m d a n ka s k a t ı

kesildim. Ve hemen ağlamay a baş l a d ı m . Ye r ya r ı l ı p ye r i n d i b i n e geçsem bin kez iyiydi.

Ninem:

“Daha ne duruyorsun?” diye bağır ı n c a h ı ç k ı r ı k l a r ı m dah a da yükseldi.

Kiracı kend i s i n d e n ut a n d ı ğ ım ı gö r ü n c e i y i gün l e r d i l e y i p hemen gitti.

O günden sonra ne zaman koridorda bir ayak sesi duysam, betim benzim atı y o r d u . Ki r a c ı n ı n ge l d i ğ i s a n a r a k , ne o l u r ne olma z diye hemen iğney i ç ı k a r ı y o r d um . Ama he r s e f e r i n d e de ge l e n b i r başkası o l u y o r d u . İk i ha f t a böy l e geç t i . Bi r gün k i r a c ı m ı z Fiyokla ile haber gönderdi. Fransı z c a b i r sü r ü k i t a b ı va rm ı ş , hepsi güzel, okunmaya değer şey l e r m i ş . Nin em i n ca n ı s ı k ı l ı y o r , bunları okumam ı i s t i y o r s a ve r e b i l i r m i ş . Nin em s e v e s e v e kabu l etti. Yalnı z c a , k i t a p l a r ı n ge r ç e k t e n i y i o l u p o lmad ı ğ ı n ı mera k ediyordu:

“Ahlak bozucu olması n , Nas t e n k a , ” ded i . “Böy l e k i t a p l a r ı

okutmam sana, kötü şeyler öğren i r s i n . ”

“Nedir kötü dediğin şey l e r , n i n e c i ğ im ? Nel e r ya z ı l ı d ı r o kitaplarda?”

“Neler mi yazı l ı ? De l i k a n l ı l a r ı n t em i z a i l e k ı z l a r ı n ı ev l e nm e vaadiyle baştan çı k a r d ı k t a n son r a so k a k or t a s ı n d a bı r a k t ı k l a r ı , k ı z l a r ı n da ac ı n a c a k dur um l a r a dü ş t ü k l e r i yazı l ı . Ben böy l e k i t a p l a r d a n çok okudum , k ı z ı m ; i n s a n e l i n e bir almayagörsün, gözü ne uyku görür, ne de başka bir şey.

Onun için benim sana söyleyeceğim şu : El i n i sü rme on l a r a !

Hangi kitapları gönd e rm i ş bak a y ı m ? ”

“Walter Scott’un romanları hep s i de n i n e c i ğ im . ”

“Walter Scott’un romanları mı? Bund a b i r da l a v e r e o lma s ı n ?

Aman dikkat et kı z ı m , yap r a k l a r ı a r a s ı n a aşk mek t u b u f a l a n koymuş olabilir.”

“Yok öyle bir şey.”

“Ciltlerin arası n a bak . Bu düz e n b a z l a r ı n i ş i n e ak ı l erme z . ”

“Ciltlerin arası n d a da yok . ”

“Eh, iyi öyleyse.”

Böylece Walter Scott’u okumaya başladı k , b i r ay ge çmed e n kitapları n hemen hemen ya r ı s ı b i tm i ş t i . Ki r a c ı m ı z b i z e durmadan yenilerini gönderiyordu. Puşkin’den de yolladı b i r k a ç

tane. Öyle oldu ki, kitap gelmese canım s ı k ı l m a y a baş l a d ı .

Artı k pe r i pad i ş a h ı n ı n oğlu y l a ev l e nme y i düşünme z o lmuş t um .

Nası l o l d u b i lm em , b i r gün k i r a c ı m ı z l a merd i v e n d e ka r ş ı l a ş t ı k .

Ninem beni bir şey almaya göndermişti. Adam durdu. Ben

kı z a r ı n c a o da k ı z a r d ı . Ama o hemen gü l e r e k s e l am ve r d i . Son r a ninemin nası l o l d uğunu , k i t a p l a r ı okuy u p okumad ı ğ ım ı so r d u .

Ben de okuduğumu sö y l e d i m . Bunun üz e r i n e :

“En çok hangi kitapları beğend i n i z ? ” ded i .

Ben de:

“Ivanhoe ile Puşkin’in eserlerini” dedim.

O günkü konuşmamı z bu kad a r l a b i t t i .

Bir hafta sonra gene merdivenlerde çı k t ı ka r ş ım a . Bu s e f e r beni ninem göndermemişti, ben bir iş uydurup çı km ı ş t ı m .

Öğled e n son r a s a a t i n üçüy d ü , k i r a c ı m ı z hep o s a a t t e eve gelirdi.

“Merhaba!” dedi.

“Merhaba!” diye karşı l ı k ve r d im .

“Bütün gün büyükannenizin yanı n d a ot u rm a k t a n ca n ı n ı z sı k ı l m ı y o r mu?”

Onun bu sorusu üzerine öyle utandım , öy l e ut a n d ı m k i , bilemezsiniz! Başkaları n ı n dur umu b i lm e s i pek gücüme g i tm i ş t i .

Hiç yanı t ve rmed e n hemen uz a k l a şm a k i s t e d i m s e de yap am a d ım .

“Siz iyi bir kı z s ı n ı z ” ded i . “Böy l e konu ş t uğum i ç i n de bağış l a y ı n ben i . İnan ı n , ben s i z i n i y i l i ğ i n i z i büyü k a n n e n i z d e n daha çok düşünüyorum. Gidip geleceğin i z , gö r ü ş e c eğ i n i z k ı z arkadaşları n ı z yok mu s i z i n ? ”

Olmadığ ı n ı sö y l e d i m . B i r Maşenk a va r d ı , o da Ps kov ‘ a g i tm i ş t i .

“Bakı n , ben im l e ope r a y a ge l i r mi s i n i z ? ”

“Operaya mı ? Ya büyü k a n n em ne der ? ”

“Büyükannenize duyurmayı z . ”

“Olmaz, büyükannemi aldatmam ben. Hoşça kalı n . ”

“Güle güle.”

Bundan başka bir şey söylemedi.

Akşam yemeğinde n s on r a b i r de bak t ı m , b i z e ge lm i ş . Otur d u , uzun uzun konuştuk; ninemin nerelere gittiğin i , ahb a p l a r ı m ı z ı n olup olmadığ ı n ı so r d u . Son r a b i r d e n b i r e :

“Bugün operaya, Sevil Berberi için loca aldım . Ark a d a ş l a r l a gidecektik ama işleri çı km ı ş , ge l em i y o r l a r . B i l e t e l i m d e kaldı

. ”

Ninem sevinçle:

“Sevil Berberi mi?” diye sordu. “Hani şu benim gençliğimde oynanan Sevil Berberi olması n ? ”

Kiracı ;

“Ta kendisi!” dedi, yan gözle de bana baktı . O z ama n dur umu kavradım , k ı z a r d ı m . Yür eğ im kü t kü t a tm ay a baş l a d ı .

“Demek o eski Sevil Berberi… Hey gidi günler, hey!..

Gençliğimde b i z i m evd e küçü k b i r s a h n em i z va r d ı , Roz i n a ‘ y ı ben oynamış t ı m . ”

“Bu gece gitmek ister misiniz? Biletlerim yanması n ba r i . ”

Ninem kabul etti:

“Hay hay, gidelim. Benim Nastenka opera nedir, bilmez daha.”

Sevincimden yerimde duramı y o r d um . Hemen ha z ı r l ı ğ a baş l a d ı k , giyinip kuşandı k t a n son r a yo l a ç ı k t ı k . Ninem i n gö z l e r i görmediği i ç i n ya l n ı z c a müz i k d i n l em e y e g i d i y o r d u . Daha doğrus u bunu ben im i ç i n yapm ı ş t ı . Ne de o l s a i y i b i r kad ı n d ı r ninem. Ama bize kalsa kapı d a n d ı ş a r ı ad ım ım ı z ı a tma z d ı k . S i z e Sevil Berberi’nin üzerimde bı r a k t ı ğ ı i z l e n i m l e r i an l a t a c a k deği l im . Ki r a c ı m ı z t em s i l boy un c a , ban a öy l e ok ş ay ı c ı gö z l e r l e bakı y o r , öy l e gü z e l konuş u y o r d u k i , günd ü z ban a ope r a y a gitmeyi yalnı z c a ben i t a n ım a k i ç i n öne r d i ğ i n i hemen an l a d ı m .

Sevinçten kabıma s ığ am ı y o r d um . O ge c e kend imd e n pek hoşnu t , son derece neşeliydim. Yüreğim ş i d d e t l e ça r p ı y o r d u , at e ş im de biraz yükseldi. Bütün gece Sevil Berberi’ni sayı k l a d ı m .

O geceden sonra bize sı k s ı k ge l e c e ğ i n i s a n ı y o r d um , oy s a h i ç

de öyle olmadı . Nere d e y s e ge l i p g i tm e y i i y i c e ke s e c e k t i . Ayda bir, o da bizi operaya götürmek için kapım ı z ı ça l ı y o r d u .

Birkaç kez daha gittik. Ama ben hiç hoşnut deği l d im . Bu çağrı l a r ı , n i n em i n ben im l e i l g i l e n m eme s i n d e n do l a y ı ban a acı d ığ ı i ç i n yap t ı ğ ı n ı an l ı y o r d um . Daha ba şk a ne o l a b i l i r d i ki! Gün geçtikçe üstüme bir hal geldi: Oturduğum ye r d e dur am a z oldum. Ne kitap okuyabiliyor, ne de el işi yapmak istiyordum.

Bazen bir gülme tutar, ninemi kı z d ı r m a y a baş l a r d ı m , ba z e n de içli içli ağla r d ı m . Sonun d a öy l e zay ı f l a d ı m k i , ne r e d e y s e yatağa düşe c e k dur uma ge l d i m . Oper a mev s im i ge çm i ş t i , kiracım ı z ar t ı k b i z e h i ç uğram ı y o r d u . Bi r b i r i m i z e ra s l a d ı ğ ı m ı z zamanlar -hepsi de merdivenlerde oluyordu tabii- benimle

konuşmak istemiyormuş gibi ciddi ciddi selam veriyor, ondan sonra hemen oradan ayrı l ı y o r d u . Ben s e yü züm pan c a r g i b i kı p k ı r m ı z ı merd i v e n i n or t a s ı n d a , o l d uğum ye r d e ka l ı y o r d um .

Zaten onunla karşı l a ş t ı ğ ı m z ama n kan ım bey n im e vu r u r d u .

Eh, öyküm sonuna yaklaşı y o r . Tam ge ç e n y ı l ı n may ı s ı n d a kiracım ı z b i z e ge l e r e k , n i n eme bu r a d a k i i ş l e r i n i b i t i r d i ğ i n i , bir yı l l ı ğ ı n a Moskov a ‘ y a g i d e c eğ i n i sö y l e d i . Bunu i ş i t i r işitmez beynimden vurulmuşa döndüm, hemen orada iskemleme

çöktüm. Ninem farkı n a va rmad ı ney s e k i . Ki r a c ı b i z i m l e vedalaşarak odası n a çe k i l d i .

Peki, şimdi ben ne yapacaktım ! Düşündüm , t a ş ı n d ı m , en son u n d a kararım ı ve r d im . Er t e s i gün g i d e c e k t i . Kar a r ı m ı ye r i n e getirmek için ninemin yatması n ı bek l e d i m . Ta s a r l a d ı ğ ı m g i b i de yaptım . Büt ü n g i y s i l e r i m i b i r k a ç ka t çama ş ı r l a b i r l i k t e b i r bohçaya koydum, bohçayı e l im e a l a r a k yuk a r ı , k i r a c ı n ı n oda s ı n a doğru yü rü d üm . Damar l a r ı m d a n kan ım çek i l m i ş g i b

i y d i , t a v a n arası b i r s a a t l i k yo l g i b i ge l d i . Kap ı s ı n ı aç ı p i ç e r i g i r d i ğ im zaman kiracım ı z hay a l e t gö rmüş g i b i s ı ç r a d ı ye r i n d e n . Ama ayakta zor durduğumu gö r e r e k koşup b i r ba r d a k su ge t i r d i .

Yüreğimin a t ı ş ı n d a n bey n im zon k l u y o r d u , ka f am ı n i ç i karmakarış ı k t ı . B i r a z kend im e ge l i n c e boh ç a y ı ya t a ğ ı n ı n üs t ü n e bı r a k t ı m . Kend im de hemen or ay a çök ü p , e l l e r i m l e yüz ümü

kapayarak, iki gözüm iki çeşme ağlamay a baş l a d ı m . Bi r and a he r şeyi anlamıştı. Yüzü sapsarı, karşımda duruyordu. Gözlerinin o hüzünlü bakış ı n ı gö rü n c e ne r e d e y s e yür eğ im pa r a l a n a c a k g i b i oldu.

“Bakı n , Nas t e n k a ” , d i y e ba ş l a d ı konuşmay a , “Ben yok s u l b i r adamım . Ne pa r am pu l um , ne de doğru dür ü s t b i r i ş im va r .

Evlenirsek size nası l bak a r ı m ? ”

Uzun uzun konuştuk. Ben öfkemi daha fazla yenemeyerek, ninemin yanı n d a e t eğ im iğne l i ot u r am ay a c a ğ ım ı , baş ım ı a l ı p g i d e c eğ im i , isterse onunla birlikte Moskova’ya gelebileceğimi sö y l e d i m .

Onsuz yaşayamayacağımı da ek l e d i m . Uta n ç , s e v g i , gu r u r ; bü t ü n duygular karmakarış ı k o lmuş t u i ç i m d e . Heye c a n d a n k ı v r a n a r a k kendimi yatağa a t t ı m . Ger i çev r i l m e k t e n öy l e ko r k u y o r d um k i !

“Sevgili Nastenka, benim iyi yürekli kı z ı m ; d i n l e y i n ben i .

Size yemin ederim, bir gün evlenecek duruma gelirsem,

yaşamım ı n b i r i c i k mut l u l uğu s i z o l a c a k s ı n ı z . Şimd i Moskov a ‘ y a gidiyorum, orada bir yı l kad a r ka l a c a ğ ım . İş l e r i m i düz e n e koyacağımı umuyo r um . Döndüğüm zaman ben i unu tm am ı ş o l u r s a n ı z evlenir, mutlu oluruz. Ama şimdi olmaz, şimdiden söz vermeye hiç hakkım yok . İş t e , t e k r a r sö y l ü y o r um , b i r y ı l so n r a değı l s e bile bir gün mutlaka olacak. Doğald ı r k i , s i z başk a s ı n ı

ban a yeğlemez s e n i z . Onun i ç i n s i z i sö z üm l e bağl ama k i s t e m i y o r um . ”

Bunları s ö y l e d i k t e n s on r a da er t e s i gün ç ı k t ı g i t t i .

Konuştuklarım ı z d a n n i n eme t e k sö z c ü k ç ı t l a t m am ay a ka r a r vermiştik. Bunu o istemişti. İş t e böy l e , öyküm hemen hemen burada bitiyor. Bir yı l do l d u , kend i s i t am üç gündü r bu r a d a .

Sonucu öğrenmek i ç i n s a b ı r s ı z l a n a r a k :

- E, sonra, diye bağı rd ı m .

Nastenka güçlükle konuşuyormuş gibiydi.

- Hâlâ da ortalarda yok! Hiçbir haber alamı y o r um .

Ondan sonra da konuşmadan bir süre durdu. Başı n ı önün e eğmiş t i . Ama b i r d e n göğsü h ı ç k ı r ı k l a r l a s a r s ı l m a y a baş l a d ı .

Hı ç k ı r ı k l a r i ç i m i pa r a l ı y o r d u . Sonun u n böy l e b i tm e s i n i h i ç

beklemiyordum.

Ürkek, sı k ı l g a n b i r s e s l e :

- Nastenka, Tanrı aşk ı n a ağl am ay ı n , ded im . Nere d e n biliyorsunuz, belki daha gelmemiştir…

- Hayı r , b i l i y o r um , o bu r a d a . Gi tmed e n önc e k i ge c e sözleşmiştik. Neler konuştuğumuzu an l a t t ı m s i z e . İş t e o gün buraya, tam bu rı h t ı m a ge zme y e ç ı km ı ş t ı k . Bu kan e p e d e oturuyorduk, saatin onuydu. Artı k ağl am ı y o r d um , an l a t t ı k l a r ı n ı

tatlı t a t l ı d i n l i y o r d um … Moskov a ‘ d a n döne r dönmez b i z e geleceğin i , ben onu re d d e tm e z s em n i n eme he r şey i an l a t m a k istediğin i sö y l e d i . Şimd i bur a d a o l d uğunu b i l i y o r u m , ama uğramad ı iş t e !

Böyle derken gözyaşları yen i d e n boş a l d ı . Üzün t ü y l e f ı r l a d ı m yerimden.

- Durun canım ! Üzün t ü n ü z e b i r çö z üm yo l u bu l a c a ğ ı z e l b e t !

Bakı n , Nas t e n k a , ona ben kend im g i t s em na s ı l o l u r ?

Başı n ı ka l d ı r a r a k ban a bak t ı .

- Olur mu öyle şey?

Toparlanarak:

- Öyle ya, olmaz, dedim. Ha, bir yol daha var: Mektup yazı n .

Nastenka:

- Bu hiç olmaz, dünyada yapamam, dedi.

Ben diretmeye devam ettim:

- Neden olması n ? Mekt u p t a n mekt u b a f a r k va r , ya z ı ş a bak a r !

Bana kalı r s a bu düşün c e pek ye r i n d e . Bi l i y o r s u n u z , Nas t e n k a , size kötü bir öğüt ve r em em ben . Her şey yo l u n a g i r e c e k . İ l k adım ı s i z a t t ı ğ ı n ı z a gö r e , şimd i de…

- Hayı r o lma z ! Sa nk i zo r l a a s k ı n t ı …

Artı k aç ı k ç a gü l üm s e y e r e k :

- Ah, benim iyi yürekli Nastenkam! diye sözünü kestim. Doğru düşünmüyorsunuz. Madem size söz vermiş, öyleyse onu aramaya hakkı n ı z va r . Üst e l i k an l a d ı ğ ım a gör e k i b a r b i r ad ama benziyor. Size karşı dü rü s t dav r a nm ı ş .

İleri sürdüğüm düşüncelerin doğruluğuna, kanıtlarımın

mantı k l ı l ı ğ ı n a güve n im g i t t i k ç e ar t ı y o r d u .

- Dürüst davranmış , çün k ü sö z ü y l e kend i n i bağ l a d ığ ı or t a d a .

Evlenecek olursa sizden başkası y l a ev l e nm e y e c eğ i n i söylediğine , ay r ı c a s i z i de bü t ü n ü y l e özgü r b ı r a k t ı ğ ı n a gö r e daha ne istiyorsunuz? Öyleyse bu işe önce siz

başlayabilirsiniz. Çünkü hakkı n ı z va r , çün kü ona ka r ş ı

avantajlı dur umda s ı n ı z . Diye l i m , ad am ı red d e t m e k i s t e s e y d i n i z ne yapacaktı n ı z ?

- Şey… Siz olsaydı n ı z na s ı l ya z a r d ı n ı z ?

- Neyi?

- Bakı n na s ı l ya z a r d ı m : İ l k i n “S ay ı n Bay ! . . ” d i y e ba ş l a r d ı m .

- “Sayı n Bay ” d i y e baş l am a s am o lma z mı?

- Olmaz! Ama neden olması n ? Ban a ka l ı r s a …

- Peki sonra?

- “Sayı n Bay ! Özür d i l e y e r e k … ” Hay ı r , hay ı r , özü r d i l em e y e falan gerek yok! Haklı dur umunu z or t a d a . Öyl e y s e s ı c a k b i r mektup yazı n :

“Size önce ben yazı y o r um . Sab ı r s ı z l ı ğ ı m ı bağ ış l a y ı n . Bü t ü n b i r yı l umut i ç i n d e bek l e d i k t e n so n r a b i r gün l ü k dah a ka r a r s ı z l ı ğ a dayanamayış ım , b i lm em ne de r e c e ya n l ı ş ! Eve t , s i z bur a y a geldiniz, ama niyetinizi değiş t i r m i ş o l am a z mı s ı n ı z ? Öyl e y s e mektubumdan sitem ettiğim ya da s i z i su ç l a d ı ğ ı m an l am ı n ı

çı k a r m ay ı n . Ka l b i n i z e hükmedemed im d i y e su ç l a y a c a k deği l i m . Ne yapalım , ya z g ı m böy l e ym i ş !

Soylu bir insansı n ı z . Sab ı r s ı z l ı ğ ı n ban a ya z d ı r d ı ğ ı bu satı r l a r ı an l a y ı ş l a ka r ş ı l a y a c a ğ ı n ı z ı umar ım . Bun l a r ı ya z a n ı n

danış a c a k , ak ı l so r a c a k t e k ya k ı n ı olma d ı ğ ı g i b i yü r eğ i n e sö z geçirmekte güçlük çeken zavallı b i r k ı z o l d uğunu da unu tm ay ı n .

Bir anlı k b i l e o l s a i ç im e düşen bu kuşkud a n do l a y ı a f f ı n ı z ı

dilerim. Sizi sevmiş, hâlâ da seven birisini kı rm ay ı

aklı n ı z d a n b i l e ge ç i r m e y e c e ğ i n i z i b i l i y o r u m . ”

Gözleri sevinçten parlayan Nastenka:

- Evet, tam düşündüğüm g i b i , d i y e bağı r d ı . S i z ben im kuşkularım ı g i d e r d i n i z . S i z i ban a Tan r ı gönd e r d i . Te ş e k k ü r ederim, çok teşekkür ederim.

Kı z ı n s ev i n ç l i yü z ü n e hay r a n hay r a n bak ı y o r d um .

- Niçin teşekkür ediyorsunuz, Nastenka? Beni size Tanrı

gönderdi diye mi?

- Elbette.

- Ah, Nastenka! Bazı i n s a n l a r a r am ı z d a ya ş ı y o r l a r d i y e şükrederiz. İşte ben de size rasladığım, ömür boyunca aklımdan çı km ay a c ağ ı n ı z i ç i n ay n ı minne t duy g u s u y l a do l u y um .

- Peki, yetişir yetişir! Şimdi dinleyin beni. Bizim sözümüz şöyleydi: Moskova’dan döner dönmez, ya işin aslından habersiz, kötülük düşünmeyen bir tanı d ığ a mekt u p b ı r a k a c a k , ya da -

mektupta her şeyi yazması zo r o l a c ağ ı i ç i n bund a n va z g e ç e r s e -

aynı gün s ö z l e ş t i ğ i m i z bu ye r e t am s a a t 10 ‘ d a ge l e c e k t i . Onun geldiğin i b i l i y o r um ; ama üç gün geç t i ğ i ha l d e ne mek t u bu va r , ne de kendisi. Gündüzleri ninemin yanı n d a n ay r ı l a m am . Onun için şu mektubu sözünü ettiğim t a n ı d ı ğ a gö t ü r ü v e r i n . Onun

adresine yollarlar. Yanı t ge l i r s e ya r ı n akş am 10 ‘ d a bu r a y a getirirsiniz.

- Peki ama mektup! Daha mektubu yazmadı n ı z ! . . Yan ı t ı an c a k öbür gün alı r s ı n ı z .

Şaşırmış gibiydi.

- Mektup mu? Öyle ya… Şey…

Kekeleyerek durdu. Kı p k ı r m ı z ı ke s i l e n yü z ü n ü öbü r yan a çevirdi. O anda da elime bir zarf tutuşturduğunu h i s s e t t i m .

Önceden yazı l ı p ha z ı r l a n m ı ş , za r f ı n ı n ağz ı kap a t ı l m ı ş b i r mektuptu bu. Hatı r ı m d a z a r i f , s ev im l i b i r yüz can l a n d ı .

- R, o - Ro, s, o - si, n, a - na! diye başladım .

Sonra ikimiz birden:

- Rosina! diye bağırd ı k .

Coşkunluk içinde neredeyse kucaklayacaktım onu . Yüzün ü n kı z a r ı k l ı ğ ı ge çmemi ş t i , ka r a k i r p i k l e r i n d e n i n c i t a n e l e r i g i b i yaşlar dökülürken gülüyordu. Sonra çabuk çabuk,

- Eh, bugünlük yetişir. Hoşça kalı n ! ded i . Mektu p e l i n i z d e , götüreceğin i z ad r e s de ya z ı l ı . Had i hoşç a ka l ı n ! Ya r ı n görüşürüz.

İki elimi birden tutarak bütün gücüyle sıktı. Sonra başıyla selam verdi, evinin bulunduğu sok ağa ok g i b i da l d ı . Durduğum yerde arkası n d a n bak a k a l d ı m .

Karanlı k t a i y i c e göz d e n kay b o l u n c a : “Eve t , ya r ı n a … Ya r ı n a kadar!” diye geçirdim içimden.

ÜÇÜNCÜ GECE

Bugün yağmur l u , i ç ka r a r t ı c ı , ked e r l i b i r hav a va r, t ı p k ı

gelecekteki yaşlı l ı ğ ı m g i b i . B i r t a k ı m ga r i p duy g u l a r , kö t üm s e r düşünceler, kendi kendime açı k l a y a m a d ı ğ ım so r u l a r s a b a h t a n beri kafamı ku r c a l ı y o r , ama bun l a r ı aç ı k l ı ğ a kav u ş t u r a c a k gücüm yetmediği g i b i , böy l e b i r i s t e k de duymuyo r d um . Za t e n bu işi yapacak adam mı y ı m k i !

Bugün görüşemeyeceğiz . Dün ay r ı l ı r k e n or t a l ı ğ ı s i s bü rümüş , bulutlar göğü kap l am a y a baş l am ı ş t ı . Ben bugü n i ç i n hav a n ı n i y i olmayacağın ı sö y l e d i m . Nas t e n k a i s e yan ı t ve rmed i ; kö t ü b i r kehanette bulunmaktan çekiniyor gibiydi. Dün onun için

bulutsuz, aydı n l ı k b i r günd ü ; h i ç b i r bu l u t mut l u l u ğun a gö l g e düşüremezdi.

- Yağmur yağar s a gö rü ş emey i z , ded i . Gel emem ben .

“Nastenka belki de bugünkü yağmurun f a r k ı n a va rm am ı ş t ı r ” d i y e düşündüm. Ama gerçekten gelmedi. Aradan iki gün geçti.

Dün üçüncü buluşmamı z , üçün c ü bey a z gec em i z d i …

Ulu Tanrım , s ev i n ç ve mut l u l u k i n s a n ı ne kad a r gü z e l l e ş t i r i r , insan yüreği s e v i n ç t e n na s ı l da coş a rm ı ş ! Yüreğ i n bu coşkunluğu; i ç i n d e k i n i başk a s ı n ı n yü r eğ i n e de dökmek , he r şeyin neşeye boğulduğunu, gülüp oynadığını görmek içindi

sanki! Sevincin bu derecesine raslamamış t ı m doğru s u !

Nastenka’nı n s öy l e d i k l e r i n d e n ban a ka r ş ı büyü k b i r şe f k a t , büyük bir yakı n l ı k duyd uğu an l a ş ı l ı y o r d u . Ban a so k u l u y o r , b i r dediğimi i k i e tm i y o r , hoşuma g i t m e k i ç i n ne yap a c a ğ ı n ı

şaşırıyordu. Mutlu olmanın verdiği bir işveliliği vardı.

Ben… Ben de bunlara inanı y o r , onun ban a ka r ş ı …

Ama nası l böy l e düşüne b i l m i ş i m ? Bi r i n s a n bü t ü n bun l a r ı n b i r başkası i ç i n yap ı l d ı ğ ı n ı an l am a y a c a k den l i kö r o l a b i l i r miyd i ?

Bana karşı gö s t e r d i ğ i şe f k a t , öz e n ve s e v g i n i n … Eve t ban a olan sevginin, bir başkası y l a gö r üş e c eğ i i ç i n duyduğu sevinçten, mutluluğunu ben im l e pay l a şm a i s t eğ i n d e n i l e r i geldiğin i na s ı l da an l am am ı ş ım ? . . Boşu boşun a bek l e d i k t e n sonra adam gelmeyince, Nastenka somurttu, ürktü, korkuyla

içine kapandı . Hare k e t l e r i , konu şma l a r ı e s k i iş v e s i n i , es k i cı v ı l c ı v ı l neşe s i n i y i t i r d i . Tuh a f deği l mi ; ken d i s i i ç i n özlediği , ben im l e de pay l a şm a k i s t e d i ğ i mut l u l uğ a kavuşamayacağı kor k u s u y d u a s ı l onun ban a i l g i s i n i ar t ı r a n !

Zavallı Nas t e n k a ; ko r k u s u , şaşk ı n l ı ğ ı o de r e c e y e va r d ı k i , sonunda benim kendisini sevdiğimi an l a d ı ve o and a t a l i h s i z aşkımd a n do l a y ı ban a ac ı d ı . Her zaman öy l e deği l mid i r ? Mut s u z olduğumuz z aman l a r başk a l a r ı n ı n mut s u z l u ğu n u dah a b i r de r i n d e n duyarı z . O zaman l a r duy gu l a r i n c e l i p güç l e n i y o r .

Buluşma saatini iple çekerek Nastenka’yı görmey e büyü k b i r heyecanla koştum. Şu andaki hislerimin böyle olacağı , bu i ş i n umduğum g i b i b i tm e y e c eğ i ak l ı m a ge l i r miyd i ? Nas t e n k a sevinçten, gözleri ış ı l d a y a r a k yan ı t bek l i y o r d u . Yan ı t , çağrı s ı n a koş a r a k ge l e n s e v g i l i s i o l a c a k t ı . Bend e n t am b i r saat önce gelmişti. İ l k i n he r şeye , he r sö z üme kah k a h a l a r l a gülüyordu. Bir aralı k s u s t uğumu gö r ü n c e :

- Niçin bu kadar sevinçli olduğumu b i l i y o r musunu z ? ded i . S i z e bakmak neşemi artı r ı y o r . S i z i bugü n öy l e s e v i y o r um k i !

- Öyle mi? dedim.

Yüreğim h ı z l a ça r pm ay a baş l am ı ş t ı .

- Bana âşı k o lmad ığ ı n ı z i ç i n çok s e v i y o r um s i z i . S i z i n yerinizde bir başkası o l s a ban a s a t a ş ı r , d i r l i k ve rme z ; ahlarla,

oflarla âşı k numar a s ı yap a r d ı . Ama s i z can d a n dostsunuz.

Böyle diyerek elimi öyle sı k t ı k i , az ka l s ı n bağı r a c a k t ı m . B i r süre güldükten sonra yüzü birden ciddileşti.

- Hem de öyle candan bir dostsunuz ki, anlatamam! Sizi bana Tanrı gönd e r d i ! Şimd i yan ımd a bu l u nm a s a y d ı n ı z , k im b i l i r ne durumlara düşerdim. En başta çı k a r c ı deği l s i n i z . Ban a ka r ş ı da tertemiz bir sevginiz var. Ben evlendikten sonra gene dost, kardeşten daha yakı n i k i do s t o l a c a ğ ı z . S i z i hemen hemen onun kadar seveceğim…

O anda korkunç bir hüzün duydum, gene de, nedense içimden

gülmek geldi.

- Sinir bunalım ı ge ç i r i y o r s u n u z ded im . Gelmey e c e k d i y e içinizde bir korku var.

- Aşkolsun! Eğer dah a az mut l u o l s a y d ı m , güve n s i z l i ğ i n i z , siteminiz yüzünden ağlay a b i l i r d i m . Ama… Şey… Ak l ım a soktuğunuz bu düşün c e ben i r a h a t b ı r a k a c a ğ a ben z em i y o r . Ney s e , bunları s on r a düşünü r üm : Ne ya l a n sö y l e y e y i m doğruy d u dediğin i z . Eve t ! Kend imd e deği l g i b i y d i m , baş t a n aşağ ı d i k k a t kesildim; duygulanış ım bu yü z d e n d i . Aman b ı r a k a l ı m ş imd i şu duygu konusunu.

O sı r a d a ay a k s e s l e r i i ş i t i l d i , ka r a n l ı k t a b i r i n i n b i z e doğru yürüdüğünü gö r d ü k . İk im i z de t i t r i y o r d u k , Nas t e n k a ç ığ l ığ ı n ı

zor tuttu. Kı z ı n e l i n i b ı r a k t ı m , ond a n uz a k l a şm a k i ç i n davrandım . Ama a l d a nm ı ş t ı k , ge l e n o değı l d i .

Nastenka tekrar elini bana uzatarak:

- Neden korktunuz? dedi. Elimi niçin bı r a k t ı n ı z ? Ne ç ı k a r bundan? Onu birlikte karşı l a y a c a ğ ı z . Bi r b i r i m i z i ne kad a r sevdiğimi z i gö rme s i n i i s t i y o r um .

Kendimi tutamayarak;

- Birbirimizi ne kadar sevdiğimi z i gö r s ü n ! d i y e bağı r d ı m .

O anda da şunları düşünü yo r d um : “Ah , Nas t e n k a , Nas t e n k a ! Bu sözlerinle neler anlattığ ı n ı b i l i y o r musun ! Böy l e b i r s ev g i n i n birinin yüreğin i buz g i b i yap a c ağ ı , ruh u n u ka r a r t a c a ğ ı ak l ı n a gelir miydi? Senin elin buz gibi, oysa benimki ateşten

yanı y o r … Göz l e r i n bağl ı s e n i n , Nas t e n k a ! Ah , mut l u b i r i n s a n bazen ne çekilmez oluyor! Ama sana kı zm a k e l im d e deği l ! . . ”

Daha fazla dayanamayacaktım .

- Size bugün neler olduğunu an l a t a y ı m mı ? d i y e ba ş l a d ı m .

- Ne oldu, bir şey mi var? Hadi anlatsanı z a ! Demind e n be r i niçin sustunuz?

- Önce, verdiğin i z iş i yap t ı m . Ahba p l a r ı n ı z a g i d i p mek t u b u bı r a k t ı m . Son r a da eve dönün c e uyudum .

Nastenka gülerek sözümü kesti:

- Hepsi bu kadar mı ?

Gözlerimde budalaca yaşları n b i r i k t i ğ i n i h i s s e d e r e k i s t e k s i z isteksiz:

- Hemen hemen bu kadar, dedim. Buluşmamı z a b i r k a ç s a a t ka l a uyandım , s a n k i h i ç uyuy am am ı ş t ı m . Bi lm i y o r um ban a ne o l d u .

Gelirken size bunları an l a t m a k i s t i y o r d u m … Zaman durmuş , o anda içimdeki duygular sonsuzlaşmış g i b i y d i . O an ı n so n s u z a kadar uzayacağın ı , yaş am ı n ben im i ç i n dur d uğunu h i s s e d i y o r d um .

Gözlerimi açtığ ım z ama n s a n k i çok e s k i d e n i ş i t i p ezb e r l e d i ğ i m , sonra da unuttuğum t a t l ı b i r ezg i ça l ı n ı y o r d u ku l a ğ ımd a .

Yaşadığ ım sü r e c e ruhumd a n kopmak i s t e y e n ve şimd i f ı r s a t bu l a n bir ezgi…

- Çok tuhaf! Nası l b i r şey bu? Bund a n h i ç b i r şey an l am a d ı m .

- Oysa size bu tuhaf duyguyu anlatmayı ne kad a r i s t e r d i m , Nastenka!

Yalvaran sesimde zayı f , g i z l i b i r umut s e z i l i y o r d u . Ah, s en i şeytan! Bir anda anlamıştı.

- Yeter bı r a k ı n şimd i bun l a r ı ! ded i .

O anda da son derece neşeli, afacan bir havaya bürünerek

koluma girdi. Durmadan gülüyor, benim de gülmemi istiyordu.

Utanarak söylediğim he r sö z e i s e ç ı n l a y a n , uzu n b i r kahkahayla, yanı t ve r i y o r d u … Tam k ı zm a k üze r e y d i m k i , bu ke z de cilve yapmaya başladı .

- Bakı n , s i z e ne sö y l e y e c e ğ im : Ban a âş ı k olma d ığ ı n ı z i ç i n biraz üzülüyorum. İn s a n oğ l u ne an l a ş ı l m a z ya r a t ı k , deği l mi ?

Ama, ey benim başeğmez do s t um , s a f b i r k ı z ı m d i y e ben i beğenmed iğ i n i z i sö y l e y e m e z s i n i z . Çünkü s i z e he r şey i , ak l ı m d a n geçen en saçma düşünceleri bile anlatı y o r um .

- Durun bakayım , s a n ı r ı m s a a t 11 ‘ i ça l ı y o r .

Kentin uzaktaki bir kilisesinden saat gongunun ölülü, tok

sesleri geliyordu. Nastenka birden durdu, gülmeyi bı r a k a r a k vuruşları s aym ay a baş l a d ı . Son r a ür ke k , ka r a r s ı z b i r s e s l e :

- Evet, on bir, dedi.

Onu ürkütüp saat vuruşları n ı s ay d ı r d ı ğ ı m i ç i n o and a p i şman oldum, kinime yenik düştüğüm i ç i n de kend im e l a n e t okud um .

Zavallı k ı z c ağ ı z ad ı n a i ç i n i ç i n üzü l ü r k e n ku s u r umu bağış l a t a c a k yo l l a r a r ı y o r d um . Gön l ü n ü a lm ay a ; çe ş i t l i kanı t l a r , ak l a yak ı n ned e n l e r i l e r i sü r e r e k ad am ı n n i ç i n gelmediğin i aç ı k l a m a y a ça l ı ş t ı m . O and a h i ç k im s e Nas t e n k a kadar kolay kandı r ı l a m a z d ı . Ayn ı dur umd a o l a n he r k e s , sö y l e n e n avutucu sözlere, içine su serpecek en ufak haklı l ı k s e b e b i n e canla başla sarı l ı r d ı .

İleri sürdüğüm kanıtların açıklığına kendim bile hayran

kalarak gittikçe yükselen bir sesle konuşmaya başladım :

- Biz de tuhaf insanları z doğru s u ! Düşünün b i r ke r e , na s ı l gelebilirdi! Nastenka, beni yanı l t ı p ak l ı m ı öy l e çe l d i n i z k i , zaman hesabı n ı b i l e unu t t um ! B i r ke r e mek t u bu yen i a lm ı ş

olabilir. Sonra, belki gelemeyeceği i ç i n mek t u b u n u z a yan ı t vermeyi düşünüyordur. Tabii, mektup yarı n d a n önc e ge çme z elinize. Ben yarı n er k e n d e n yok l a r , s i z e hemen b i l d i r i r i m .

insanı n ak l ı n a he r tü r l ü o l a s ı l ı k ge l i y o r . Örneği n mek t u p vardığ ı n d a evd e deği l d i . Be l k i mek t u p hâ l â e l i n e u l a şmam ı ş t ı r .

Her şey olabilir…

- Doğru , ben bun l a r ı düşünmem i ş t i m . Kuşku s u z hep s i ol a b i l i r .

Nastenka bunları uy s a l b i r s e s l e sö y l em i ş t i , ama müz iğ i n uyumunu bozan çatlak bir ses gibi, gizli, cı l ı z b i r düşün c e n i n zihnini bulandı r d ı ğ ı s e z i l i y o r d u . Konuşma s ı n a dev am l a ;

- Bakı n , ne yap a r s ı n ı z , ded i . Ya r ı n e l d e n ge l d i ğ i n c e er k e n gider, yanı t ge lm i ş s e hemen ban a ge t i r i r s i n i z . Nered e

oturduğumu b i l i y o r s u n u z , deği l mi?

Nastenka bir kez daha adresini tekrarladı . Ondan so n r a da sokulgan, ürkek bir hal aldı . Görünü ş t e ben i d i k k a t l e dinliyordu. Ama nası l o l d u b i lm em ; kend i s i n e b i r so r u sormuştum ki, yanı t ve rmed i , şaş ı r a r a k baş ı n ı ya n a çev i r d i .

Dönüp yüzüne baktım : Tam da düşünd üğüm g i b i , ağl ı y o r d u .

- E, beğend i n i z mi şimd i yap t ı ğ ı n ı z ı ! Daha ço c u k s u n u z vallahi!.. Hadi kesin, bakayım ağl amay ı .

Nastenka gülümsemeye, sakin durmaya çalış t ı , ama çen e s i titriyor, göğsü ka l k ı p ka l k ı p i n i y o r d u . Bi r sü r e su s t u k t a n sonra;

- Sizi düşünüyorum da, ne kadar iyi bir insan olduğunuzu

anlamamak için taş olmak gerek, dedi. Biliyor musunuz, aklıma ne geldi? Aranı z d a b i r ka r ş ı l a ş t ı r m a ya p t ı m . Niç i n o s i z değı l s i n i z ? Niç i n o s i z e ben z em i y o r ? . . Onu dah a çok s e vmek l e birlikte, siz daha iyisiniz.

Yanı t ve rmed im . Ben im b i r şey l e r sö y l em em i i s t i y o r g i b i y d i .

- Belki onu yeterince anlamadım , be l k i i y i c e t a n ı m ı y o r um . Ne tuhaf, ondan biraz çekinirdim; ağırb a ş l ı , gu r u r l u b i r gö rü n ü ş ü

vardı . Kuşku s u z onun böy l e gö r ü nme s i n e ka r ş ı l ı k bend e n dah a yufka bir yüreği o l d uğunu b i l i y o r um . Boh ç am ı a l ı p oda s ı n a çı k t ı ğ ım gec e k i bak ı ş ı n ı düny a d a unu t am am . Gene de ona ka r ş ı

büyük bir saygı duyu y o r um . Acab a ken d im i onun deng i s aym a d ı ğ ım için mi?

- Deği l , Nas t e n k a , yan ı l ı y o r s u n u z . Onu düny a d a he r şeyd e n çok , hatta kendinizden de çok sevdiğin i z i ç i n s i z e öy l e ge l i y o r .

- Peki, öyle olsun, dedi Nastenka saflı k l a . Bak ı n , şimd i aklıma ne ge l d i : Ar t ı k ond a n h i ç sö z açmay a c a ğ ım . Başk a şeylerden konuşalım daha iyi. Çoktandır kafamı kurcalayan bir şey var. Niçin insanlar birbirlerine karşı açık yürekli

davranmı y o r l a r ? Neden en i y i i n s a n b i l e ka r ş ı s ı n d a k i n d e n b i r şeyler gizliyor, bütün düşündüklerini açıklamıyor?

Sözlerimizin yabana atı lm a d ı ğ ı n ı b i l d i ğ im i z z ama n l a r b i l e neden içimizden geçenleri olduğu g i b i sö y l em i y o r u z ? Neden herkes olduğundan s e r t gö r ü nmek i s t i y o r ? Duygu l a r ı n ı hemen açığa vur u r s a a l t t a ka l a c a km ı ş , küçü k düşü r ü l e c e km i ş g i b i b i r korkuya kapı l ı y o r ? . .

O anda ben de duygularım ı he r zaman k i n d e n çok ba s k ı a l t ı n d a tuttuğum i ç i n sö z ü n ü ke s t i m :

- Doğru sö y l ü y o r s u n u z , Nas t e n k a . Ama bunun çe ş i t l i ned e n l e r i var.

Nastenka çok heyecanlı y d ı .

- Ama herkes öyle değil ! Örneğ i n , s i z … S i z baş k a l a r ı n a benzemiyorsunuz. Bilmem nası l an l a t a y ı m … Ban a öy l e ge l i y o r ki, siz… Şimdi bile… Benim için kendinizden bir şeyler

veriyorsunuz…

Nastenka bana göz ucuyla ürkekçe bakarak konuşması n ı sü r d ü r d ü :

- Böyle konuştuğum i ç i n kus u r um a bakmay ı n . Ben okumam ı ş b i r kı z ı m , i n s a n l a r ar a s ı n a pek g i r i p ç ı km ı ş l ı ğ ı m yok , onun i ç i n bazen düzgün konuşmayı b i l e bec e r em i y o r um .

Sesi gizli bir tutkuyla titriyordu, yine de gülümsemeye

çalış t ı .

- Söylemek istediğim şu k i , ban a ka r ş ı be s l e d i ğ i n i z duygulardan dolayı s i z e müteş e k k i r i m … Tan r ı s i z i mut l u kı l s ı n ! Geçe n gün hay a l c i l i ğ i n i z konu s u n d a an l a t t ı k l a r ı n ı z ı n hiçbiri doğru değı l . Yan i bu sö z l e r i n s i z i n l e pek i l g i s i yok .

Siz hayallerden kurtulabiliyorsunuz. O gün anlattı k l a r ı n ı z d a n başka bir insansı n ı z . B i r gün s e v e r s e n i z , s e v g i l i n i z l e mut l u olmanı z ı d i l e r i m . Sev e c eğ i n i z k ı z i ç i n böy l e b i r d i l e ğ im yok , çünkü sizinle nası l o l s a mut l u yaş a y a c a k . Bunu b i l e r e k söylüyorum, ben de bir kadı n ım , öy l e y s e sö z l e r i m e i n a n ı n …

Nastenka sustu, elimi kuvvetle sı k t ı . Heye c a n d a n ben de konuşamı y o r d um . B i r k a ç dak i k a böy l e ge ç t i . Sonun d a ba ş ı n ı

doğru l t t u :

- Evet, anlaşı l a n bugü n ge lm ey e c e k ! Vak i t ol d u k ç a ge ç t i , ded i .

İnandırıcı, kesin bir sesle:

- Yarı n ge l i r , ded im .

Nastenka’nı n yü z ü n e neş e ge l d i .

- Evet, artı k ben de s i z i n g i b i düşünü yo r um ; an c a k ya r ı n gelebilir. Eh, hoşça kalı n ! Ya r ı n gö r ü ş ü r ü z . Yağmur yağa r s a belki gelmem. Ama öbür gün, ne olursa olsun, kesinlikle

geleceğim. S i z de ge lme z l i k etmey i n . An l a t a c a ğ ım çok şey olacak.

Aydı n l ı k göz l e r i n i gö z l e r i m e d i k e r e k e l i n i uz a t t ı .

- Artı k he r zaman b i r l i k t e o l a c a ğ ı z , deği l mi ?

Ah, Nastenka şu anda duyduğum ya l n ı z l ı ğ ı b i r b i l s e n !

Ertesi gün saat 9'u çalı n c a , odamda dur am a z o l d um , hav a n ı n bozukluğuna a l d ı r m a d a n s ok ağ a f ı r l a d ı m . Bi r a z so n r a , kanepemizde oturmaktaydım . Ge l i r k e n Nas t e n k a l a r ' ı n ev i n e b i r bakayım ded im , ama so k a k l a r ı n a s a p t ı k t a n so n r a eve b i r k a ç ad ım kala, utanarak başım ı b i l e ka l d ı r m a d a n ge r i döndüm .

Eve geldiğim z aman şimd i y e dek t a tm a d ı ğ ım b i r s ı k ı n t ı çökmüş t ü

içime. Bir de havanı n ru t u b e t i , somur t k a n l ı ğ ı va r d ı bunun yanı n d a ! Hava ba r i i y i o l s a y d ı , vak t i m i ge zmek l e ge ç i r i r , eve dönmezdim.

Ne yapalım , ya r ı n ı bek l e y e c e ğ i z . Ya r ı n Nas t e n k a he r şey i , he r şeyi anlatacak.

Ya mektup? Mektup da yoktu bugün! Ama ne gereği va r ? Ar t ı k kavuşmuşlardı r b i r b i r l e r i n e .

DÖRDÜNCÜ GECE

Tanrım , he r şey böy l e mi b i t e c e k , son u n d a bu mu o l a c a k t ı ?

Saat 9'da geldim. Nastenka oradaydı . Uzak t a n bak ı n c a i l k gördüğüm günk ü dur u ş u n u an ım s a t ı y o r d u . Gene öy l e , r ı h t ı m ı n demir parmaklığ ı n a day a nm ı ş t ı . Yan ı n a i y i c e so k u l d uğum ha l d e fark etmedi beni.

Heyecanım ı o l a n c a güc üm l e ba s t ı r a r a k :

- Nastenka! diye seslendim.

Birden bana döndü:

- Verin hadi! Daha ne duruyorsunuz?

Afallayarak baktım . Pa rmak l ı ğ a tu t u nmuş t u .

- Hani? Mektup nerede? Getirmediniz mi mektubu?

Şaşkınlığım iyice artmıştı.

- Bende mektup yok!.. diyebildim. Siz onunla görüşmediniz mi daha?

Beti benzi attı ; bak ı ş l a r ı yü z üme ça k ı l ı , öy l e c e ka l d ı . Son umudunu da ben kı rm ı ş t ı m . Sonun d a ke s i k ke s i k b i r s e s l e :

- Eh, ne yapalım ! Yap ı l a c a k b i r şey yok , ded i . Demek bend e n yüz çevirdi.

Gözlerini indirdi, sonra bana bakmak istedi, bakamadı . Bi r k a ç

dakika daha böyle heyecanı n ı yenmey e ça l ı ş t ı y s a da s on u n d a dayanamadı , baş ı n ı yan a çev i r i p r ı h t ı m ı n pa rma k l ı ğ ı n a yaslanarak hüngür hüngür ağlamay a koy u l d u .

- Bı r a k ı n ca n ım ağl am ay ı , ded im .

Ama kı z c ağ ı z ı n yüz ü n e bak ı n c a konu şmay ı sü r d ü r em e y e c e ğ im i anladım . Hoş, ona ne sö y l e y e b i l i r d i m k i !

Durmadan ağl ı y o r d u .

- Beni avutmaya kalkmayı n ! Bi r dah a onun sö z ü n ü e tmey i n ! Ben i insafsı z c a , ac ım a d a n b ı r a k t ı ğ ı n ı görme z l i k t e n ge l e r e k hâ l â

döneceğin i sö y l em e y i n ! Ama ned e n ? Neden böy l e yap t ı ? Yok s a mektubumda, o uğur s u z mekt u b umd a kö t ü b i r şey mi va r d ı ?

Hı ç k ı r ı k l a r d a n konuşma s ı ke s i l i y o r d u . Ona bak t ı k ç a yür eğ im parçalanacak sandım .

- Ne kadar da gaddar, acıma s ı z dav r a n d ı ! Hem t e k s a t ı r , b i r tek satı r b i l e ya zm a d ı . Ne o l u r , b i r i k i s a t ı r l a ben i sevmediğin i , i s t em e d i ğ i n i b i l d i r s e y d i ! Oys a , üç gündü r b i r haber yok. Onu sevmekten başka suçu olmayan zavallı , ça r e s i z bir kı z ı güc e n d i r m e k , küçü k düşü rmek pek ko l a y ı n a ge l d i . Şu üç

gündür çektiğimi b i r Tan r ı b i l i r . Kend i ay ağ ım l a yan ı n a gidişimi, kendimi küçük düşürmeye aldı rm a d a n b i r a z c ı k s e v i l m e k için gözyaşı döküşümü düşün dü k ç e kah r o l u y o r um . Ama i ş t e so numu görüyorsunuz…

Nastenka birden başı n ı ban a çev i r d i . Kar a gö z l e r i n d e n ş imşek çakı y o r d u .

- Olacak şey deği l bu ! Böy l e şey düny a d a o lma z ! Düpedü z t uh a f bir durum! Ya siz yanı l ı y o r s u n u z , ya ben . Be l k i de mek t u b u almamış t ı r , ne de r s i n i z ? Be l k i h i ç b i r şeyd e n hab e r i yok t u r . Ne olur, siz bir şey söyleyin, bundan bir şey anlı y o r s a n ı z ban a da açı k l a y ı n . Nas ı l o l u r da bu de r e c e hunh a r c a , kab a davranabilir? Tek kelime yazmadı ! Dünya n ı n en aş ağ ı l ı k insanı n a b i l e böy l e dav r a n ı l m a z . Yok s a hak k ım d a ku l a ğ ı n a kö t ü

bir şey mi gitti? Belki biri dedikodu falan yapmış t ı r .

Söyleyin, siz buna ne dersiniz?

- Beni dinleyin, Nastenka, yarı n s i z i n ad ı n ı z a ona g i d e c eğ im .

- Sonra?

- Ne düşündüğünü öğren i r i m , he r şey i de an l a t ı r ı m .

- Daha sonra?

- Siz şimdi bir mektup yazı n . Olmaz demey i n , Nas t e n k a .

Dediğimi yap ı n . Göre c e k s i n i z , dav r a n ı ş ı n ı z ı s ay g ı y l a karşı l a y a c a k . Eğer…

Nastenka hemen sözümü kesti:

- Hayı r , do s t um o lma z . Ye t i ş i r ar t ı k ! Bund a n böy l e bend e n t e k söz, tek satı r yok ! Ar t ı k onu t a n ım ı y o r um , s e vm i y o r um onu …

U-nu-ta-ca-ğım!

Onu kanepeye oturtmak için;

- Kendinizi bu kadar üzmeyin, dedim! Oturun şuraya.

- Üzdüğüm yok z a t e n , ye t e r ar t ı k . S i z ağl a d ığ ım a bakmay ı n , geçer! Yoksa kendime bir şey yapacağımı , kend im i ö l d ü r e c e ğ im i mi sanı y o r s u n u z ?

Yüreğim do l u y d u . Konuşmak i s t i y o r , konuş am ı y o r d um .

Nastenka kolumdan tuttu.

- Beni dinleyin, siz olsanı z böy l e dav r a nm a z d ı n ı z , deği l mi ?

Ayağın ı z a ge l e n k ı z ı yüz ü s t ü b ı r a km a z d ı n ı z . Onun z ay ı f , bud a l a yüreğiy l e böy l e s i n e kü s t a h ç a a l a y e tme z d i n i z . Onun ya l n ı z b i r kı z o l d uğunu , kend i n i ko l l a y ı p kor u y am a d ı ğ ı n ı , gön l ü n e sö z geçiremediğin i gö r e r e k bu su ç s u z k ı z a ac ı r d ı n ı z , deği l mi? Oh, Tanrım ! Ned i r bu baş ım a ge l e n l e r !

Heyecanım ı dah a f a z l a yen emed iğ im i ç i n :

- Nastenka! Nastenka! diye haykı r d ı m . Ban a i ş k e n c e ediyorsunuz! Yüreğimi pa r ç a l ı y o r , ö l üm az a b ı çek t i r i y o r s u n u z !

Her şeyi içime atamayacağım ar t ı k ! İç imde b i r i k e n l e r i konuşmadan edemeyeceğim.

Bunları s ö y l e d i k t e n s on r a ye r i m d e n doğru l d um . Nas t e n k a e l i m i eline aldı , yü z üme şaşk ı n şaşk ı n bak ı y o r d u .

- Size ne oldu? dedi en sonunda.

- Beni dinleyin, Nastenka! Size söyleyeceklerim saçma sapan sözler, aptalca zı r v a l a r o l a b i l i r . Böy l e b i r şey i n gerçekleşmeyeceğin i b i l d i ğ im ha l d e konuşmad a n edemey e c e ğ im .

Uğruna ac ı çe k t i ğ i n i z k i ş i n i n ha t ı r ı i ç i n sö y l e y e c e k l e r i m i bağış l a y ı n ! . .

Nastenka ağıd ı ke s t i . Yüzüme d i k t i ğ i şaşk ı n gö z l e r i n d e tu h a f bir merak parı l t ı s ı va r d ı .

- Neymiş o söyleyecekleriniz?

- Olmayacak bir şey, ama sizi seviyorum Nastenka! İş t e hep s i bu kadar! Bakalım bund a n s on r a ben im l e es k i s i g i b i konuşabilecek, söylediklerimi dinleyecek misiniz?

Nastenka sözümü kesti:

- Ne olmuş ki? Bir şey mi var bunda? Sizin beni sevdiğin i z i çoktandı r b i l i y o r , ama böy l e de r i n d e n deği l de , b i r a z sevdiğin i z i s a n ı y o r d um … Demek dur um bamba ş k a !

- Baştan da öyleydi, Nastenka, fakat şimdi, şimdi… Sizin ona bohçanı z l a g i t t i ğ i n i z zaman k i g i b i y i m ben de . Hat t a dah a da kötü, Nastenka. Çünkü onun bir sevdiği yok t u , ama s i z i n va r.

- Neler söylüyorsunuz! Ne demek istediğin i z i an l am ı y o r um . S i z niçin böyle, hem de neden birdenbire… Aman Tanrım ! Ben de saçmalı y o r um . Ama s i z …

Nastenka büsbütün şaşı rm ı ş t ı . Yan a k l a r ı k ı z a r a r a k gö z l e r i n i yüzüme çevirdi.

- Şimdi ne yapayım , Nas t e n k a ? Had i s i z sö y l e y i n ! Suç l u olduğumu b i l i y o r u m . Güven i n i z i kö t ü y e ku l l a n d ı m . Ama hay ı r , Nastenka, suçlu deği l im ben . İç imd e n b i r s e s böy l e sö y l ü y o r , haklı o l d uğumu h i s s e d i y o r um . Çünkü s i z i h i ç b i r b i ç i m d e gücendiremem, sizi incitemem. Dostunuzdum, gene de öyleyim.

Değişen b i r şey yok . Bak ı n i ş t e , gö z y a ş l a r ı m ak ı y o r , Nas t e n k a .

Bı r a k ı n ak s ı n , k im s e y e b i r za r a r ı va r mı ? Nas ı l o l s a ku r u r …

Beni kanepeye oturtmaya çalış ı y o r d u .

- Oturun canım , ot u r u n . Bak ı n s i z şu iş e !

- Hayı r, Nas t e n k a , ot u rm ay a c a ğ ım . Ar t ı k bu r a d a ka l am am …

Bundan böyle görmeyeceksiniz beni. Söyleyeceklerimi

söyleyeyim, ondan sonra gideceğim. Diye c eğ im şu k i , s i z i sevdiğimi h i ç b i r zaman öğren emey e c e k t i n i z . Gi z im i kend im e saklayacaktım . Böy l e b i r and a s i z i ben c i l l i ğ i m l e üzmemem gerekirdi. Ama konuyu siz açtığ ı n ı z a gör e su ç ben im deği l , sizin… Beni yanı n ı z d a n kovmay a hak k ı n ı z yok t u .

Kı z c ağ ı z ut a nma s ı n ı e l i n d e n ge l d i ğ i n c e g i z l e m e y e ça l ı ş a r a k :

- Kovan kim! dedi. Ben sizi kovmuyorum ki!

- Demek kovmuyorsunuz? Oysa ben kendim kaçacaktım … Gene de durmayacağım. Ya l n ı z önce i ç im i dök e y i m . Demin ağl ay ı p sı z l ı y o r d u n u z , ac ı ac ı s i t e m ed i y o r d u n u z . Çünkü … Çünkü

(açı k ç a s öy l e y e c e ğ im) aşk ı n ı z ı re d d e t t i l e r , s i z i yü zü s t ü

bı r a k t ı l a r . Ben bun a ka t l a n a m a z d ı m , Nas t e n k a ! Yüreğ im s i z e karşı öy l e s i n e büyü k b i r s e v g i y l e do l u y d u k i , ye r im d e s a k i n oturamazdım . Ama s e v g i m i n b i r i ş e ya r am a d ı ğ ı n ı gö rmek l e de kahroluyordum. Bu durumda konuşmadan durabilir miyim,

Nastenka? Dayanamadım , he r şey i s ö y l e d i m .

Nastenka’nı n yü z ü n d e ne i ç i n o l d uğu an l a ş ı l m a y a n b i r k ı p ı r t ı

vardı .

- Olsun, söyleyin, hepsini söyleyin. Sizden bunu istemem

tuhafı n ı z a g i d e c e k … Gene de sö y l e y i n , konu şun . Niç i n böy l e istediğimi son r a s ö y l e r i m . Her şey i an l a t a c a ğ ı m s i z e .

- Bana acı y o r s u n u z , Nas t e n k a . Bund a n ba şk a sö y l e y e c e ğ i n i z b i r şey olabilir mi? Giden gitmiş, olan olmuştur; ağızdan çıkan söz geriye dönmez. Artı k he r şey i b i l d i ğ i n i z e gö r e i ş e bu r a d a n başlayalım … S i z demi n ot u r d uğunu z ye r d e ağl a r k e n ben kend i kendime düşünüyordum ki… Evet, ne diyordum. Ha, kendi

kendime düşünüyordum ki… Hoş, pek olacak bir şey deği l ya …

Düşündüm ki, herhangi bir sebep yüzünden onu sevmiyor

olabilirsiniz. Bunu dün de bugün de düşündüm Nastenka. Öyleyse ne yapı p yap ı p kend im i s i z e s e v d i r m e l i y d i m . Çünkü ben i s e vmey e başladığ ı n ı z ı kend i ağz ı n ı z l a sö y l em i ş t i n i z . İş t e söyleyeceklerim aşağı yuk a r ı bun l a r . Ha, b i r şey dah a va r : Beni sevmiş olsaydı n ı z şimd i ne yap a r d ı k ; b i r de bunu söyleyecektim. Beni dinleyen dostum -çünkü hâlâ dostumsunuz-, ben basit, yoksul, sı r a d a n b i r i n s a n ı m . Hoş , a s ı l önem l i o l a n bu deği l - şaş ı r d ı ğ ım i ç i n geve l i y o r um bu l a f l a r ı - … Ney s e , bı r a k a l ı m şimd i bun l a r ı . Demek i s t e d i ğ im şu k i , t a n ım a d ı ğ ım bu adamı s e v s e n i z , s e vmey e dev am et s e n i z , ben gen e de s i z i de l i gibi sevecek, ama sevgimin size yük olmaması i ç i n e l im d e n geleni yapacaktım . S i z anc a k yak ı n ı n ı z d a , he r an s i z i n i ç i n çarpan, minnet dolu, sım s ı c a k b i r yür e k o l d uğunu b i l e c e k ; yalnı z c a bunu an l a y a c a k t ı n ı z . Hem öy l e b i r yü r e k k i … Ah, Nastenka, Nastenka!.. Beni ne durumlara soktunuz!..

Nastenka kanepeden ayağa f ı r l a y a r a k :

- Ağlamay ı n , ağl ama n ı z ı i s t e m i y o r um , ded i . Had i ka l k ı p , b i r a z yürüyelim. Ağlamay ı ke s i n ar t ı k .

Mendilini çı k a r m ı ş , gö z y a ş l a r ı m ı s i l i y o r d u .

- Eh, oldu. Şimdi gidebiliriz. Belki benim de size

söyleyeceklerim var. (Sizi hiç aldatmak istemem), onu hâlâ

sevmeme karşı n , madem ben i b ı r a k t ı , unu t t u … Eve t madem…

şey… Bana yanıt verin: Diyelim, ben de sizi sevmiş olsaydım, yani yalnı z c a s i z i … Ah, do s t um ! Ban a âş ı k o lmad ığ ı n ı z i ç i n sizi överken sizi incittiğimi , s i z i n l e a l a y et t i ğ im i an l ı y o r um şimdi. Ah, ben ne kafasızmışım! Nasıl oldu da düşünemedim,

tahmin edemedim! Artı k ka r a r ı m ı ve r d i m , he r şey i söyleyeceğim…

- Dinleyin beni, Nastenka! Ne olur, artı k g i d e y i m . Çünkü s i z e yalnı z c a ac ı çek t i r i y o r um . Bak ı n , ben im l e a l a y et t i ğ i n i z i ç i n şimdi de vicdan azabı çekiyorsunuz. Ben böyle şey istemem.

Kendi derdiniz kendinize yetmiyormuş gibi… Biliyorum, bütün suç bende, Nastenka. Hadi, hoşça kalı n .

- Durun, dinleyin beni! Biraz bekleyemez misiniz?

- Neyi? Neyi bekleyeceğim?

- Onu seviyorum, ama geçer bu, geçmesi gerek, geçmemesi

olanaksı z . Hat t a şimd i de geçm i ş ol d uğunu h i s s e d i y o r u m …

Belki bugün sona erer. Neden mi? Çünkü ondan nefret ediyorum, siz burada benim yanımd a ağl a r k e n o ben im l e a l a y e t t i . Son r a , siz beni onun gibi yüzüstü bı r a km a d ı n ı z . Çünkü ben i seviyorsunuz, ama o sevgi nedir bilmedi. Ben de, ben de

seviyorum sizi. Hem de sizin beni sevdiğin i z kad a r … S i z e önce de söylemiştim; ondan daha iyi, daha soylu olduğunuz i ç i n seviyorum sizi. Çünkü o…

Zavallı k ı z ı n hey e c a n ı son de r e c e s i n i bu lmu ş t u . Sö z l e r i n i bitirmeden başı n ı omzuma , s on r a göğsüme koy d u ; ac ı ac ı

ağlamay a baş l a d ı . Avu tma k , ya t ı ş t ı r m a k i ç i n sö y l e d i k l e r i m hep boşunaydı ; ağl ama s ı b i r t ü r l ü ke s i l m i y o r d u . Durmad a n e l im i sı k ı y o r , h ı ç k ı r ı k l a r a r a s ı n d a ke s i k ke s i k konu şu yo r d u :

- Biraz durun, şimdi geçer. Size söyleyeceklerim var…

Sanmayı n bu gö z y a ş l a r ı başk a b i r şeyd e n … S i n i r d e n bu . Duru r şimdi.

Sonunda ağlama s ı ge ç t i , gö z l e r i n i s i l d i , yen i d e n yü r ü d ü k . Ben konuşmak istiyor, Nastenka ise her seferinde beklememi rica ediyordu. Sessizce yürüyorduk… En sonunda kendini

toparlayarak konuşmaya başladı . Zay ı f ve t i t r e k s e s i ban a çok dokunarak içimi sı z l a t t ı .

- Sakı n ben i hopp a , ge l g e ç gönü l l ü b i r k ı z s a nm ay ı n . Bu kad a r kolay unutup ihanet edeceklerden deği l im . Onu t am b i r y ı l sevdim. Tanrı ad ı n a yem i n ede r i m k i , ona i h a n e t e tmey i aklımd a n b i l e ge ç i r m e d i m . Ama o l s u n , o ben i ho r gör d ü , ben im l e alay etti, Tanrı ku s u r u n u bağış l a s ı n . Ben i i n c i t m e k l e , ka l b i m i kı rm a k l a e l i n e ne geç t i ? Hiç ! Ar t ı k s e vm i y o r um onu . Çünkü

ancak beni anlayan yüce gönüllü, soylu bir insanı s e v e b i l i r i m .

Çünkü ben de öyleyim, o bana layı k deği l ! Ney s e , Tan r ı

kusurları n ı bağış l a s ı n . Yan ı l d ı ğ ı m ı an l am a k t a ge ç ka lm a k t a n s a böylesi daha iyi. Artı k t a n ı y o r um onu . B i t t i he r şey…

Nastenka elimi sı k a r a k dev am e t t i :

- Sonra, bir şey daha var dostum. Belki de ona olan aşkım b i r duygu aldanış ı n d a n , hay a l d e n başk a b i r şey deği l d i . Ninem i n dizinin dibinden ayrı lm a d ı ğ ım i ç i n , can s ı k ı n t ı s ı n d a n kapı l d ı ğ ım boş b i r duyg u y d u be l k i de . Ben im s e v e b i l e c e ğ im ad am başka olmalı y d ı . Eve t , ban a ac ı y a c a k b i r i n i s e vme l i y d i m …

Neyse, bı r a k a l ı m bu konu y u .

Nastenka heyecandan boğul a c a km ı ş g i b i b i r a z bek l e d i .

- Bakı n , s i z e s öy l em e k i s t e d i ğ i m şu : Eğer onu s e vmeme - dah a doğrus u s e vm i ş o lmama - ka r ş ı n s i z hâ l â ben i s e v i y o r s a n ı z …

Nası l s ö y l e y e y i m , aşk ı n ı z ı n çok güç l ü , yür eğ imd e n önc e k i n i silecek kadar güçlü olduğunu h i s s e d i y o r s a n ı z … Ban a ac ı y a r a k ; hayatta yapayalnı z , avu n t u s u z , umut s u z , ya z g ı m l a ba ş baş a kalmamı i s t em e z s e n i z … Ben i he r zaman ş imd i k i g i b i

severseniz, yemin ederim, şükranım … Şey… Aşk ım s i z i n aşkı n ı z a l a y ı k o l a c a k t ı r . El im i kabu l ed i y o r musunu z ?

Sevinç gözyaşlarım ı tu t am a y a r a k :

- Nastenka! Ah, Nastenka! diye bağırd ım .

O da kendini zor tutuyordu.

- Eh, yetişir artı k bu kad a r ! San ı r ı m sö y l e n e c e k he r şey i söyledik. Hem siz, hem de ben mutluyuz, deği l mi ? Öyl e y s e ne olur keselim bunu; başka şeylerden konuşalım !

- Evet, Nastenka, öyle. Bu konu kapansı n . Ben de çok mut l u y um .

Artı k başk a konu l a r a ge ç s e k i y i o l u r . Had i , ben ha z ı r ı m .

Ama ne konuşacağımı z ı b i lm i y o r d u k . Gülü y o r , ağl ı y o r , i p e s a p a gelmez gevezelikler ediyorduk. Bazen yaya kaldı r ı m d a n yü r ü y o r , bazen karşı y a ge ç i p or a d a tu r a t ı y o r , so n r a gen e e s k i ye r im i z e gelerek rı h t ı m boyun c a ge zmey e dev am ed i y o r d u k . Çocuk l a r g i b i neşeliydik…

- Şimdi yalnı z baş ım ay ı m . Nas t e n k a , ama i l e r d e …

Biliyorsunuz, ben dar gelirli bir adamım . Yı l d a e l i m e b i n i k i yüz ruble geçer, bu da fena sayı lm a z .

- Elbette. Sonra ninemin dul aylığ ı da va r. Bi z e yük o lma z .

Onu yanım ı z a a l ı r ı z .

- Tabii, ninenizi almadan olur mu! Yalnı z şu b i z i m Matriyona…

- Öyle ya, bizim de Fiyokla var.

- Matriyona iyi kadı n d ı r . Tek kus u r u , ka f a s ı n ı n bomboş o l uş u , aklı n ı n h i ç b i r şeye ermemes i . Ama bunun önem i yok …

- Ne fark eder canım ! Anl a şmama l a r ı i ç i n b i r s e b e p deği l bu .

Yarı n s i z hemen b i z e t a ş ı nm a l ı s ı n ı z .

- Nasıl , s i z e mi ? Ban a gö r e hav a hoş …

- Evet, bizim kiracım ı z o l u r s u n u z . Tav a n a r a s ı n d a k i oda boş

duruyor. Soylu kişilerden yaşlı b i r kad ı n ot u r u y o r d u ç ı k t ı .

Ninemin genç bir kiracı i s t e d i ğ i n i b i l i y o r um . “N i ç i n gen ç

istiyorsun?” diye sordum. “Yaşlandım da onun i ç i n . Sa k ı n s a n a koca aradığ ım ı s a nma ! ” ded i . Ama ben bunun i ç i n o l d uğunu anladım hemen .

- Ah, siz yok musunuz ya!

İkimiz de gülmeye başladık.

- Eh, tamam! Yetişir güldüğümüz ! S i z ne r e d e ot u r u y o r d u n u z !

Unuttum.

- X köprüsünün yanı n d a , Ba r a n n i k o v ‘ u n ev i n d e .

- Şöyle büyük bir apartman mı bu ?

- Evet, büyüktür.

- Biliyorum, güzel apartman. Artı k s i z or a d a n va z g e ç i n de b i r an önce bize taşı n ı n .

- En geç yarı n , Nas t e n k a . B i r a z k i r a d a n bo r ç l u y um ama za r a r ı

yok… Nası l o l s a ya k ı n d a ay l ı ğ ım ı a l a c a ğ ım .

- Ben de belki ders veririm. Önce kendim öğren i r , so n r a da başkası n a öğre t i r i m .

- Çok iyi Nastenka. Biliyor musunuz, yakı n d a b i r de i k r am i y em var.

- Demek yarı n d a n s on r a k i r a c ı m ı z ol u y o r s u n u z ?

- Evet. Bakı n , Sev i l Be rb e r i yen i d e n s a h n e y e konu l a c a ğ ı n a göre, birlikte gideriz, ne dersiniz?

Nastenka güldü.

- Gideriz, ama Sevil Berberi olması n da baş k a b i r t em s i l e gidelim.

- Peki, başka birine… Kuşkusuz böylesi daha iyi olur, ben pek düşünmeden söyledim.

Böyle konuşa konuşa yürüyorduk. Sanki kendimizden geçmiş gibi, nerede yürüdüğümüzün f a r k ı n d a b i l e deği l d i k . Arad a b i r dur u p aynı ye r d e uzun zaman konuş u yo r , so n r a t e k r a r yü r ü y e r e k t a uzaklara gidiyor, gözyaşları a r a s ı n d a kah k a h a l a r l a gü l ü y o r d u k .

Bazen Nastenka eve gitmek istiyor, ben de alı k o ym ay ı gö z e alamadığ ım i ç i n onu ev i n e kad a r ge ç i r i y o r d um . Ama çey r e k s a a t sonra bir de bakmış ı z , gen e r ı h t ı m d a , kan e p em i z i n ya n ı n d a y ı z .

Bazen de Nastenka içini çekerken gözleri yaşarı yo r d u . O zaman bana bir ürkeklik geliyor, buz gibi oluyordum. Ama o hemen

elimi eline alı y o r , ben i uz a k l a r a doğru sü r ü k l ü y o r d u . Böy l e c e gevezelik ederek yeniden dolaşmaya koyuluyorduk.

Sonunda Nastenka:

- Artı k eve g i d e l i m ded i . Vak i t çok ge ç o l d u . Ye t e r bu kad a r yaramazlı k .

- Haklı s ı n ı z , Nas t e n k a . Ya l n ı z ben ar t ı k uyu y am am . Eve gitmeyeceğim.

- Ben de uyuyamam herhalde. Gene de siz beni eve kadar

geçirin.

- Geçirmez olur muyum!

- Ama bu sefer doğruc a eve g i d e c eğ i z .

- Hiç merak etmeyin.

- Söz mü? Çünkü sonunda nası l o l s a eve g i d e c eğ im .

Gülerek:

- Söz, dedim.

- Hadi öyleyse.

- Peki… Göğe bak ı n , Nas t e n k a . Ya r ı n çok gü z e l b i r hav a olacak, gökyüzü masmavi, ay pı r ı l p ı r ı l . Bak ı n şu so l g u n buluta, neredeyse ayı kap l a y a c a k . Bak ı n , bak ı n … ama ya n ı n d a n geçti… Bakı y o r musunu z , Nas t e n k a ?

Ama Nastenka buluta bakmı y o r d u . Konuşmad a n , t a ş g i b i ka s k a t ı , yanımd a d i k i l i y o r d u . B i r a z so n r a ürke k , çe k i n g e n b i r ha r e k e t l e bana sokuldu. Elimde tuttuğum e l i t i t r e m e y e baş l a d ı . Ban a dah a çok yaslandı .

O sı r a d a önümüzd e n gen ç b i r ad am geçmek t e y d i . Genç ad am hizamı z a ge l i n c e b i r d e n dur d u , yü zümü z e d i k k a t l e bak t ı , son r a birkaç adım dah a a t t ı . Yür eğ im göğsümden d ı ş a r ı f ı r l a y a c a k gibi çarpı y o r d u .

Yavaşça:

- Kim bu adam, Nastenka, diye sordum.

Bana iyice sokulmuştu, zangı r za n g ı r t i t r i y o r d u .

- O… diye fı s ı l d a d ı .

Ayakta güçlükle duruyordum. Arkamı z d a n b i r s e s i n :

- Nastenka! Sen misin, Nastenka? dediğin i iş i t t i m .

Aynı and a gen ç ad am b i z e doğru b i r k a ç ad ım i l e r l e d i .

O ne çığ l ı k t ı Tan r ı m ! . . Ya Nas t e n k a ' n ı n ür p e rme s i , ko l l a r ı m d a n sı y r ı l a r a k ad ama doğru a t ı l m a s ı ! Olduğum ye r d e ka s k a t ı

kesilmiş, onlara bakı y o r d um . Ama Nas t e n k a ' n ı n ad ama ko l l a r ı n ı

uzatı p boynu n a a t ı l m a s ı y l a , son r a yen i d e n dönme s i b i r o l d u .

Ben daha neye uğrad ığ ım ı n f a r k ı n a va rma d a n b i r de bak t ı m , Nastenka'nı n ko l l a r ı boyn umda , ben i s ı c a k , i ç t e n b i r öpü c ü k l e öpüyor. Ama sonra tek söz söylemeden tekrar ötekine koştu,

elini tutarak onu arkası n d a n çek t i .

Durduğum ye r d e , a r k a l a r ı n d a n bak a k a l d ı m . Sonun d a i k i s i de gözden silindi.

SABAH

Gecelerim o sabah bitti. Berbat bir gündü. Yağmur ked e r l i tı p ı r t ı l a r l a pen c e r e cam l a r ı n ı dövü yo r d u . Odam ka r a n l ı k t ı , dış a r d a pu s l u b i r hav a va r d ı . Ağrı d a n ça t l a y a n baş ım dönüyordu. Bütün bedenimi ateş basmış t ı .

Bir aralı k Mat r i y o n a ' n ı n s e s i n i duydum t e p emd e .

- Postacı s a n a b i r mekt u p ge t i r d i , bey.

- Mektup mu?.. Kimden?

Heyecandan ayağa f ı r l a m ı ş t ı m .

- Bilmem ki, bey. Bak hele içine, belki orada yazı l ı d ı r .

Zarfı aç t ı m . Ondand ı .

“Bağış l a y ı n ben i ! ” d i y o r d u . “Aya k l a r ı n ı z a kap a n a r a k ben i bağış l am a n ı z ı d i l i y o r um . Hem s i z i , hem de kend im i a l d a t t ı m .

Bir düş, bir hayaldi bu. Bugün sizi düşündükçe içim

parçalandı . Ben i bağış l a y ı n !

“Ne olur, beni suçlamayı n . Çünkü s i z e ka r ş ı h i ç değişm i ş

deği l im . S i z i s ev i y o r , s e v g i d e n de büyü k b i r duy g u be s l i y o r um .

Tanrım ! El imd e n ge l s e de i k i n i z i b i r d e n s e v e b i l s e y d i m … Ne olur, siz o olsaydı n ı z !

(Ah Nastenka, bu sözünüzü hiç unutabilir miyim?)

“Sizin için şimdi neler yapmak istemezdim! Ne durumda

olduğunuzu , ne kad a r üzü l d üğünü z ü b i l i y o r u m . Kı r d ı m s i z i . Ama herhalde bilirsiniz, seven gönül kı r g ı n l ı ğ ı ça b u k unu t u r . S i z de beni seviyorsunuz.

“Teşekkür ederim. Beni sevmiş olduğunuz i ç i n t e ş e k k ü r ede r i m .

Çünkü bu sevgi, uyandı k t a n son r a uzu n sü r e unu t u l m a y a n t a t l ı

bir düş gibi saplandı yü r eğ im e . Çünkü ban a i ç i n i z i ka r d e ş ç e açtı n ı z : huz u r ve rme k , i y i e tmek , kor umak i ç i n ya r a l ı yür e ğ im i kabul etmek büyüklüğünü gö s t e r d i n i z . Ben i bağış l am a k l a , anı n

ı z ı son s u z şük r a n duy g u l a r ı m l a b i r l i k t e b i r ka t dah a yüceltmiş olursunuz. Anı n ı z ı yaş a d ığ ım sü r e c e yü r eğ imde taşı y a c ağ ım . Onu ko r u y u p bağ l ı ka l a c a ğ ım , bend e n h i ç b i r i h a n e t görmeyecek. Çünkü ben önce kendi kendime ihanet edemem. Daha dün bu kalbin, ait olduğu k im s e y e b i r an i ç i n d e na s ı l döndüğünü gö r d ü n ü z .

“Sizinle görüşeceğiz ; b i z i t e r k e tme z , ge l i r s i n i z . Her zaman arkadaşım , ka r d e ş im o l a c a k s ı n ı z … Kar ş ı l a ş t ı ğ ı m ı z zaman ban a elinizi uzatacaksı n ı z , deği l mi? El i n i z i uz a t a c a k , bağış l a d ığ ı n ı z ı sö y l e y e c e k s i n i z . Ben i hâ l â es k i s i kad a r seviyor musunuz?

“Ah, ne olur, sevin beni, unutmayı n . Çünkü şu and a s i z i o kadar seviyorum ki, bilemezsiniz! Hem sizin sevginize layığ ım , hak edeceğim onu , s e v g i l i do s t um !

“Önümüzdeki hafta evleneceğim onun l a . Ger i döndüğü zaman ben i hâlâ seviyordu, hiçbir zaman da unutmamış t ı … Mekt u b umda onun sözünü ettiğim i ç i n ben i bağış l a y ı n . Ama onun l a b i r l i k t e s i z e gelmek istiyorum. Onu da seveceksiniz, öyle deği l mi ?

“Beni bağış l a y ı n , unu tm ay ı n ve s e v i n . ”

Mektubu bir daha, bir daha okudum. Gözlerim dolmuştu. En

sonunda mektup elimden düştü, yüzümü ellerimle kapadım .

Matriyona’nı n s e s i yen i d e n duyu l d u :

- Bak bey, sana ne söyleyeceğim!

- Söyle bakalım , an a .

- Tavandaki örümceklerin hepsini temizledim. Aman bu fı r s a t ı

kaçı rm a , ya ev l e n , ya da gü l ü p eğl enme k i ç i n ar k a d a ş l a r ı n ı

çağır ; b i r şey l e r yap i ş t e …

Matriyona'ya baktım . Neden d i r b i lm em , henü z gen ç ve d i n ç o l a n bu kocakarı , o and a gö z l e r i n i n f e r i ka çm ı ş , yü zü bur u şmuş , beli bükülmüş, iyice yaşlanmış gö r ü n d ü . Odam da ay n ı h i zme t ç i m gibi köhne bir havaya bürünmüştü. Duvarlar, döşemeler

soluklaşmış , eşy a l a r re n g i n i a tm ı ş t ı . Her t a r a f t a n örümce k l e r sarkı y o r d u . Pen c e r e d e n d ı ş a r ı bak ı n c a , ka r ş ı k i ev i n de çökmüş , donuklaşmış b i r gö rü n ü ş e bü r ü n d üğünü , sü t u n l a r ı n bad a n a s ı n ı n parça parça döküldüğünü , d ı ş sü s l e r i n i n ka r a r ı p ye r ye r çatladığ ı n ı gö r d üm . Duva r l a r o pa r l a k s a r ı l ı ğ ı n ı y i t i r m i ş , bozlaşmış t ı .

Güneş, yağmur bu l u t u n u n ar k a s ı n d a n şöy l e b i r bak ı p so n r a tekrar gizlendiği i ç i n mi böy l e he r şey gö z üme ren k s i z gözükmüştü? Yoksa hüzünlü, somurtkan geleceğimi b i r sü r e hayalimde canlandı r a r a k , on beş y ı l son r a k i dur umumu gen e yalnı z , gen e ay n ı odad a , y ı l l a r ge ç t i ğ i ha l d e ze r r e c e akı l l a n m a y a n Mat r i y o n a i l e b i r l i k t e dah a da ya ş l a nm ı ş ol a r a k mı gö rmüş t üm ?

Ama sana kin bağlamak mı , Nas t e n k a ? Te r t em i z , p ı r ı l p ı r ı l mutluluğuna gö l g e düşü rme k mi ? Ac ı s i t em l e r i m l e s e n i kederlendirip gizli azaplar vererek, en mutlu anları n d a

yüreğin i n ac ı y l a ça r pma s ı n ı i s t e r miy im ? Ge l i n o l d uğun gün , onunla birlikte yürürken siyah saçları n ı sü s l e d i ğ i n na r i n çiçeklerden tekini bile soldurabilir miyim? Bunları ben mi yapacağım Nas t e n k a ? As l a , a s l a ! Gök l e r i n he r zaman aç ı k o l s u n , sevimli gülümseyişin parlaklığ ı n ı , mut l u l uğ un u y i t i r m e s i n .

Yapayalnı z yaş a y a n , s a n a ka r ş ı şük r a n l a ça r p a n b i r yü r eğe tattı r d ı ğ ı n mut l u l u k an ı n d a n do l a y ı s en i hep hay ı r l a an a c a ğ ım .

Ulu Tanrım ! O ne uzu n , mut l u b i r and ı ! Bi r i n s a n a böy l e b i r an yaşam boyu yetmez mi?

UYSAL KIZ

Düşsel bir öykü

(Yazarı n gün c e s i n d e n)

YAZARDAN BİR AÇIKLAMA

Bu sefer “Günce”mi her zamanki gibi deği l , uzun b i r öykü

biçiminde yazdığ ım i ç i n oku r l a r ı m d a n ben i bağ ış l am a l a r ı n ı

dilerim. Ancak öyküyü bitirmek için çok uğraş t ı m , b i r ay ı n yarı s ı n d a n dah a çok z aman a l d ı . Gene de oku r l a r ı m ben i ho ş

görsünler.

Şimdi gelelim yazdığım öyküye…

Adı n ı “düş s e l öykü ” koy dum , oy s a tümüy l e ge r ç e k b i r o l a y a dayanı y o r . Bunun l a b i r l i k t e öykün ü n düş s e l yan ı da va r , bu da yazı l ı ş b i ç i m i n d e d i r . Okur l a r ı m a bunu en ba ş t a aç ı k l a m a y ı

uygun buldum.

Aslı n d a ya z d ı ğ ım bu şey ne b i r öykü , ne de gün c e d i r . Ev l i b i r adam gözünüzün önüne getirin: Karı s ı b i r k a ç s a a t önc e pencereden atlayarak intihar etmiş olup şimdi de masanı n üzerinde upuzun yatmaktadı r . Adam şaşk ı n l ı k i ç i n d e d i r , düşünceleri darmadağın ı k t ı r . Ev i n d e b i r odad a n öt e k i n e dolaşarak olup biteni anlamaya, kafası n ı to p a r l a m a y a ça l ı ş ı r .

Adamcağız ay n ı zaman d a kend i kend i n e konu ş a n , b i r çeş i t ruh hastası d ı r , durmad a n mır ı l d a n a r a k n i ç i n ba ş ı n a böy l e b i r i ş i n geldiğin i aç ı k l ı ğ a kav u ş t u r m a k i s t e r … Ka f a s ı n d a k i düşün c e zinciri tutarlı gö z ü kmek l e b i r l i k t e ge r e k mant ı k , ge r e k s e duygu yönünden çelişkilerle doludur. Bir yandan kendini haklı

görüp karı s ı n ı s u ç l a r k e n , b i r yan d a n da konu y l a i l g i s i o lm ay a n açı k l am a l a r a , ay r ı n t ı l a r a g i r e r . Öte yan d a n düşün c e

ve duyguları n d a çe l i ş k i l e r yan ı n d a der i n b i r i ç l i l i k va r d ı r .

Sonunda yavaş yavaş durumu aydı n l a t m a y a , düşün c e l e r i n i b i r noktada toplamaya başlar. Zihninde canlanan anı l a r onu gittikçe gerçeğe yak l a ş t ı r ı r , bu da onun hem man t ı ğ ı n ı , hem de kalbini karşı konu lm a z b i ç i m d e yü c e l t i r . Baş l a n g ı ç t a o l d u k ç a karış ı k o l a n öykü n ü n son a doğru ne t l e şm e s i bund a n d ı r . Zava l l ı

adamı n yaş a d ığ ı ac ı o l a y ı n boy u t l a r ı n ı n g i t g i d e belirginleştiğin i gö rü r ü z , h i ç o lma z s a ken d i s i yönün d e n .

İşte yazdığım öykünün özeti bu. Doğaldır ki, öykünün anlatımı

başlangı ç t a çe l i ş k i l i du r a k s am a l a r l a , b i r b i r i n i tu tm ay a n bölümlerle bir süre uzar gider; adamcağız b i r ye r d e kend i kendisiyle konuşurken, başka bir yerde düşündüklerini onu

dinleyen birine, bir yargı c a an l a t ı r g i b i d i r . Be l k i s on u n a değin hep böy l e d i r . Adam ı g i z l i c e d i n l e y e n b i r s t e n o g r a f onun söylediklerini aynen yazsaydı , ben im s i z e şimd i sun d uğumdan daha başka, işlenmemiş, kaba saba bir öykü ortaya çı k a r d ı .

Bununla birlikte bana öyle geliyor ki, adamı n ak l ı n d a n geçenleri sı r a l a m a s ı gen e de değişmede n ka l ı r d ı . İş i n i ç i n e bir stenograf sokup not ettiklerini benim yeni baştan

düzenlemeyi tasarlamam, demin sözünü ettiğim g i b i , öykün ü n düşsel yanı d ı r . Sö z s a n a t ı n d a a z çok bun a ben z e r b i r yön t em e birkaç kez başvurulmuştur. Örneğin Vik t o r Hugo ‘ n u n baş y a p ı t ı

olan “Bir Ölüm Mahkûmunun Son Günleri”nde böyle bir yol tuttuğunu gö r ü r ü z . Ger ç i i ş i n i ç i n e b i r s t e n o g r a f karış t ı r m am ı ş t ı r ; ama ö l üm mahkûmunun so n günün e , son s a a t i n e , hatta son dakikası n a değin an ı l a r ı n ı ya z a b i l e c e ğ i (bun a va k i t bulacağı) g i b i çok dah a i n a n ı l m a z b i r yön t em uyg u l am ı ş t ı r .

Böyle düş ürünü bir yönteme baş vurmasaydı , ya z d ı ğ ı ya p ı t l a r ı n en gerçekçisi olup doğruya en çok yak l a ş a n bu baş y a p ı t ı

kesinlikle yaratamazdı …

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Ben kimim, o kim?

…Henüz o buradayken her şey ne de olsa daha iyi, her dakika yanı n a ya k l a ş ı p yüz ü n e bak ı y o r um . Ama ya r ı n a l ı p götürdüklerinde yalnı z baş ıma ben ne yap a r ı m ? Şimd i s a l o n d a , masanı n üs t ü n d e ya t ı y o r . İk i oyun mas a s ı n ı yan ya n a koyd u k .

Tabutunu da yarı n ge t i r e c e k l e r ; öz e l b i r ağaç t a n , bey a z b i r tabut. Ancak ası l konu bu deği l . Odad a b i r aş ağ ı , b i r yuk a r ı

dolaşı y o r ; dur umu ken d i kend im e aç ı k l a m a y a ça l ı ş ı y o r u m . Tam altı s a a t t i r bu böy l e , ka f am ı t op a r l a y ı p düşün c e l e r i m i düz e n e sokabilsem bir! Yaptığ ım t e k şey hep do l a şma k , durmad a n dolaşmak…

Olay şöyle başladı … Durun , en i y i s i he r şey i s ı r a s ı y l a anlatayım … (S ı r a s ı y l a y m ı ş ?) Ef e n d i l e r , bend e n b i r ya z a r ı n düzgün anlatım ı n ı bek l em e y i n , dur umu s i z de gö r ü y o r s u n u z . Daha doğrus u , o l a n l a r ı s i z e kend im an l a d ı ğ ım b i ç i m d e ak t a r a y ı m .

Zaten ası l ko r k u n ç o l a n da bu , he r şey i der i n l e m e s i n e an l a y a n biriyim. Bilmek istersiniz diye size her şeyi ta başı n d a n anlatacağım…

“Ses” gazetesine, “Eği tmen b i r k ı z i ş ar ı y o r , evd e de r s verebileceği g i b i , ge r e k i r s e t a ş r a y a da g i d e b i l i r ” d i y e vereceği duyu r u n u n pa r a s ı n ı ka r ş ı l a m a k i ç i n ban a b i r gen ç

hanım reh i n e ve r i l e c e k eşy a l a r ı n ı ge t i r i y o r d u .

Başlangı ç t a ona pek d i k k a t e tmem i ş t i m , ban a ge l i p g i d e n birçokları g i b i y d i . Son r a l a r ı f a r k e tmey e ba ş l a d ı m . İnc e

yapı l ı , boyu or t a d a n uzun , s a r ı ş ı n b i r k ı z c ağ ı z d ı . Ban a ka r ş ı

sı k ı l g a n d ı , ut a n ı y o r m u ş g i b i dav r a n ı y o r d u . (Öy l e s a n ı y o r um k i , başkaları n a ka r ş ı da öy l e y d i . Doğa l d ı r , ben de onun göz ü n d e bir rehinci olarak değİ l , b i r i n s a n o l a r a k öt e k i l e r d e n pek farklı değİ l d i m .) Pa r a y ı a l ı r a lm a z hemen dönüp g i d e r d i . Hem de hiç sesini çı k a r m a d a n . Başk a müşt e r i l e r mal ı n ı n karşı l ı ğ ı n d a dah a f a z l a s ı n ı kop a r m a k i ç i n t a r t ı ş ı r l a r , pazarlı k ede r l e r , ya l v a r ı r l a r d ı . Bu k ı z c a ğ ı z ne ve r i r s e m alı r d ı . Öyl e s a n ı y o r um k i , ol a y l a r ı b i r a z ka r ı ş t ı r ı y o r u m …

Evet, getirdiği eşy a l a r ben i i l k i n çok şaş ı r t t ı . Gümüş

yaldı z l ı küpe l e r , y ı p r a nm ı ş b i r mada l y o n , beş pa r a e tme z başk a bir sürü ı v ı r z ı v ı r … Kend i s i de b i l i y o r d u ya , getirdiklerinin 20 kapikten fazla etmeyeceğin i , öt e ya nd a n bunları n kend i s i bak ım ı n d a n b i r değer t a ş ı d ı ğ ı n ı yü z ü n d e n okuyordum. Sonradan öğrend im k i , ge r ç e k t e n bü t ü n bu t a k ı l a r ana-baba yadigârı ym ı ş . Anc a k b i r ke r e s i n d e ge t i r d i ğ i şey l e r e bakarak gülümseme cüretinde bulundum. Aslı n d a ben h i ç b i r zaman böyle saygı s ı z ha r e k e t l e r e ye l t e nm em , müşt e r i l e r i m e ka r ş ı

efendice davranı r ı m . Az konuş u r um , c i d d i y e t i m i bozmam .

“Sürekli ciddilik, ciddilik, ciddilik isterim!” Fakat bir seferinde yakası t av ş a n kü r k l ü , e s k i mi es k i , l im e l im e o lmu ş

bir bluz getirince kendimi tutamadım , nük t e y e ben z e r b i r l a f kaçı r d ı m ağz ımd a n .

Aman, yüzü nası l da k ı z a r d ı ! O düşün c e l i , i r i , c ı v ı l c ı v ı l mavi gözleri birdenbire parladı .

Tek sözcük söylemeden, bluz döküntüsünü kaptığ ı g i b i f ı r l a y ı p gitti. İş t e i l k ke z or a d a kend i s i n e d i k k a t e t t i m , hak k ı n d a özel’şeyler düşünmeye başladım . Eve t , bend e b ı r a k t ı ğ ı i z l e n i m i

bugün olmuş gibi anım s ı y o r um , yan i ben i a l l a k bu l l a k eden izlenimi. En başta genç, çok genç olması y d ı . On dörd ü n d e b i l e göstermiyordu, oysa on altı s ı n ı do l d u rm a s ı n a f a z l a b i r şey kalmamış t ı . Gene de a s ı l önem l i s i onun ba şk a b i r yönü y d ü …

Neyse, ertesi gün gene geldi. Sonra öğrend im k i , t a v ş a n kü r k l ü

bluzu rehinci Dobronravov ile Mozer’e de götürmüş. Bunlar

altı n d a n başk a b i r eşy a a lm ad ı k l a r ı i ç i n dönüp bakmam ı ş l a r bile. Oysa ben bir gelişinde kı z c ağ ı z d a n ak i k t a ş ı a lm ı ş t ı m .

(Bir şeye benzese bari!) Şimdi şaşı y o r um , böy l e b i r şey i na s ı l yapmış ım ? Çünkü ben de a l t ı n l a gümüş t e n baş k a b i r eşy a kabu l etmezdim. Kı z hak k ı n d a d i k k a t e t t i ğ im i k i n c i b i r dur um da bu oldu.

Başka bir sefer bana kehribar bir ağız l ı k ge t i r d i , dah a önc e Mozer’e göstermiş ama adam almamış . Kehr i b a r ağı z l ı ğ ı n meraklı l a r i ç i n b i r değer i va r d ı r , b i z i m i ş im i z e ya r am a z , b i z altı n d a n başk a s ı n ı a lm ay ı z . Bi r gün önc e k i ka f a t u tm a s ı n d a n sonra yeniden gelmesi üzerine onu sert karşı l a d ı m . Ben im sertliğim ya l n ı z c a s oğuk dav r a nm a k t ı r . Gene de ç ı k a r ı p i k i ruble verirken kendimi tutamayarak sinirli bir tavı r l a , “Bunu salt sizin hatı r ı n ı z i ç i n a l ı y o r um , Moze r ‘ e gö t ü r s e n i z almazdı . ” ded im . S i z i n ha t ı r ı n ı z i ç i n sö z ü n ü üze r i n d e durarak, ‘özel’ bir anlamda söylemiştim. Çünkü bir gün önceden biraz öfkeliydim. Hatı r ı n ı z i ç i n sö z ü n d e n do l a y ı gen e kı z a r d ı y s a da s e s i n i ç ı k a r m a d ı , pa r a y ı ge r i çev i r m e d e n a l ı p çı k t ı . Ah , şu yok s u l l u ğ u n gö zü kö r o l s u n ! Sö z l e r i m i n çok gücüne gittiğin i an l am ı ş t ı m . O ç ı k t ı k t a n son r a “K ı z c a ğ ı z a karşı ca k a s a tm a k i k i rub l e y e değer miyd i ? ” d i y e geç i r d i m içimden. Kahkahalarla güldüğümü an ım s ı y o r um . Kend i kend im e

“Değer miyd i ? Değer miyd i ? ” d i y e so r d uğum so r u y u o l um l u karşı l a d ı m . Çok neşe l e nm i ş t i m . As l ı n d a k ı z a ka r ş ı onu i n c i t m e k gibi kötü bir niyetim yoktu. Bu sözleri bilerek, isteyerek

söylemiştim. Onu denemekti ası l amac ım . Çünkü onun hak k ı n d a bazı t a s a r ı l a r do l a şm ay a baş l am ı ş t ı ka f amd a . Bu da onun l a ilgili üçüncü özel düşüncem oldu.

İşte her şey bundan sonra başladı. Anlaşılacağı üzere,

çevreden kı z l a i l g i l i b i l g i l e r to p l a m a y a ça l ı ş ı y o r , b i r dah a gelmesini dört gözle bekliyordum. Fazla uzatmadan geleceği

sanki içime doğmuştu . İş t e b i r gün k ı z dükk â n ı m a g i r e r g i r me z büyük bir nezaket göstererek tatlı b i r d i l l e konu şmay a da l d ı m .

Zamanı n d a i y i eği t i m gö rmüş , i n s a n l a r a na s ı l dav r a n ı l a c a ğ ı n ı

bilen bir insanım . Orac ı k t a onun i y i yü r e k l i , uy s a l b i r k ı z olduğunu hemen an l a d ı m . İy i yü r e k l i , uy s a l i n s a n l a r f a z l a ay a k diremezler. Böyleleri tümüyle açı lm ama k l a b i r l i k t e konuşmak t a n da kaçı nma z l a r . So r u l a r ı n ı z a uzun uzun ya n ı t ve rme z l e r s e de konuşurlar gene de. Zamanla dillerinin iyice çözüldüğünü

görürsünüz, yeter ki siz soru sormaktan bı km ay ı n . Doğa l d ı r k i , başlangı ç t a ban a f a z l a b i r şey an l a t m a d ı , “S e s ” ga z e t e s i n e verdiği duyu r u l a r ve öbü r şey l e r l e i l g i l i b i l g i l e r i so n r a d a n öğrend im . El i n d e av c u n d a ne va r s a hep s i n i ha r c a y a r a k ve r d i ğ i gazete duyuruları n d a i l k i n , gu r u r l u b i r t a v ı r l a , “eğ i t i m c i kı z , t a ş r a y a da g i d e b i l i r , koşu l l a r ı n ı z ı b i l d i r i n i z … ”

derken, daha sonra, “Her şeye razı , ço cu k l a r a der s ve r i r , yaşlı l a r a eş l i k ede r , ev i ş l e r i gö r ü r , ha s t a y a bak a r , d i k i ş

diker…” gibisinden bilinen şeylere kadar indi. Doğald ı r k i , bunlar her seferinde daha azı n a ra z ı ol u n a r a k duyu r u l a r a ekleniyordu. Sonunda durum iyice umutsuzlaşı n c a , “Ücr e t s i z , boğaz t o k l uğun a ça l ı ş a b i l i r ” sö z l e r i n e kad a r düş t ü . Gene de i ş

bulamadı . Onu son b i r kez dah a den emey e ka r a r ve r d i m . Dükk â n a gelişinde o günkü gazeteyi çakararak, “Genç, kimsesiz bir bayan küçük çocuklara eğitmen l i k ya pmak üz e r e i ş ar ı y o r , özellikle yaşı ge ç k i n du l er k e k l e r i n yan ı n d a , ev i ş l e r i n i de görür…” duyurusunu gösterdim.

- Görüyorsunuz, bir bayan bu duyuruyu sabah vermiş, akşama

kalmaz bir iş bulur. Duyuru dediğin böy l e ya z ı l m a l ı , ded im .

Yüzü gene kı z a r d ı , gö z l e r i a t e ş s a çm ay a baş l a d ı , ge r i y e dönerek çı k t ı g i t t i . Bu t a v r ı n d a n çok hoş l a n d ı ğ ım ı

söylemeliyim. Daha o zaman bile durumunun umarsı z l ı ğ ı n d a n emindim, kendisinden hiç korkum yoktu. Ağız l ı k l a r ı k im s e n i n almayacağın ı b i l i y o r d um . Hal b u k i o bun l a r ı da e l d e n çı k a r m ı ş t ı . Anc a k üç gün son r a gen e ge l d i , be t i ben z i sapsarı y d ı , t e l a ş l ı b i r gö r ü n ü ş ü va r d ı . Ev i n d e b i r şey l e r i n olupbittiğin i an l am a k t a ge c i km e d im , ge r ç e k t e n kö t ü şey l e r olmuştu. Bunları an l a t m a d a n önc e k ı z c a ğ ı z ı n gö z ü n d e b i r d e n nası l büyü d üğümü , ben i han g i gö z l e görmey e ba ş l a d ı ğ ı n ı

bildirmeden geçemeyeceğim. Ben im de a s ı l i s t e d i ğ im buyd u zaten. Şimdi gelelim aramı z d a k i konuşma l a r a … Ban a ev i n d e n bir aziz tasviri getirmişti. (Eşyaları n ı re h i n e koymay ı ku t s a l tasvire kadar vardı rm ı ş t ı demek k i .) Din l e y i n , d i n l e y i n !

Olanları an l a t m a y a ça l ı ş ı y o r um , gen e de he r şey i karış t ı r d ı ğ ı m ı n f a r k ı n d a y ı m . Ka f am ı to p l am a k , he r şey i b i r b i r anlatmak, bütün ayrı n t ı l a r ı , en küçü k nok t a l a r ı b i l e s i z e aktarmak istiyorum. Ama olmuyor işte, şu ayrı n t ı l a r yok mu?

Görüyorsunuz, başıma ne i ş l e r aç t ı ?

Elindeki Meryem Ana tasviri, Meryem ile çocuğunu gö s t e r i y o r d u .

Her ev için, her aile için önemli bir tasvirdi bu; oldukça

eski, altı n iş l em e l i , gümüş kap l am a l ı … En az ı n d a n a l t ı rub l e ederdi. Belli ki, tasvirin onun gözünde büyük değer i va r d ı .

Bununla birlikte yalnı z c a kap l am a s ı n ı değil , bü t ü n t a s v i r i olduğu g i b i re h i n e ve r i y o r d u . Ona gümüş kap l am a s ı n ı ç ı k a r ı p tasviri geriye götürmesini söyledim. Tasvir kutsal bir şeydir, bir ev tasvirsiz olur muydu?

- Yoksa yasak mı ? d i y e so r d u .

- Hayı r , ya s a k değil , be l k i ev i n i z i ç i n ge r e k i r …

- Öyleyse çı k a r ı n .

Biraz düşündükten sonra ona dedim ki:

- Yok, çı k a r m ay a l ı m dah a i y i , öy l e c e ka l s ı n . Ötek i t a s v i r l e r l e birlikte kandilin altı n a , şu t a s v i r do l a b ı n a koy a r ı m .

(Açı l d ı ğ ı n d a n ber i dükk â n ım d a hep kand i l ya n a r d ı .) Buyu r u n , 10

rubleniz.

- 10 istemem, 5 ruble benim işimi görür. Sonra borcumu ödeyip tasviri geri alı r ı m .

- Demek, 10 ruble istemiyorsunuz?

Gözlerinin yeniden çakmak çakmak olduğunu gör e r e k ;

- Ama tasviriniz bu kadar eder, diye ekledim.

Sesini çı k a r m a d ı . Bunun üze r i n e ç ı k a r ı p 5 rub l e ve r d i m .

- Böyle durumlarda insanı ho r görmemek ge r e k i r , d i y e s ü r d ü r d üm konuşmamı . Vak t i y l e ben de büyü k s ı k ı n t ı l a r a düş t üm , ha t t a daha kötüsüne. Eğer ş imd i ben i böy l e b i r i ş i n baş ı n d a görüyorsanı z , bun c a çek t i k l e r i m d e n son r a …

- Belli, toplumdan öcünüzü alı y o r s u n u z . Öyl e i ş t e …

Bunu alaycı b i r gü l üm s em ey l e sö y l em i ş t i . Söy l e y i ş i n d e f a z l a bir inciticilik yoktu, safça söylenmiş bir sözdü bu. (Çünkü

beni henüz tanım ı y o r , öt e k i re h i n e c i l e r d e n ay ı r t e tm i y o r d u . Bu durumda beni ne diye iğnel emek i s t e s i n d i ?) İç imd e n , “Ya , demek durum bu? Böyle düşündüğüne gö r e ken d i n i e l e ve r d i n , s e n de yeni kafalı l a r d a n s ı n … ” d i y e geç i r d i m .

Yarı a l a y l ı , ya r ı g i z em l i b i r t a v ı r l a ;

- Bakı n ı z ben , t op l umu n kö t ü l ü k yapmak i s t e d i ğ i ha l d e i y i l i k yapan bölümündenim, diye bir laf ettim.

Birden gözleri parladı , ço c u k ç a b i r i l g i , büyü k b i r mera k l a yüzüme baktı .

- Durun, durun! İ l g i n ç b i r düşün c e d e n sö z ed i y o r s u n u z . Nered e geçmişti hele? Ben bunu bir yerden işittim.

- Kafanı z ı yo rmay ı n , Mef i s t o f e l e s kend i n i Fau s t ‘ a böy l e tanı t ı y o r . “Fa u s t ” u okudu n u z mu?

- Şey… okudum da pek dikkat etmemişim…

- Desenize, hiç okumadı n ı z … Okuma l ı s ı n ı z . Anca k gö rü y o r um ki, gene dudakları n ı z d a a l a y c ı b i r gü l üm s eme va r. Kend im i Mefistofeles”in yaptığ ı g i b i t a n ı t ı p re h i n c i l i k mes l eğ i n i yüceltecek adamlardan deği l im . Reh i n c i ne r e y e g i t s e rehincidir, bunu biliyoruz.

- Siz ne garip bir adamsı n ı z ! Böy l e b i r şey i n ak l ı m d a n geçtiğin i ner e d e n ç ı k a r d ı n ı z ?

İçinden benim için neler geçirdiğini adım gibi biliyordum.

“Hiç ummazdım , meğer okumuş b i r ad ammış s ı n ı z . ” d i y e düşünüyordu, ama böyle bir şey söylemedi. Beni beğend iğ i

belliydi.

- Bakı n , he r mes l e k t e i y i l i k yap ı l a b i l i r , ded im . El b e t t e kendimden söz etmiyorum, benim kötülükten başka bir şey

yapmadığ ım b i l e sö y l e n e b i l i r … gen e de…

Beni içime işleyen bir bakış l a s ü z d ü .

- Doğru , he r ye r d e i y i l i k ya p ı l a b i l i r . Hem de he r ye r d e …

Aramı z d a ge ç e n bü t ü n bu konu şma l a r ı an ım s ı y o r um , h i ç b i r i n i unutmadım . Bu konu d a ek l e y e c e ğ im baş k a b i r şey de gençlerimizin, sevimli gençlerimizin akı l l ı ve de r i n b i r şey söylemek istedikleri zaman bütün içtenliklerini, saflı k l a r ı n ı

yüzlerinden açı k s e ç i k okuy a b i l m em i z d i r . “S i z e ak ı l l ı ve de r i n bir söz söylemek istiyorum!” der bakış l a r ı . Bi z l e r g i b i övünmeye, caka satmaya kalkmazlar. Akı l l a r ı n d a n ge ç e n l e r e inanı r , değe r ve r i r , s ay g ı duy a r l a r . Üs t e l i k s i z i n de s ay g ı

duyduğunuzu düşünü r l e r . İç t e n l i k yüc e b i r duy g u d u r .

Karşı l a r ı n d a k i n i bunu n l a a l t ede r l e r . Bi z i m gen ç han ımd a da aynı i ç t e n l i k va r d ı . Ne güz e l b i r şey !

Bugünkü gibi hatı r ı m d a d ı r , k ı z dükk â n ım d a n ç ı k a r ç ı km a z kararım ı ve r d im . Ayn ı gün son so r u ş t u r m ay ı yapmak i ç i n gidecek, onun içyüzünün geri kalanları n ı da öğren e c e k t i m . Daha öncekileri evlerinde çalış a n h i zme t ç i k ı z Luke r y a ‘ n ı n av c u n a birkaç kapik sı k ı ş t ı r a r a k e l d e e tm i ş t i m . İ l k öğrend i k l e r i m o derece dehşet vericiydi ki, kı z ı n b i r a z önce na s ı l gülebildiğine , böy l e kor k u n ç b i r dur umd ay k e n Mef i s t o f e l e s ‘ i n sözlerine nasıl i l g i gö s t e r e b i l d i ğ i n e şaş ı p ka l ı y o r d um . Ah , şu gençler, siz hep böylesinizdir! O zaman gururla ve sevinçle kı z hak k ı n d a hep bun l a r ı düşünd üm . Genç l e r ben c e yüc e gönüllüdür, kendisi uçurumun kı y ı s ı n d a dur u r , ama Goe t h e ‘ n i n sözlerine de büyük ilgi gösterir. Gençler aykı r ı yo l l a r a s a p s a bile yüce gönüllülüğünü ko r uma s ı n ı

b i l i r . Ben kend imd e n deği l , ondan, yalnı z c a ond a n sö z ed i y o r um . Öneml i ol a n şu k i , dah a o zaman bile kı z a ben imm i ş gö z ü y l e bak ı y o r , onun üz e r i n d e k i etkimden zerrece kuşkulanmı y o r d um . Eğer i n s a n kend i güc ü n d e n kuşkuya düşmüyorsa, bundan daha tatlı b i r şey yok t u r .

Fakat bana da ne oluyor? Böyle abuk sabuk şeyler söylersem

düşüncelerimi ne zaman bir noktada toplayabilirim? Acele

etmeliyim, acele! Ama ası l so r u n bund a deği l k i . Aman Tan r ı m !

II

Evlenme önerisi.

Kı z ı n i ç y ü z ü n ü n dah a son r a öğren d iğ im bö l ümü k ı s a c a şöy l e y d i : Annesiyle babası ö l e l i üç y ı l kad a r o lmuş t u , onu uyg un s u z teyzeleri yetiştirmişlerdi. Böyle kadı n l a r a uyg u n s u z demek az gelir. Teyzelerinden biri duldu, evinde de birbirinden küçük altı ço cuğu va r d ı . Ötek i s i y s e ev l e nmem i ş , k ı z ku r u s u , üs t e l i k kötü huylu bir kocakarı y d ı . Köt ü l ü k t e b i r b i r l e r i n d e n aş ağ ı

kalmazlardı . Bab a s ı küçü k b i r memurdu , şu ka l em e f e n d i s i denenlerden, memurluğundan do l a y ı s oy l u s ay ı l m ı ş b i r i y d i . Bu duruma göre her şey benim için elverişli görünüyordu. Ben

onlara göre daha yüksek bir sı n ı f t a n s ay ı l ı r d ı m . Ne de o l s a hassa alayı n d a n emek l i b i r yü z b a ş ı y d ı m . Soy l u b i r a i l e d e n , kimseye bağıml ı deği l vb… Reh i n c i l i k l e uğraşmama ge l i n c e , teyzelerinin gözünde saygı duyu l a c a k b i r mes l e k t i ben imk i s i .

Kı z c ağ ı z t e y z e l e r i n i n yan ı n d a üç y ı l ha l a y ı k l ı k etm i ş , gen e de her günkü göz açtı rm ay a n i ş i n d e n vak i t bu l u p oku l a ya z ı l a r a k sı n ı f l a r ı n ı ge çm i ş t i . Bu dur um onun gö zü n ü n yük s e k l e r d e olduğunu , s oy l u l u ğ a öz e n d iğ i n i gö s t e r i y o r d u .

Peki, onunla niçin evlenmek istemiştim? Ama ne diye durup

dururken şimdi kendimden söz ediyorum? Bu konuya daha sonra döneriz. Burada önemli olan ben deği l im , k ı z ! Ney s e , k ı z c a ğ ı z teyzelerinin çocukları n a der s ve r e r e k , üs t baş d i k e r e k , i n c e hastalığa yak a l a n d ı ğ ı ha l d e çamaş ı r ve döşeme y ı k a y a r a k okulunu bitirmişti. Ona dayak bile atı y o r l a r , yed iğ i ekmeği başı n a kak ı y o r l a r d ı . Sonu nd a onu s a tm ay a kad a r va r d ı r d ı l a r .

Şimdilik bu pis ayrıntıyı geçelim. Sonradan kız bana hepsini uzun uzun anlattı . Komşu l a r ı şişman b i r bak k a l t am b i r y ı l olan biteni uzaktan gözlermiş. Öyle basit insanlardan deği lm i ş

bakkal, yanı n d a i k i ç ı r a ğ ı va rm ı ş . Anc a k bugün e değin i k i karı s ı n ı s ı r a y l a cen n e t e gönd e rm i ş , ş imd i üçün c ü s ü n ü a lm ay a çalış ı y o r muş . Bu ar a d a b i z i m küç ü k han ım a gö z koymu ş . “Se s s i z , yoksulluk içinde büyüyen böyle biriyle evlenirsem evdeki

öksüzlere bakar,” diyormuş.

Bakkalı n ge r ç e k t e n b i r k a ç ök s ü z ço c uğu va r d ı . El l i ya ş l a r ı n d a bir adamdı . Kı z a gö z koyu n c a s ı r a t e y z e l e r i y l e an l a şm ay a gelmişti. E, kı z bunu duy a r da kor k u y a kap ı l m a z mı? İş t e “Se s ”

gazetesine duyurular vermek için bana gelip gitmeye başlaması

bu zamana raslı y o r .

Kı z c ağ ı z düşünmek i ç i n t e y z e l e r i n d e n sü r e i s t e d i , f a z l a uzun deği l , k ı s a c ı k b i r z aman . Ona i s t e d i ğ i sü r e y i ve r d i l e r , ama bir yandan da; “Biz bile karnım ı z ı na s ı l doyu r a c a ğ ım ı z ı

bilmezken bir de senin boğaz ı n ı mı düşün e c eğ i z ? ” d i y e baş ı n ı n etini yiyorlardı . Ben bun l a r ı n hep s i n i öğrenm i ş t i m , o s a b a h bana gelişinden sonra hemen kararım ı ve r d i m .

Aynı akş am bak k a l , e l i n d e ya r ım rub l e l i k b i r f u n t şeke r l e m e y l e onlara geldi. Kı z l a oda d a ot u r u r l a r k e n ben hemen mut f a k t a n Lukerya ile haber gönderdim. Gidip kendisini dış a r d a

beklediğimi , onun l a gö r ü şmek i s t e d i ğ i m i k ı z ı n ku l ağ ı n a fı s ı l d a y a c a k t ı . Bu i ş i bec e r d i ğ im i ç i n k ı v a n ç l ı y d ı m . Key f i m iyice yerine geldi.

Evlerine gelip kendisini çağırmamdan z a t e n şaş ı rm ı ş bu l u n a n kı z a Luke r y a ‘ n ı n önünd e doğrud a n doğruy a ev l e nm e öne r i s i yapı n c a şaşk ı n l ı ğ ı dah a da ar t t ı . Onun l a ev l e nm e k ben im i ç i n büyük bir onurdu. Böyle söyledim ona. Ancak bu hareketime

şaşırmamasını, karşısında tok sözlü, ne dediğini bilen, onu anlayan bir adam bulunduğunu b i l d i r d i m . “Tok sö z l ü ” der k e n yalan söylemiyordum. Neyse, boş verelim şimdi bunlara. Ben

eği t im l i b i r ad am o l d uğumu gö s t e r m e k i ç i n ya l n ı z c a k i b a r konuşmuyor, aynı z aman da değiş i k , özg ü n sö z l e r sö y l ü y o r d um .

En önemlisi de budur. Bunu burada itiraf etmek suç

sayı lm am a l ı . Kend im i ya r g ı l a m a k i s t i y o r , ya r g ı l ı y o r u m da .

Lehte ve aleyhte olan her şeyi söylemeliyim. O zaman yaptığ ım da buydu. Her ne kadar aptalca bir şeyse de şimdi hatı r ı m a geldikçe haz duyuyorum. İ l k i n ona ut a nm ad a n aç ı k ç a ded im k i , pek yetenekli, akı l l ı , ye t e r i n c e i y i b i r i n s a n deği l i m . Hat t a birazcı k benc i l i m . Be l k i de b i r ç o k bak ım d a n o l um s u z sayı l a b i l e c e k yön l e r i m va r d ı r . (On l a r a g i d e r k e n ha z ı r l a d ı ğ ı m bu sözlerden dolayı doğru s u çok k ı v a n ç l ı y d ı m .) Bü t ü n bun l a r ı

bir bakıma gur u r duy a r a k sö y l em i ş t i m . Doğal d ı r k i , kö t ü

yanlarım ı s öy l e d i k t e n s on r a i y i yön l e r i m i an l a t m a y a başlamayacak kadar kendimi bilirdim. Başka bir deyişle, “Ben belirttiğim g i b i b i r ad am ım , bun a ka r ş ı l ı k şuyum şuyum da va r ”

demedim. Kı z c ağ ı z ı n çok ko r k t uğunu gö r ü y o r d um , gen e de sözlerimi yumuşatmaya kalkışmad ım . Tam t e r s i n e ko r k t uğun u gö r

e göre sözlerimin anlamı n ı pek i ş t i r d i m . Aç ı k ç a sö y l e d i ğ im şunlardı: Karnı doyacaktı, ama güzel giyeceklermiş,

tiyatroymuş, baloymuş… bunları gö rmey e c e k t i , an c a k amac ım a ulaştı k t a n son r a be l k i hep s i de o l a b i l i r d i . Bu c i d d i t a v r ı m beni gitgide coşturuyordu. Laf arası n d a s e ç t i ğ im mes l eğ i , yan i rehinciliği b i r ama c ım o l d uğu i ç i n yap t ı ğ ı m ı b i l d i r d i m . Demek ki, durumum bunu gerektiriyordu. Böyle konuşmakta haklı y d ı m , çünkü gerçekten bir amacım va r d ı , i ç i n d e bu l u n d uğum koşu l l a r beni zorluyordu. İz i n ve r i r s e n i z aç ı k l a y a y ı m , bey l e r , ben yaşamım boyun c a re h i n c i l i k t e n ne f r e t etm i ş im d i r . Ger ç i kend i kendime gizemli sözlerle konuşmak tuhaf kaçı y o r s a da gerçekten, gerçekten, gerçekten “toplumdan öç alı y o r d um” . Öte yandan sabahleyin toplumdan öç aldığ ım ı sö y l e y e r e k k ı z ı n benimle alay etmesi bir bakıma hak s ı z l ı k t ı . Ben tu t u p ona ,

“Evet, öç alı y o r um ! ” de s e y d i m ka t ı l a ka t ı l a gü l e c e k t i . O zaman düşeceğim gü l ü n ç dur umu göz ü n ü z ü n önün e ge t i r e b i l i y o r musunu z ?

Anlaşı l a c ağ ı üze r e , b i r şey i do l amb a ç l ı b i r yo l l a , üs t ü kap a l ı

bir biçimde söylerseniz insanları n hay a l güc ü n ü l e h i n i z e çevirebilirsiniz. Bunun yanı n d a kend i yönümden b i r ko r k um olmadığ ı n ı da be l i r t m e l i y i m . Bi l i y o r d um k i , ş işman bak k a l kı z ı n gö z ü n d e bend e n dah a aş ağ ı b i r konumd ay d ı . Kız ı n kap ı s ı n a gelmekle onun kurtarı c ı s ı ro l ü n ü üs t l e nm i ş t i m . Bunu anlı y o r d um . İns a n yap t ı ğ ı a l ç a k l ı k l a r ı çok i y i an l a r . Fak a t bu bir alçaklı k mıyd ı ? Bunun ka r a r ı n ı k im ve r e b i l i r ? Onu o zaman bile sevmiyor muydum?

Durun, o zaman kendisine iyilik yaptığ ımda n h i ç sö z e tmed im , hem de hiç! Tam tersine, “Bu iyilik benim için olacak, sizin için deği l . ” d i y e vu r g u l a d ı m . Bunu aç ı k ç a be l i r t t i m , ken d im i tutamamış t ı m , be l k i b i r a z ap t a l c a kaç t ı , çün kü yü z ü n d e be l l i belirsiz bir gülümseme belirdi. Sonuçta kesin bir utku

kazandığ ım ı sö y l em e l i y i m . Durun , madem k i ya p t ı ğ ım iş i n alçaklığ ı n ı , p i s l i k l e r i n i an ım s a d ı m , öy l e y s e ak l ı m d a n ge ç e n son domuzluğu da an l a t a y ı m . Kı z ı n önünd e dur u r k e n ka f amd a n geçenler şunlardı : “B i l i y o r u z , boy l u po s l u s u n ; yak ı ş ı k l ı s ı n , iyi eği t im gö rmüş s ü n , kend im i övmek g i b i o lma s ı n ama gö z e batan bir çirkinliğin yok . ” O s ı r a d a bun l a r ı düşünmem ne derece iyi bir şeydi, bilmiyorum. Doğald ı r k i , ban a eve t yanı t ı n ı ve r d i . Şunu da hemen ek l em e l i y i m , eve t demed e n önc e hayli düşündü. O kadar düşündü, o kadar düşündü ki, sonunda ben, “Eh, ne dersiniz?” diye sormak zorunda kaldım . “Eh ”

sözcüğünü b i r a z kuv v e t l i sö y l e m e k t e n kend im i a l am am ı ş t ı m .

- Bekleyin, düşünüyorum, karşı l ı ğ ı n ı ve r d i .

Yüzünde büyük bir ciddilik vardı , bunu başk a tü r l ü

yorumlayabilirdim. “Bakkalla benim aramda seçim yapı y o r ? ”

diyerek üzüldüm. Ah, o vakit hiçbir şey anlamı yo r d um . Bugün e kadar da anlamış deği l i m . Orad a n kö s kö s ay r ı l d ı ğ ı m ı

anım s ı y o r um . Yo l d a Luke r y a koş a r a k a r k amd a n ye t i ş t i , ben i durdurarak soluk soluğa şun l a r ı s öy l e d i : “E f e n d i m , b i z i m sevgili hanım ar t ı k s i z i n d i r . Tan r ı ‘ n ı n b i r bağ ış ı o l a r a k sizin. Ancak bunu kendisine belli etmeyin, onurlu bir kı z d ı r . ”

Eh, onurlu olsun! Ben onuruna düşkünleri severim. Onurlu bir kı z , üze r i n d e egemen l i k ku r am ad ı ğ ım ı z d a n kuşku l a n d ı ğ ım ı z zaman çok sevimlidir. Öyle deği l mi ? Ah, ben ne aş ağ ı l ı k , ne s a l a k biriymişim! Bir de mutluluktan uçmaya kalkı y o r d um ! Onun kap ı d a durup bana ‘evet’ demesi için düşündüğü, ben im de şaşk ı n l ı k t a n ne yapacağımı b i l em e d iğ im s ı r a d a , b i l i y o r musun u z , onun kafası n d a n şöy l e b i r düşün c e geç e b i l i r d i : “Onun l a da ev l e n s em , bununla da, sonuçta ikisiyle de mutsuz olacaksam şişman

bakkalı s e çmek dah a doğru deği l mi ? Hiç deği l s e s a r h o ş k e n ben i öldüresiye döver, kurtulurum.” Nası l ? Böy l e b i r düşün c e geçemez miydi kafası n d a n ?

Şimdi de anlamıyorum, hiçbir şey anlamıyorum. Az önce aklından şunların geçebileceğini söyledim: “En doğrusu iki mutsuzluktan daha kötüsünü seçmek, yani bakkalı . ” Bu dur uma gör e k ı z ı n yönünden hangimiz daha kötüydük? Ben mi, bakkal mı ? İn s a n l a r a yiyecek satan biri mi, yoksa Goethe’den parçalar söyleyen

rehinci mi? Çözümü zor bir soru bu. Aklı ere n be r i ge l s i n !

Bunu hiçbir zaman anlamadım , yan ı t ı da mas a n ı n üs t ü n d e yatı y o r . Şimd i ka l km ı ş , b i r de çö z ümü zo r so r u d a n dem vuruyorum. Bakı n , gene ken d imd e n sö z etmey e ba ş l a d ı m . As ı l sorun ben deği l im , bunu ben im d ı ş ımd a b i r ye r d e a r am a k gerekir. Ama nerede? İş t e bunu b i r tü r l ü çö z em i y o r um . Of , kafam çatlayacak gibi! Gidip yatayım ba r i …

III

İnsanların en soylusu benim, buna bir de

kendim inansam!

Yattığ ım ha l d e uyu y am a d ı m . Ka f am ı n b i r ye r i n d e kü t kü t d i y e nabzım a t ı y o r . Baş ımd a n ge ç e n l e r i n hep s i n i , bü t ü n bu pislikleri kavramak istiyorum. Ah, şu pislik denen şeyler! Onu o vakit pislikten nası l kur t a r m ı ş t ı m ? Kı z ı n bunu an l am a s ı , davranış ım ı s ay g ı y l a ka r ş ı l a m a s ı ge r e k i r d i . Şimd i ak l ı m a değiş i k düşün c e l e r ge l d i k ç e hoşuma g i d i y o r . Örneği n ben 41

yaşım ı dev i r m i ş t i m , k ı z s a henü z 16 ‘ s ı n d a y d ı . Aram ı z d a k i ya ş

farkı n d a n i l e r i ge l e n duy g u ben i büyü l ü y o r d u ; bu dur um çok tatlı b i r şeyd i , çok t a t l ı !

Başka bir durum da ben İng i l i z usu l ü ev l e nm e y i i s t i y o r d um .

Yani nikâhta yalnı z c a i k i m i z o l a c a k t ı k , i k i t a n e de t a n ı k …

Bunlardan biri Lukerya. Sonra derhal trene atlayı p , sö z ü n gelişi Moskova"ya gidecektik. (Zaten orada işim vardı .) İk i hafta bir otelde kalı r d ı k . Kı z buna ka r ş ı ç ı k t ı , böy l e b i r şey istemezmiş. Kendisini teyzelerinden aldığ ıma gö r e ge l e n e k l e r e uyarak önce onları z i y a r e t e tme l i y m i ş i z . İs t e r i s t e m e z ra z ı

oldum, teyzelerine karşı ge r e k e n s ay g ı y ı gö s t e r d i m . Bunun l a da yetinmeyip o aşağı l ı k ya r a t ı k l a r a yü z e r rub l e öded im . Hat t a daha fazlası n ı sö z ve r d im . Kı z a da bu yak ı ş ı k s ı z dur um yüzünden üzülmesin diye bir şey söylemedim. Teyzeleri hemen yumuşadı l a r . Bu ar a d a k ı z ı n ge t i r e c e ğ i çey i z hak k ı n d a a r am ı z d a tartışma ç ı k t ı . Kı z c ağ ı z ı n b i r şeyc iğ i yok t u . Tey z e l e r i n d e n de bir şey beklemiyordu. Bunun üzerine ben evliliğimi z i n çey i z s i z de olabileceğin i kend i s i n e kan ı t l a d ı m . Çey i z ve r e c e k k im s e s i bulunmadığ ı n a gö r e he r şey s i n i kend im yap a c a k t ı m . Bak ı n , gen e kendimden söz etmeye başladım . Ama a l d ı r m a y ı n s i z ban a . B i l s i n diye kı z a k im i düşün c e l e r i m i an l a t m a y a f ı r s a t bu l a b i l d i m .

Belki de biraz acele ettim. Burada çok önemli bir durum var ki, belirtmeden geçemeyeceğim. Kı z ban a büyü k b i r aşk l a bağlanm ı ş t ı , kend i n i tu tm ay a ça l ı ş t ı ğ ı ha l d e akş am l a r ı ben i sevinçle karşı l ı y o r ; hey e c a n l a , ke ke l e y e kek e l e y e (s a f l ı ğ ı n ı

gösteren, büyüleyici bir kekelemeydi bu) çocukluğunu , i l k gençlik yı l l a r ı n ı , doğduğu ev i , ann e s i n i , bab a s ı n ı

anlatı y o r d u . Onun bu hey e c a n ı n ı ya t ı ş t ı r m a k i ç i n soğukk a n l ı

davrandım . Amac ım a uygu n ke s i n t a v r ı m bu o l d u . Onun co şk u l u çı k ı ş l a r ı n a an l a y ı ş l ı dav r a nm a k l a b i r l i k t e su s a r a k ka r ş ı l ı k veriyordum. Gene de aramı z d a k i f a r k ı , ben im b i lm e c em s i b i r adam olduğumu gö r d ü . Ben öze l l i k l e an l a ş ı l m a s ı güç b i

r i olduğumda ı s r a r ed i y o r d um . Bi lm e c em s i olma k i ç i n be l k i de bu aptallığ ı yap t ı m . Ban a gö r e he r şey i n baş ı n d a c i d d i l i k gelirdi, hatta onu evime gene ciddiliğimi bozmad a n

götürmüştüm. Kı s a c a s öy l e r s e k dur umd a n memnun o l d uğum ha l d e sı k ı b i r s i s t e m kurma k i s t i y o r d um . Fa z l a zo r l am a y a ge r e k kalmadan sistem kendiliğinde n ot u r d u . Za t e n ba şk a tü r l ü de yapamazdım , önem l i b i r ned en do l a y ı s ı y l a s i s t e m i kurmak zorundaydım . Ama dur u p dur u r k e n n i ç i n kend im e i f t i r a ed i y o r um ?

Sistem diye bir gerçek yok muydu? Hayı r , d i n l e y i n , b i r i n s a n hakkı n d a hüküm ve rmek i ç i n i ş i n a s l ı n ı b i lm e k ge r e k i r .

Dinleyin…

Nasıl baş l a s a m , b i lm em ! Baş l am a k çok zo r, i n s a n kend i n i hak l ı

göstermeye kalkış ı n c a iş i zo r l a ş ı y o r . Durum şu : Diye l i m , gençler paradan nefret ediyor, ben de tam tersine, paraya

değer ve r i y o r um . Hem öy l e s i n e çok değer ve r i y o r um k i , karşımd a k i günd e n gün e s e s s i z l i ğ i n i ar t ı r ı y o r . Göz l e r i n i faltaşı g i b i aç ı y o r , d i n l i y o r , bak ı y o r , su s u y o r . Görü yo r s u n u z ya, genç insan yüce gönüllüdür, alı n g a n d ı r , s a b ı r s ı z d ı r , b i r iş yolunda gitmezse hemen ondan yüz çevirir. Buna karşı l ı k ben ondan anlayış , gen i ş gö r ü ş l ü l ü k i s t i y o r u m ; gen i ş gö r ü ş l ü l üğü

doğruda n doğruy a yü r eğ i n e aş ı l a m a y a ça l ı ş ı y o r um . Amac ım , yüreğin i n t a der i n l i ğ i n d e ge r ç eğ i gö r ü p an l am a s ı . Şimd i s i z e biraz bayağı da ka ç s a b i r ör n e k ve r e c eğ im . Bu yap ı d a b i r i n e , yani bizim kı z a n i ç i n re h i n c i l i k yap t ı ğ ım ı na s ı l anlatabilirdim? Doğruda n doğruy a s ö z l e r l e aç ı k l a m a y a ka l k s a m bundan başka bir anlam çı k a r a b i l i r , ond a n reh i n c i l i k mesleğimden öt ü r ü özü r d i l e d i ğ im i s a n ı r d ı . O yüz d e n gu r u r l u davrandım , s e s s i z l i k d i l i n i ku l l a n d ı m . Ben s e s s i z c e

konu şma ustası y ı m . Ömrüm boyu n c a su s a r a k ya ş a d ı m , d i y e b i l i r i m .

Sessizlik içinde geçen günlerimde başıma ne f e l a k e t l e r ge l d i , ne bahtsı z l ı k l a r a ka t l a n d ı m ! Top l um i ç i n d e i t i l i p kak ı l d ı m , sonra bir köşeye atı l ı p tümüy l e unu t u l d um . Hiç k im s e , h i ç

kimse bunu bilmez… Birdenbire bu 16 yaşı n d a k i k ı z ç ı k ı y o r karşıma , b i r t a k ı m aş ağ ı l ı k her i f l e r d e n öğren d i k l e r i n e bak a r a k hakkımd a he r şey i b i l d i ğ i n i s a n ı y o r . Oys a a s ı l önem l i o l a n , benim gibi bir adamı n yü r eğ i n i n i ç i n d e bu l u n a n d ı r . Ben hep susuyor, özellikle onun yanı n d a su s u y o r d um . Düne kad a r böy l e yaptım . Pek i , n i ç i n su s u y o r d um ? Guru r l u b i r ad am ol d uğum i ç i n .

İstiyordum ki, ben anlatmadan, aşağılık adamların sözlerine kanmadan bu adamı kend i s i öğren e r e k ge r ç eğe ul a ş s ı n . Kend i s i sezsin, kendisi anlası n .

Evime aldığ ım i l k z aman l a r ond a n t am b i r s ay g ı bek l i y o r d um .

Çektiğim ac ı l a r d a n do l a y ı ka r ş ımd a du ay a dur s u n i s t i y o r d um , ben buna değen b i r k i ş i y d i m . Her zaman gur u r l u dav r a nm ı ş ı m d ı r ; olursa hep olsun, olmazsa hiç olması n d i y e düşünü r d üm . Ya r ım mutlulukla yetinecek adam olmadığ ım i ç i n böy l e dav r a nm a k , yan i susmak zorundaydım . “Kend i n s e z , kend i n değer i n i an l a ! ”

İstediğim buydu işte. Kabul edersiniz ki, kendim kendimi

anlatmaya, açı k l am a l a r yapmay a , önünd e eği lm e y e , s ay g ı s ı n ı

kazanmaya kalksaydım ond a n s a d a k a i s t e m e k g i b i b i r şey o l u r d u .

Ama… ama ben ne diye bunlardan söz ediyorum!

Aptalca bir durum, aptalca, çok aptalca! Ben doğruda n doğruy a ve ona acımad a n (b ö y l e o l d uğunu öze l l i k l e vu r g u l u y o r um) ona o zaman birkaç sözcükle gençlerin yüce gönüllülüğünün gü z e l b i r şey olduğunu, ama bunun beş para etmediğini anlattım. Niçin mi etmezdi? Çünkü zorlukları yaş amad a n , ucu z c a e l d e ed i l e n yü c e gönüllülük önemli deği l d i r . Genç l e r i n yü c e gönü l l ü l ü ğ ü

“yaşamdan edinilen ilk izlenimler”dir, ilerde iş sı k ı y a binince neler olacaktı r ? Ucuz b i r yü c e gönü l l ü l ü k he r zaman kolaydı r , ha t t a i n s a n ca n ı n ı b i l e ko l a y c a ve r i r . Çünkü

delikanlı l ı k çağ ı n d a i n s a n ı n kan ı kay n a r , i ç i n d e ene r j i fazlası va r d ı r , gen ç l e r gü z e l l i ğ e değer ve r i r l e r . Buna karşı l ı k dah a zo r, s e s s i z , su s k u n , ya l d ı z s ı z , çok öz ve r i gerektirip az şöhret sağlay a n , ko l a y c a ka r a ça l ı n a c a k yüc e gönüllü bir kahramanlı k t a s a v v u r ed i n . S i z k i , yüc e ruh l u b i r adamsı n ı z , öt e yan d a n he r k e s t a r a f ı n d a n b i r a l ç a k ol a r a k gösterilebilirsiniz, hadi, böyle bir kahramanlığa ka l k ı ş ı n da görelim. Onun için bunu yapan pek çı kma z . Oys a ben bü t ü n yaşamım boyun c a böy l e b i r kah r am a n ı n ruhu n u t a ş ı d ı m .

Bizimki önce benimle tartış t ı , hem de uzun uzun ; son r a s u sm ay a başladı , ha t t a bü s b ü t ü n su s k u n l u ğ a gömü l d ü . Anca k ben i dinliyor, beni dikkatle süzen gözlerini kocaman kocaman

açı y o r d u . Dah a son r a ne o l s a beğen i r s i n i z ? Yüzü nd e ban a güvenmediğin i gö s t e r e n , o kö t ü c ü l gü l üm s emey i gö r d üm . İş t e bu gülümsemeyle onu evime getirdim. Ancak şu da bir gerçek ki, gidecek başka bir yeri yoktu.

IV

Plan, hep plan.

Bu işe önce kim başladı ?

Hiç kimse. İ l k ad ımd a n ber i he r şey kend i kend i n e o l u ş t u . Onu evime getirirken sert davrandığ ım ı sö y l em i ş t i m , ha l b u k i dah a ilk

zamanlarda yumuşadım . Henüz n i ş a n l ı y k e n , ona , re h i n e verilecek eşyaları müşt e r i d e n kend i s i n i n a l a c a ğ ı n ı , pa r a s ı n ı

da kendisinin ödeyeceğin i an l a t m ı ş t ı m . Bu s ö z l e r i m e ka r ş ı

çı kmad ı . (Bu n a d i k k a t ed i n i z .) Üs t e l i k hev e s l e i ş e koyu l d u .

Oturduğumuz da i r e n i n eşya l a r ı n ı değiş t i r m em i ş t i k . Da i r em i z i k i odalı d ı r . B i r i s i re h i n ka s a s ı n ı n da i ç i n d e bu l u n d u ğu büyü k salon, öteki ise kendimizin kullandığ ı o l d u k ç a gen i ş ya t a k odası . Mobi l y a l a r ı m ı z ı n hep s i de es k im i ş şey l e r d i , ha t t a teyzelerininkinden daha berbat. Kandille kutsal tasvir dolabı

kasanı n bu l u n d uğu s a l o n d a d ı r ; b i z i m odam ı z d a , i ç i n d e b i r k a ç

kitap bulunan bir dolaptan başka bir de sandı k va r.

Anahtarları bend e . Ya t a k , mas a ve b i r k a ç s a n d a l y e y i de unutmayalım .

Daha nişanlı y k e n b i r gün l ü k yaş am ım ı z i ç i n , ya n i mut f a k masraflarım ı z i ç i n , ona , e s k i ev l e r i n d e n kand ı r ı p ge t i r d i ğ i m i z Lukerya’ya bir rublenin yeteceğin i sö y l em i ş t i m . “Üç y ı l d a 30

bin ruble biriktirmeliyiz” dedim. Hiç sesini çı k a r m a d ı , ben gene de günlük harcayacağımı z pa r a y a kend i l i ğ i m d e n 30 kap i k ekledim. Tiyatroya gidişimiz de böyle oldu. Daha nişanlı y k e n

“Tiyatro yok,” demiştim. Sonra ayda bir kere gitmeye karar verdim. Bize daha uygun düşer diye koltuk bileti alı y o r d u k .

Birlikte üç kere gittik. “Mutluluk Peşinde” piyesiyle sanı y o r um , “Şa r k ı c ı Kuş l a r ” ı gör d ü k . (B e n de ne d i y e bun l a r ı

anlatı p dur u y o r um ?) Se s s i z c e g i d i y o r , s e s s i z c e dönü yo r d u k .

Niçin daha ilk günden konuşmamaya başladı k ? Oys a a r am ı z d a kavga filan yoktu, kı z gen e de su s u y o r d u . Onun ban a g i z l i gizli baktığ ı n ı an ım s ı y o r um , bunu gö r d üğüm zaman s e s s i z l i ğ i m i artı r d ı m . Gerç eğ i sö y l em em ge r e k i r s e su sm a k t a ı s r a r ede n o deği l , bend im . O b i r i k i ke z coşk u l u dav r a n d ı , boy n uma sarı lm a k i ç i n üz e r i m e a t ı l d ı . Anc a k bun l a r ha s t a l ı k derecesinde sinirli bir coşkunluktu. Oysa ben güvenilir bir mutluluk istiyor, bunun yanı n d a ond a n s ay g ı bek l i y o r d um . O

nedenle coşkulu davranış l a r ı n ı s oğuk ka r ş ı l a d ı m . Bund a da haklı y d ı m , çün k ü he r coşku n l u k gö s t e r i s i n i n ar d ı n d a n er t e s i gün aramı z d a kav g a ç ı k ı y o r d u .

Aslı n d a bun a kav g a den eme z d i ; su s k u n l u k ve bunun pe ş i n d e n he r sefer biraz daha büyüyen küstahça tavı r l a r d ı . “Ba ş k a l d ı r ı ve bağıms ı z l ı k ! ” i ş t e bu va r d ı . Onu da bec e r s e ba r i ! O uy s a l yü z ü

gün geçtikçe sertleşmeye, küstahlaşmaya başlı y o r d u . Ben i dah a nefret verici bulduğuna ka l ı b ı m ı ba s a r ı m , çünk ü gö z l e r i n d e n okudum. Coşku nöbetlerinden sonra iyice kendinden geçtiğinde n kuşkum yok. Sen onu çamurdan, yoksulluktan çek çı k a r , döşeme silmekten kurtar; o senin evine gelince yoksul yaşantı n ı z ı

ileri sürerek sana burun kı v ı r s ı n . Oys a yok s u l den i l e c e k b i r yaşantım ı z yok t u , tu t um l u l u k va r d ı . S ı r a s ı ge l i n c e l ü k s e de izin veriyordum. Güzel, temiz giyinmek gibi… Eskiden de

kocanı n t em i z l i ğ i ka r ı s ı n ı n hoşun a g i d e r d i y e düşünü r d üm . Onun ası l yok s u l l u ğ umu z d a n do l a y ı deği l , c im r i l i k ede r e k pa r a biriktirişime kı z d ığ ı n ı b i l i y o r d um . “B i r amac ı va r da onun için sert davranı y o r ” d i y o r d u he r h a l d e . Ti y a t r o y u b i r d e n b i r e kendisi istemez oldu. Ancak yüzündeki alaylı gü l üm s eme l e r azalmadı , ben de g i t t i k ç e dah a çok su r a t a s t ı m , su s k u n l u ğumu artı r d ı m .

Kendimi haklı gö s t e r m e y e mi ça l ı ş ı y o r u m ? Yok öy l e b i r şey.

Ası l s o r u n re h i n dükk â n ı m ı z d a n kay n a k l a n ı y o r d u . Söy l em eme i z i n veriniz ben, kadı n ı n , öze l l i k l e 16 yaş ı n d a k i b i r kad ı n ı n erkeğine boyu n eğmemes i o l a n a k s ı z d ı r s a n ı y o r d um . Kad ı n l a r d a özgünlük (orijinallik) yoktur, bu kesin, hatta benim için

şimdi bile bu yadsınmaz bir gerçek. Şurada masanın üstünde

yatan kendisi bile tersini kanı t l a y a m a z , ge r ç e k ge r ç e k t i r . Bu durumda Stuart Mill'in elinden de bir şey gelmez. Ah, seven kadı n , ge r ç e k t e n s e v e n kad ı n koc a s ı n ı n ku s u r l a r ı n ı , ha t t a işlediği c i n a y e t i b i l e yü c e l t i r .

Böyle durumlarda seven kadı n ı n bu l d uğu bağ ış l a t ı c ı özü r l e r i erkeğin kend i s i a r a s a bu l am a z . Bu b i r yüc e gönü l l ü l ü k t ü r , ama özgünlük deği l d i r . Kad ı n l a r ya l n ı z c a özg ü n o lm ay ı ş l a r ı

yüzünden yenik düşerler. Bana şu masada yatanı gö s t e r m e k l e elinize ne geçecek? Onun masada bulunuşu özgünlük mü

sanı y o r s u n u z ? Ah! Ah!

Dinleyin, onun aşkı n d a n o zaman emi n d im : Boyn uma s a r ı l ı y o r d u .

Demek ki seviyordu, daha doğrusu s e vme k i s t i y o r d u . Eve t , bu böyleydi: Sevmek istiyordu, sevgi arı y o r d u . En önem l i s i de şu ki, bağış l a t ı c ı özü r ar am a s ı i ç i n b i r ku s u r um yok t u , b i r su ç

işlememiştim. Rehinci olduğum i ç i n böy l e yap t ı ğ ı n ı

söyleyebilirsiniz, bunu başkaları da sö y l e d i . Reh i n c i l i k yapı y o r s am bund a n ne ç ı k a r ? İn s a n l a r ı n en yüc e gönü l l ü l e r i n d e n biri olarak rehinciliğe baş l am ı ş s am bunu n b i r ned e n i o lma l ı .

Görüyorsunuz ya, baylar, bizim de kendimize göre

düşüncelerimiz var. Demek istiyorum ki, bazı düşün c e l e r i sözlerle anlatmaya kalkış ı n c a ap t a l c a b i r şey o l u y o r . Kend im i z için utandı r ı c ı b i r dur um or t a y a ç ı k ı y o r . Neden ? Be l l i b i r nedeni

yok. Çünkü ciğer i beş pa r a e tmey e n i n s a n l a r ı z b i z l e r , doğru l a r a ka t l a n a m ı y o r u z . Yahu t da b i l em i y o r um … Demin ,

“insanları n en yü c e gönü l l ü s ü ben im ” ded im . Böy l e sö y l em e k gülünç bir şey, ama gerçektir. Gerçeğin ge r ç eğ i d i r . Eve t , herkes gibi benim de yaşamım ı ka z a nm ay a , re h i n c i dükk â n ı

açmaya hakkım va r d ı r . “Çünk ü s i z i n s a n l a r ben i a r a n ı z d a n kovdunuz, sessiz bir nefretle karşı l a d ı n ı z . Ben im ar a n ı z a katı lm a k i ç i n gö s t e r d i ğ im tu t k u l u a t ı l ı ş a unu t am ay a c a ğ ım b i r davranış l a yan ı t ve r d i n i z Öyl e y s e şimd i ben de s i z d e n b i r duvarla ayrı lm a y a , bu 30 b i n rub l e y i b i r i k t i r i p Kı r ım ‘ d a ya da güney kı y ı l a r ı n d a , dağl a r d a , bağl a r d a , 30 b i n rub l e y e a l a c a ğ ım kendi çiftliğimde ot u rm ay a , en önem l i s i de hep i n i z d e n uz a k , kimseye kin duymadan kendimce bir ülküye inanı p s e v d i ğ im b i r kadı n l a , Ulu Tan r ı bağış l a r s a kend i a i l e m l e , çev r emd e k i insanlara yardım ede r e k ya ş am ay a ba l g i b i hak k ım va r d ı r . ”

Doğald ı r k i , ş imd i bunu kend i kend im e sö y l ü y o r um . O zaman herkese açı k l a s a y d ı m ne ap t a l c a b i r ha r e k e t o l u r d u ! Guru r l u susuşumun nedeni buydu, bu yüzden sessizce oturuyorduk. On

altı yaş ı n d a b i r yen i y e t m e çe k t i ğ im ac ı l a r ı , kend im i hak l ı

çı k a r m ay a ça l ı ş m am ı na s ı l an l a y a b i l i r d i ? Onda dürü s t l ü ğ ü n yanı n d a yaş am ı t a n ım a y ı ş ı , gen ç l i ğ i n ko l a y c a kan ı ş ı , ” t em i z yüreklerin” körlüğü va r d ı . En önem l i s i de re h i n c i l i ğ e ka r ş ı

nefretten gözü dönmüştü. (Oysa ben namussuzluk mu yapı y o r d um ?

Nası l dav r a n d ı ğ ım ı , i n s a n l a r ı do l a n d ı r m a d ı ğ ım ı görmüyo r muydu?) Şu dünyada gerçek ne korkunç bir şeydir! Kimse gerçeği görmek istemiyor. Bu güzel, bu uysal, bu melek kı z b i r zorbaydı . Ban a ac ı çek t i r e n , i ş k e n c e eden b i r zo r b a ! Bun l a r ı

belirtmeden geçersem kendime iftira etmiş olurum. Onu sevmiyor muydum sanı y o r s u n u z ? Ben im onu s e vme d i ğ im i k im sö y l e y e b i l i r !

Anlı y o r s u n u z ya , bu r a d a aç ı k ç a b i r a l a y , ya z g ı m ı n ve doğan ı n çirkin bir alayı va r . B i z i n s a n l a r f e l e ğ i n l a n e t i n e uğram ış ı z , yaşamım ı z t a baş t a n kö t ü l üğ e bu l a şm ı ş . (Öze l l i k l e ben imk i s i .) Ancak şimdi anlı y o r um , b i r ye r d e yan l ı ş l ı k ya p t ı m . Bi r şey eksik kaldı , b i r boş l u k b ı r a k t ı m . Oys a he r şey aç ı k s e ç i k , planlarım gök y ü z ü g i b i ayd ı n l ı k t ı . “C i d d i ve gu r u r l u y d um , kimsenin beni davranış l a r ı m d a n do l a y ı av u tm a s ı n a ge r e k yok t u , acı l a r a s e s s i z c e ka t l a n ı y o r d um . ” Her şey t am sö y l e d i ğ im gibiydi, yalana dolana sapmı y o r d um . “Dav r a n ı ş l a r ı m d a b i r yü c e gönüllülük görür, şimdilik bunu beceremiyorsa bile zamanla her şeyi anlar. İşte o zaman bana on kat değer verir, ellerini

kavuşturarak önümde eği l i r … ” d i y o r d um . P l a n ı m buyd u .

Anlaşı l a n , b i r şey i unu tmuş t um ya da göz ümde n ka çm ı ş t ı . Bu i ş i beceremediğim or t a d a . Ama ye t e r ar t ı k , ye t e r ! Şimd i özü r dileyeceğim, bağış l am a s ı n ı i s t e y e c e ğ im b i r i s i va r mı ? Her şey bitmiştir. Sen yürekli adamsı n , gur u r u n u y i t i r m e ! Su ç l u o l a n sen deği l s i n ! . .

Gerçekleri açı k aç ı k s ö y l e r i m , ge r ç e k l e r l e yü z yüz e ge lm e k t e n korkmam. Haksı z ‘ o d u r ‘ , ha k s ı z l ı k ede n ‘ o d u r ‘ ! . .

V

Uysal kı z baş k a l d ı r ı y o r .

Aramı z d a k i kav g a l a r onun b i r d e n b i r e pa r a y ı kend i ca n ı n ı n istediği g i b i ödeme s i y l e , eşy a l a r a değer i n d e n f a z l a ede r (fiyat) biçmesiyle, hatta bu konuda benimle iki kez tartışmay a girmesiyle başladı . Ben bun a ke s i n l i k l e ka r ş ı ç ı k t ı m . O s ı r a d a bir de yüzbaşı n ı n ka r ı s ı d i y e b i r i ç ı k t ı or t a y a .

Bir gün yüzbaşı n ı n ka r ı s ı , ö lmüş ko c a s ı n ı n armağan ı o l a n b i r madalyonla dükkâna geldi. Madalyonun elbette bir anı değer i vardı . Ben 30 rub l e öded im . Kad ı n ac ı ac ı s ı z l a n m a y a , eman e t i kaybetmeyelim diye dil dökmeye başladı . Derk e n , beş gün so n r a elinde

8 rublelik bir bilezik, bunu madalyonla değiş t i r m em i z dileğiy l e ka r ş ım ı z a d i k i l d i . Ben hemen i s t e ğ i n i ge r i çe v i r d i m .

O sı r a d a ka r ım ı n gö z l e r i n d e n b i r şey l e r okumuş o lma l ı k i , benim dükkânda bulunmadığ ım b i r s ı r a d a yen i d e n ge lm i ş , madalyonu bilezikle değiş t i r m i ş .

Aynı gün dur umu öğren i n c e ka r ı m ı k ı rm a d a n man t ı k l ı , ka r a r l ı

bir konuşma yaptım . Bun l a r ı s ö y l e r k e n ya t ağ ı n ucund a ot u r u y o r , yere bakı y o r , s ağ ay ağ ı n ı n ucuy l a ha l ı y ı t ı r t ı k l ı y o r d u . (Onun sevdiği b i r ha r e k e t t i .) Dudak l a r ı n d a da kö t ü c ü l b i r gü l üm s eme vardı . Se s i m i h i ç yük s e l t m e d e n , “Pa r a l a r ben imd i r , ya ş ama kendi gözlerimle bakmak hakkımd ı r . ” ded im . Onu ev im e getirmeye karar verdiğimde ond a n h i ç b i r şey g i z l e m em i ş t i m .

Bunu da belirttim.

Birdenbire oturduğu ye r d e n hop d i y e f ı r l a d ı , t i r t i r titremeye, inanı r mı s ı n ı z , ay a k l a r ı n ı ye r e vu r a r a k üs t üme yürümeye başladı . Bu y ı r t ı c ı b i r hay v a n d ı , de l i l i k nöbe t i geçiren, bunalıma g i r m i ş b i r hay v a n d ı . Şaşk ı n l ı k t a n donakalmış ım , ond a n böy l e s i b i r h ı r ç ı n l ı ğ ı bek l em i y o r d um . Gene de soğukka n l ı l ı ğ ı m ı y i t i r m e d i m , ye r im d e n k ı p ı r d am a d a n , gen e eski sakin sesimle ve açı k ç a , ban a ar t ı k ya r d ı m e tmeme s i n i söyledim. Yüzüme karşı gü l e r e k evd e n ç ı k t ı g i t t i . Nere y e gideceğin i b i l e sö y l em e d i .

Burada önemli olan şu ki, dış a r ı ç ı km ay a c a k t ı , ben s i z h i ç b i r yere gitmeyecekti. Nişanlı y k e n böy l e ka r a r ve rm i ş t i k . Akşama doğru ger i döndü , ağz ım ı aç ı p t e k sö z sö y l em e d i m .

Ertesi sabah aynı şey i yap t ı , dah a er t e s i s a b a h gen e öy l e …

Bunun üzerine ben de dükkânı k i l i t l e d i ğ i m g i b i t e y z e l e r i n e yollandım . Düğünden be r i on l a r l a bü t ü n i l i ş k i m i ke sm i ş t i m . Ne onları çağ ı r ı y o r , ne de kend im ev l e r i n e g i d i y o r d um . Kar

ım ı n teyzelerine uğramad ığ ı an l a ş ı l ı y o r d u . Ben i mer a k l a d i n l e d i l e r , yüzüme karşı aç ı k ç a gü l d ü l e r , “Bunu ha k etm i ş t i n i z . ” ded i l e r .

Benimle alay etmelerini bekliyordum zaten. Hemen oracı k t a k ı z kardeşlerden yaşça küçük olanı , k ı z k u r u s u n u 25 ‘ i peş i n , 100

ruble rüşvet vererek kandı r d ı m . İk i gün son r a küçü k t e y z e s i evime geldi, “İş i n i ç i n e b i r s ub a y ka r ı şm ı ş bu l u n u y o r , e s k i alayı n ı z d a n Ye f i m ov i ç ad ı n d a b i r t eğmen … ” ded i . Beyn imd e n vurulmuşa döndüm. Bu Yefimoviç bana alayda en çok kötülüğü

dokunmuş bir kimseydi. Bir ay kadar önce de, utanmazı n b i r i olduğu i ç i n , sö z d e re h i n eşya ve r e c e km i ş g i b i dükk â n a gelmişti. İy i c e an ım s ı y o r um , ka r ım l a k i k i r d e şm e y e başlamış l a r d ı . Esk i i l i ş k i l e r i m i an ım s a t a r a k ona yak l a ş ı p , b i r daha buraya adım ı n ı a tmama s ı n ı s e r t ç e sö y l e d i m . Bund a n b i r şeyler çıkabileceğini tahmin etmemiştim, yalnızca herifin

yüzsüzlüğüdü r, d i y e düşünmüş t üm . Küçük t e y z e b i r d e n b i r e karım ı n onun l a bu l u ş t uğun u , bü t ü n i ş i es k i t a n ı d ı k l a r ı , b i r albayı n du l ka r ı s ı Yu l i y a Samso n ov n a ‘ n ı n ay a r l a d ı ğ ı n ı an l a t t ı .

“Karı n ı z b i r k a ç günd ü r onun l a gö r ü şmey e g i d i y o r ” dey i n c e çok şaşırdım.

Şimdi olanları biraz kısaltarak anlatacağım. Bana 300 rubleye patlamakla birlikte iki gün içinde öyle bir düzen ayarladı l a r ki, ben bitişik odanı n a r a l ı k b ı r a k ı l a n kap ı s ı n ı n a r k a s ı n d a duracak, karım ı n Ye f i m o v i ç ‘ l e baş baş a ka l a c a k l a r ı i l k buluşmada neler konuştukları n ı d i n l e y e c e k t i m . Bunu bek l e r k e n bir gün önce karım l a ar am ı z d a k ı s a , ama ben im i ç i n çok önem l i bir sahne geçti.

Eve akşama doğru dönmüş t ü . Ya t ağ ı n üze r i n e ot u r u p ban a a l a y c ı

alaycı bak a r a k ay ağ ı n ı n ucuy l a ha l ı y ı t ı r t ı k l a m a y a ba ş l a d ı .

Ben de onun yüzüne bakarken son bir aydı r, dah a doğru s u i k i haftadı r , dav r a n ı ş l a r ı n ı n tümüy l e değiş t iğ i n i , ha t t a e s k i s i n i n tam tersi bir karaktere büründüğünü düşünü yo r d um . Azg ı n , saldı r g a n , uygu n s u z d i y em em ama den g e s i z , h ı r ç ı k a r m a k i s t e y e n bir yaratı k o lmuş t u ; iş t e o and a böy l e b i r i y l e ka r ş ı ka r ş ı

karşı y a y d ı m . Büt ü n i l i ş k i l e r i m i z i bozu p dağ ı tm a k i s t i y o r gibiydi. Ancak yumuşak doğas ı bun a eng e l d i . Böy l e b i r i başkaldı r d ı ğ ı z aman he r ö l ç ü y ü aşa r ; b i r ya n d a n kend i n i zorladığ ı , h ı r ç ı k a r m a k i ç i n dür t t ü ğü ha l d e s a f l ı ğ ı y l a utangaçlığ ı n ı yen emed iğ i gö r ü l ü r . İş t e o yü zd e n böy l e l e r i n i n ölçüyü kaçı r d ı ğ ı n ı gö rü n c e gö z l e r i n i z e i n a n am a z s ı n ı z . Hal b u k i bu gibi çirkinliklere alışm ı ş p i ş k i n b i r i s i düz e n ve t e r b i y e adı n a dur umu yumuşa tm ay a ça l ı ş t ı k ç a dah a be r b a t , dah a ç i r k i n bir duruma sokar.

Gözleri parlayarak, birdenbire, damdan düşercesine sordu:

- Sizi gerçekten düellodan korktuğunuz i ç i n mi a l a y ı n ı z d a n kovdular?

- Evet, subayları n a l d ığ ı b i r ka r a r l a a l a y d a n ay r ı l m am istendi, ancak ben önceden istifamı ve rm i ş t i m .

- Bir korkak gibi kovdular, deği l mi ?

- Doğru , a r k a d a ş l a r ı n gö z ü n d e ko r k a km ı ş ı m g i b i hüküm g i y d i m .

Oysa düellodan kaçmam korktuğum i ç i n deği l d i r , ya l n ı z c a onları n zo r b a c a ka r a r ı n a boyu n eğmek i s t e m e d i m . Ta r t ı ş t ı ğ ı m subayı düe l l o y a çağ ı rm am ge r e km i y o r d u , çünk ü onun ben i küçü k düşürücü bir hareketi yoktu.

Bu sorulara dayanamadığ ım i ç i n aç ı k l a m a l a r ı m a şun l a r ı da ekledim:

- Bilin ki, böyle bir zorbalığa ka r ş ı ç ı kma k , b i r düe l l o d a gereken cesaretten daha yüksek bir yüreklilik ister. Çünkü

zorbalığa ka r ş ı ç ı k t ı m d i y e , gö r ü y o r s u n u z , ba ş ım a ne i ş l e r açı l d ı !

Kendimi tutamamış t ı m , son s ö y l e d i ğ im sö z l e kend im i ha k l ı

çı k a r m a y a ça l ı ş a n b i r i n i n dur umun a düşmüş t üm . Onun da görmek istediği buydu he r h a l d e , i y i c e a l ç a l m am ı i s t i y o r d u . Ha i n ha i n sı r ı t t ı .

- O olaydan sonra üç yı l Pe t e r s b u r g so k a k l a r ı n d a d i l e n d i ğ i n i z , geceleri bilardo masaları a l t ı n d a ya t t ı ğ ı n ı z doğru mu?

- Evet, doğru . Senn a y a Sok ağ ı ‘ n d a s e r s e r i l e r i n ya t ı p ka l k t ı ğ ı , Vyazemski’nin hanı n d a b i l e ka l d ı m . Al ay d a n ç ı k t ı k t a n son r a daha birçok sı k ı n t ı y a ka t l a n d ı m , n i c e güç dur um l a r a düş t üm , ama ahlakça hiç düşmedim. Çünkü ilk olarak ben kendim daha o zaman bile davranış l a r ı m d a n ne f r e t ed i y o r d um . İç i n d e bulunduğum dur umun umut s u z l u ğ u n d a n kay n a k l a n a n i r a d e zayı f l ı ğ ı y l a ak l ı m ı ye t e r i n c e ku l l a n a m am ı ş o l a b i l i r i m . Ama sonra hepsi geçti.

- Eh, şimdi de maliyecilik yapı y o r s u n u z . Pa r a bo l !

Rehinciliğime t a ş a t ı y o r d u . Kend im i tu tm a s ı n ı b i l d i m , s e s i m i çı k a r m a d ı m . Ben i a l ç a l t a n aç ı k l a m a l a r ı d i n l em e y e can a t t ı ğ ı

gözden kaçmı y o r d u . Bun a f ı r s a t ve rmed im . Zat e n o s ı r a d a b i r müşteri dükkânı n z i l i n i ça lm ı ş t ı . Onu ka r ş ı l a m a k i ç i n s a l o n a geçtim. Karım b i r s a a t son r a g i y i nm i ş o l a r a k so k ağa ç ı k a r k e n önümde durdu.

- Peki, ama siz evlenmeden önce bu konular hakkı n d a b i r şey söylememiştiniz, dedi.

Yanı t ve rmey e ge r e k gö rmed im , bunun üz e r i n e ç ı k t ı g i t t i .

Ertesi gün, demin belirttiğim odad a , ya z g ı m ı n baş ım a ne i ş l e r açacağın ı b i lm e d e n , ceb imd e b i r t a b a n c a y l a kap ı n ı n a r k a s ı n d a konuşmaları d i n l i y o r d um . Kar ım i k i d i r h em b i r çek i r d e k giyinmişti, masada oturuyordu. Yefimoviç ise onun karşı s ı n d a ezilip büzülüyordu. “E, neler oldu, anlatı n bak a l ı m ? ”

diyeceksiniz. Şu oldu ki, (bunu söylemekten onur duyarım) iş i n sonucu tam benim hissettiğim ve bek l e d i ğ im g i b i ç ı k t ı . Fak a t o zamanki sezgilerimde çok bilinçli olduğumu sö y l e y em e y e c eğ im .

(Bilmiyorum, derdimi anlatabiliyor muyum?)

Bakı n , ne l e r o l d u : Soy l u ve yüc e ruh l u b i r kad ı n l a züpp e , ahlak düşkünü, budala, yı l a n r uh l u b i r ya r a t ı k ar a s ı n d a k i konuşmayı b i r s a a t d i n l e d i m , b i r s a a t d i k k a t l e i z l e d i m . Bu saf, bu uysal, bu az konuşan kı z bü t ü n bu sö y l e d i k l e r i n i nereden biliyor diye şaşı r ı p ka l d ı m . O a l a y l a r ı n , o masum kahkahaları n , erd em i n er d em s i z l i ğ e ka r ş ı duyd uğu o der i n nefretin sahnelendiği böy l e s i b i r konu şmay ı büyü k to p l um s a l güldürülerin en zeki yazarı b i l e ya r a t ı p ko t a r a m a z d ı . Kar ım ı n sözlerinde, çı k ı ş l a r ı n d a ne kad a r pa r l a k l ı k , an i yan ı t l a r ı n d a ne kadar incelik, eleştirilerinde ne kadar gerçeklik vardı ?

Aynı z aman d a ne kad a r hoş b i r gen ç k ı z s a f l ı ğ ı ! Adam ı n aşk ı n ı

açı k l am a l a r ı n a , e l ko l ha r e k e t l e r i n e , ya k l a şm a i s t e k l e r i n e karşı kah k a h a y l a gü l ü y o r d u . Ye f i m ov aş ağ ı l ı k b i r n i y e t l e geldiği , ken d i s i n e ka r ş ı ç ı k ı l a c a ğ ı n ı bek l em e d iğ i i ç i n ap ı ş ı p kaldı . Baş l a n g ı ç t a ka r ı m ı n ona c i l v e ya p t ı ğ ı n ı b i l e düşünmed im deği l . “Kend i s i n e dah a f a z l a değer ve r d i r m e k i s t e y e n s e f i h , fakat zeki bir yaratığ ı n c i l v e s i … ” d i y o r d um .

Ama gerçeğin gü z e l l i ğ i gün e ş g i b i pa r l a d ı , ar t ı k ond a n kuşkulanmama gerek kalmamış t ı . Be l k i ban a ka r ş ı duyd uğu zorlama kinden dolayı ve b i r a z da t oy o l d uğu i ç i n böy l e b i r randevuyu vermiş olabilirdi. Ama işin iç yüzünü görünce

gözleri açı l ı v e r d i . Ben i küçü k düşü rmek i ç i n yapmad ığ ı n ı

bı r a km am ı ş t ı , bunun l a b i r l i k t e ba t ağ a s a p l a nm a y a b i r ad ım ka l a gördüğü ah l a k s ı z l ı ğ a ka t l a n a m a d ı . Onun g i b i yüc e ü l k ü l e r taşı y a n s a f , t em i z b i r kad ı n ı Ye f i m ov i ç ya da yük s e k so s y e t e güllerinden biri nası l kan d ı r ı p baş ı n ı döndü r e b i l i r d i ? Bunun tam tersi gerçekleşti, karşı s ı n d a k i ah l a k s ı z gü l ü n ç dur uma düştü. Karım ı n ruh u n d a ge r ç e k kend i l i ğ i n d e n pa r l a m ı ş t ı , duyduğu ö f k e y s e yü r eğ i n d e a l a y f ı r t ı n a l a r ı kop a r d ı . Bi r dah a belirteyim: Yefimoviç denen maskara sonunda tümüyle sus pus olup yerine oturdu, karım ı n ç ı k ı ş l a r ı n a t e k sö z l e ka r ş ı l ı k veremez oldu. Öyle ki, alçakça bir öç alma öfkesiyle onu küçük düşürmesinden korkmaya başladım . Yen i d e n sö y l ü y o r um , bu sahneyi hiç şaşkı n l ı ğ a düşmeden s ey r e t t i m , bu da kend im e i y i bir not vermeme neden oldu. Sanki önceden bildiğim b i r şey l e karşı l a şm ı ş t ı m , s a n k i bu b i l d i ğ im şey l e ka r ş ı l a ş m a k i ç i n or ay a gitmiştim. Oraya giderken hiçbir şeye, karım l a i l g i l i h i ç b i r suçlamaya inanmı y o r d um , gen e de t a b a n c am ı ya n ım a a lm ı ş t ı m .

Bütün bu söylediklerim doğrudu r, ge r ç eğ i n t a ken d i s i n i yansı t ı r .

Onu başka bir durumda düşünebilir miydim? Onu niçin sevmiş, ona niçin değer ve rm i ş , onun l a n i ç i n ev l e nm i ş t i m ? Daha önc e benden nefret ettiğine ne kad a r i n a nm ı ş s am , kap ı n ı n ar k a s ı n d a beklerken onun suçsuzluğuna da o de r e c e i n a n d ı m . İş t e bu yüzden kapı y ı aç a r a k bu s a h n e y e so n ve r d im . Ye f i m o v i ç ot u r d u ğu yerden havaya sı ç r a d ı , ben ka r ım ı e l i n d e n t u t u p d ı ş a r ı

çı k a r d ı m . Ye f i m ov i ç he r g e l e s i hemen kend i n e ge l e r e k a r k amd a n kahkahayla gülmeye başladı .

- Götürün onu, götürün! Evliliğin ku t s a l ha k l a r ı n a ka r ş ı b i r şey söylediğim yok!

Kahkahanı n a r d ı n d a n ban a bağı r a bağ ı r a ne de s e beğen i r s i n i z ?

- Biliyorsunuz, aklı baş ı n d a b i r ad am s i z i n l e düe l l o y a yanaşmaz! Ama saygı d eğe r bay a n ı n ha t ı r ı i ç i n ben s i z i n l e dövüşmeye hazı r ı m . Eğer t e h l i k e y i gö z e a l a b i l i r s e n i z …

Karım ı b i r s a n i y e kap ı n ı n önünd e dur d u r a r a k ;

- İş i t i y o r musun ? ded im .

Sonra tek söz söylemeden onu eve götürdüm. Elinden tutmuştum, bana karşı koymuyo r d u . Hat t a çok şaş ı r m ı ş t ı , bu şaşk ı n l ı k eve kadar sürdü. Eve varı n c a b i r s a n d a l y e y e çök t ü , gö z l e r i n i ban a dikti, yüzü son derece solgundu. Dudakları n d a a l a y c ı b i r gülümsemeyle, meydan okurcası n a , yüz üme c i d d i c i d d i bak ı y o r d u .

İlk dakikalarda onu yanımdaki tabancayla öldürmemden

korktuğunu ad ım g i b i b i l i y o r u m . Anca k ben t a b a n c a y ı ceb imd e n çı k a r a r a k mas a n ı n üs t ü n e koy d um . Bi r t a b a n c a y a bak ı y o r d u , b i r bana. (Dikkatinizi çekerim, yabancı o lmad ığ ı b i r t a b a n c a y d ı

bu. Dükkânı n aç ı l ı ş ı n d a n ber i bu t a b a n c a do l u , a t e ş etmey e hazı r o l a r a k bend e dur u r d u . Dükk â n ı i l k aç t ı ğ ımd a ka r a r ı m ı

vermiştim: Ne kocaman köpeklerim olacaktı , ne de Moze r ‘ i n k i gibi iri bir kabadayı t u t a c a k t ı m . Kap ı y ı müşt e r i l e r e aş ç ı

kadı n aç a r . B i z i m mes l e k l e uğraş a n l a r ı n b i r kor u nma ar a c ı

bulundurması şar t t ı r , ben de do l u b i r t a b a n c a t a ş ım a y a başladım . Kar ım ev im e g i r d i ğ i n d e i l k gün l e r t a b a n c a y a

büyük ilgi gösterdi, inceden inceye sorup soruşturdu. Bunun üzerine yapı l ı ş ı n ı ve a t e ş l em e s i s t e m i n i an l a t t ı m , ha t t a b i r ke r e s i n d e onun hedefe ateş etmesini sağlad ım . Buna da d i k k a t i n i z i çekerim.)

Onun korkulu bakış l a r ı n a a l d ı r m a k s ı z ı n , ya r ı soy u n u k ol a r a k yatağa ya t t ı m . Çok yo r g u n d um , s a a t 11 ' e ya k ı n d ı . Kar ım çök t ü ğü

sandalyede hemen hemen hiç kım ı l d am a d a n b i r s a a t kad a r ot u r d u .

Sonra mumu üfledi, duvarı n d i b i n d e k i s e d i r e soy u nma d a n uz a n d ı .

İlk kez benimle yatağa girmemişti, buna da dikkat ediniz…

VI

Korkunç bir anı .

Şimdi şu korkunç anıya gelelim..

Sabahleyin uyandığ ımd a s a a t 8 f i l a n d ı . Odan ı n i ç i hemen hemen aydı n l a nm ı ş t ı . Göz l e r i m i aç t ı m ; uyku s e r s em i f i l a n deği l d i m , bilincim tümüyle yerindeydi. Baktım , ka r ı m mas a n ı n yan ı n d a ayakta dikiliyor, elinde de tabanca… Sanı y o r um , ben im uya n ı p gizlerimi açtığ ım ı f a r k e tmem i ş t i . Bi r d e n e l i n d e k i t a b a n c a y l a bana yaklaştığ ı n ı gö r d üm . Çabu c a k gö z l e r i m i yumdum, ken d im e uyuyor süsü verdim.

Karyolama iyice yaklaşı p baş ucumda du rd u . Odad a öl üm sessizliği va r d ı , ben bu s e s s i z l i ğ i b i l e iş i t i y o r d um . O s ı r a d a bir yerimde bir sinir kası lm a s ı h i s s e t t i m , i s t e r i s t e m e z gözlerimi açtım . Ban a bak ı y o r d u , bak ı ş l a r ı n ı gö z l e r i m i n i ç i n e dikmişti, tabanca şakağıma day a l ı y d ı . Göz l e r i m i z ka r ş ı l a ş t ı , ama birbirimize bir saniyeden fazla bakmadı k . Göz l e r i m i yeniden sı k ı s ı k ı y a kap a d ı m ; ayn ı and a bü t ü n ben l i ğ im l e , ne olursa olsun kım ı l d am am ay a , gö z l e r i m i açmamay a ka r a r ve r d im .

Başıma ne ge l e c e k s e ge l s i n d i .

Bazen böyle olur, derin uykuya dalmış b i r i n s a n b i r d e n b i r e gözlerini açar, hatta kafası n ı b i r s a n i y e i ç i n ka l d ı r a r a k çevresini süzer, bir an sonra farkı n a va rm ad a n ka f a s ı n ı

yeniden yastığa koy a r a k mış ı l mış ı l uyumay a baş l a r .

Bakış l a r ı m ı z ka r ş ı l a ş ı p t a b a n c a n ı n şak ağ ıma day a n d ı ğ ı n ı

anlamam üzerine aynı and a gö z l e r i m i kap a t a r a k k ı p ı r d a m a d a n yattığ ım ı gö r e n ka r ı m ben im ge r ç e k t e n uyuduğumu , h i ç b i r şey i n farkı n d a o lmad ığ ım ı s a n a b i l i r d i . Onun ne l e r yap t ı ğ ı n ı gö r ü p böyle tehlikeli bir anda gözlerimi yeniden kapadığ ım ı

düşünmesi bence olanak dış ı y d ı .

Evet, olanak dış ı y d ı . Fak a t ay n ı and a da he r şey i gör d üğümü

fark etmiş olabileceği şek l i n d e şimşek h ı z ı n d a b i r düşün c e çaktı z i h n i m d e . Görü yo r s u n u z , b i r and a n dah a k ı s a b i r zaman d a bende nası l b i r düşün c e ve duyg u f ı r t ı n a s ı kopmuş t u ! Yaş a s ı n insan zihnindeki elektrik hı z ı ! (Öy l e h i s s e d i y o r d um k i) , eğer karım ge r ç eğ i b i l i y o r d u y s a , yan i ben im uyumad ı ğ ım ı an l a d ı y s a , bu durumda benim ölüme hazı r o l d uğumu görme s i onu a l t ede c e k , tetiğe ba s a r k e n e l i t i t r e y e c e k t i . Yan i ben i öl d ü rme ka r a r ı

korkusuzluğum ka r ş ı s ı n d a day a n am ay ı p yok ol a c a k t ı .

Söylendiğine gö r e yük s e k t e du r a n l a r uçu r umun de r i n l i ğ i n e bakarlarken sanki kendilerini aşağıy a doğru i t e r l e r m i ş .

Sanı y o r um , i n t i h a r l a r ı n , c i n a y e t l e r i n b i r ç o ğu t a b a n c a e l d e bulunduğu i ç i n o lmuş t u r . Tab a n c a e l d e y k e n de önünü z d e b i r uçurum, 45 derecelik bir eğim va r d ı r ; bu r a d a n aş ağ ı y a kendinizi bı r a k ı v e r m eme k o l a n a k s ı z g i b i d i r ve he r şey s i z i

tetiği çekmey e çağ ı rm a k t a d ı r . İş t e ben im i ç i n d e bu l u n d uğum durumu gördüğümü, ö l ümü s e s s i z c e bek l e d i ğ im i an l am a s ı ka r ım ı n böyle bir çı l g ı n l ı k yapma s ı n ı eng e l l e m i ş t i .

Sessizlik sürüp gidiyordu, birden şakağımda , soğuk dem i r i n saçlarıma değd iğ i n i h i s s e t t i m . O and a ö l ümden kur t u l a c a ğ ım a inanı p i n a nm a d ığ ım ı so r a r s a n ı z , Tan r ı ‘ n ı n hu zu r u n d a ym ı ş ı m g i b i yanı t ve r e y i m k i , h i ç b i r umudum yok t u , ol s a b i l e an c a k yü zd e bir kadar… Ben de size şu soruyu sorayım öy l e y s e : Bu dur umd a ölümü niçin kabul ediyordum? Buna yanı t ı m şöy l e d i r : Taparcası n a s ev d iğ im b i r va r l ı k t a r a f ı n d a n üz e r i m e t a b a n c a çevrilmişse, artı k ben im i ç i n yaş aman ı n ne değer i va r d ı ?

Ayrı c a şunu da ek l e y e y i m : Bi l i y o r d um k i , o and a ar am ı z d a b i r mücadele, bir ölüm-kalım mücad e l e s i ge çmek t e y d i ; a r k a d a ş l a r ı

tarafı n d a n a l a y ı n d a n kovu lmuş e s k i b i r ko r k ağ ı n i k i n c i ke z ölümcül bir düelloya girmesi söz konusuydu. Bunu biliyordum; eğer iş i n a s l ı n ı , yan i uyumad ığ ım ı an l a d ı y s a o da b i l i y o r d u .

Belki de böyle bir durum olmamış t ı , be l k i o va k i t ben bunu düşünmüyordum. Ancak düşünmesem bile yine böyle bir şeyin

olması ge r e k i r d i . Çünkü s on r a l a r ı ya ş am ım ı n he r s a a t i n d e bunu düşündüm ve bu karara vardım .

Bu sefer de siz bana niçin karım ı c i n a y e t i ş l em e k t en kurtarma girişiminde bulunmadığ ım ı so r a c a k s ı n ı z . B ı r a k ı n , Tan r ı aşk ı n a !

Sonraları o s a n i y e y i s ı r t ı m d a ür p e r t i l e r duy a r a k he r anım s a y ı ş ı m d a bu so r u y u b i n l e r c e ke z kend i kend im e so r d um .

Büyük bir umutsuzluğa kap ı l m ı ş t ı m , mahvo lm a k üz e r e y d i m , mahvoluyordum; bu durumda birini cinayet işlemekten kurtarmak söz konusu olabilir miydi? Sonra onu kurtarmayı i s t e y i p istemediğimi ne r e

d e n b i l i y o r s u n u z ? O s ı r a d a i ç i m d e n han g i duyguları n geç t i ğ i n i b i l i y o r musunu z ?

Bilincim şimşek hı z ı y l a ça l ı ş ı y o r d u ; s a n i y e l e r geçiyor, ölüm sessizliği s ü r ü p g i d i y o r d u . Kar ım t e p emd e d i k i l i r k e n an s ı z ı n bir umut ış ığ ı ça k t ı beyn im d e . O an gö z l e r i m i aç t ı ğ ım d a karım ı n odad a o lmad ığ ı n ı gör d üm . Hemen ya t a k t a n f ı r l a d ı m . Ben üstün gelmiştim, karım s a son s u z a dek yen i k düşmüş t ü .

Çay içmek için salona çı k t ı m . Semav e r , ayn ı zaman d a re h i n dükkânı o l a r a k ku l l a n d ı ğ ım ı z s a l o n a ge t i r i l i r , çay ı ka r ı m kendisi doldururdu. Sessizce oturdum, dolu bardağı ka r ı m ı n elinden aldım . Anc a k beş dak i k a son r a onu yüz ü n e bak t ı ğ ım d a korkunç derecede solgun olduğunu gör d üm , dünk ü nd e n dah a solgundu, o da beni dikkatle süzüyordu. Benim kendisine

baktığ ım ı gö rü n c e gö z l e r i n d e çek i n g e n b i r so r u be l i r d i , so l u k dudakları y l a ha f i f ç e gü l üm s e d i . Demek k i , ku şku s u sü r ü y o r , benim her şeyi görüp, içine düştüğüm t e h l i keli durumu bilip bilmediğimi mera k ed i y o r d u . Ona a l d ı r ı ş e tmed e n gö z l e r i m i başka yöne çevirdim. Çaydan sonra dükkânı kap a t ı p ça r ş ı y a çı k t ı m , or a d a n b i r dem i r ka r y o l a y l a pa r a v a n a s a t ı n a l d ı m . Eve dönünce salonun paravanayla ayrı lm ı ş b i r köşe s i n e ka r y o l a y ı

yerleştirdim. Karyolayı ka r ım i ç i n a lm ı ş t ı m , ama bunu ona söylemedim. Karyola dolayı s ı y l a ben sö y l em e d e n “he r şey i gördüğümü, hep s i n i b i l d i ğ im i ” an l a d ı . Ar t ı k kuşku y a ye r kalmamış t ı . Gene de ben ge c e l e y i n he r zaman k i g i b i t a b a n c a y ı

masanı n üs t ü n e b ı r a k t ı m . Kar ım yen i ya t a ğ ı n a s e s s i z c e ya t t ı : Evliliğimi z boz u lmuş t u , “ye n i k düşmüş , ama bağ ış l a nm am ı ş t ı ” .

Gece durmadan sayı k l a d ı , s a b a h a doğru s i n i r nöbe t i baş l a d ı .

Tam altı ha f t a ya t a k t a n ç ı km a d ı .

İKİNCİ BÖLÜM

I

Gururluları n düşü .

Az önce Lukerya bana hanıme f e n d i gömü l ü r gömü lme z ar t ı k ben im yanımd a ka lm ay a c a ğ ı n ı b i l d i r d i . Diz çök e r e k be ş dak i k a dua ettim, halbuki bir saat dua etmek isterdim. Durmadan

düşünüyor, düşünüyordum. Benimki hasta bir adamı n

düşünceleri… Başım ağr ı d a n ça t l ı y o r , bu dur umda dua ed i p de ne yapacağım? Bu da gün a h . İş i n ga r i b i , gö z l e r i m i uyku tutmuyor; oysa büyük, çok büyük dertlerin patlak verişinden sonra insan uyumak ister. Ölüme mahkûm olanları n son ge c e çok derin uyudukları n ı sö y l e r l e r . Za t e n böy l e o lma l ı , doğay a uygu n olan da bu, öbür türlü insanı n s i n i r l e r i day a nm a z … Sed i r e uzandım , ama uyuy ama d ım .

***

…Ben, Lukerya, bir de hastaneden tuttuğum gün görmüş b i r hastabakı c ı kad ı n ha s t a l ı ğ ı n s ü r d üğü a l t ı ha f t a boy u n c a gec e gündüz karım ı n baş ucun d a n ay r ı l m a d ı k . Pa r a y ı e s i r g e m i y o r d um , onu sağl ığ ı n a kav uş t u r m a k i ç i n h i ç b i r mas r a f t a n kaçmad ım . Ünlü

doktor Şreder’i çağırd ım , he r v i z i t e i ç i n 10 rub l e ödüyo r d um .

Kendine geldikten sonra karım ı n gö zü n e dah a az gö r ü nmey e çalış t ı m . Pek i , bun l a r ı n i ç i n an l a t ı y o r u m ? Kar ım t ümüy l e yataktan kalkı n c a , du r g u n ve s e s s i z , kend i s i i ç i n ben im oday a koydurduğum öze l mas a d a ot u rm ay a ba ş l a d ı . İy i c e suskunlaşmış t ı , anc a k son r a l a r ı b i r a z b i r a z konu şu r o l d u k .

Konuştuklarım ı z hep günd e l i k konu l a r d ı . El b e t t e ben konu şu r k e n dar bir çerçevede kalmaya çalış ı y o r d um , d i k k a t ed i n c e onun da değiş i k konu l a r a da lm a k i s t em e d i ğ i n i gö r d üm . Bu dur um

ban a doğal göz ü k t ü . “Ba n a ka r ş ı yen i k düş t ü , bu onu çok s a r s t ı , unutması ve a l ı şm a s ı i ç i n ona vak i t b ı r a km a k ge r e k i r . ” d i y e düşündüm. Böylece ikimiz de susuyorduk, ama ben her dakika

olabileceklere hazı r l ı y o r d um kend im i . Onun da böy l e ya p t ı ğ ı n ı

sanı y o r um . O and a ne düşünd üğünü an l am a k ben im en çok mera k ettiğim şeyd i .

Şunu da belirteyim: Karım hasta yattığı sürece baş ucunda

inleyerek ne acı l a r çek t i ğ im i k im s e b i lm e z . San k i s e s s i z c e inliyordum, inleyişlerimi içime gömerek Lukerya’dan bile

sakladım . Ben im bü t ü n bu çek t i k l e r i m i ka r ı m ı n ö lmed e n önc e öğrene c eğ i n e i n a n ı y o r d um , t e r s i n i n o l a b i l e c e ğ i g i b i b i r düşünceye hiçbir zaman kapı lm a d ı m . Kar ım ke f e n i y ı r t ı p sağl ığ ı n a kav uşmay a baş l a y ı n c a büyü k b i r ra h a t l a m a duyduğumu söylemeliyim. Rahatlamakla kalmayı p , ge l e c eğ im i z e da i r tasarı l a r ı m ı e l d e n ge l d i ğ i n c e uz ağa a tm ay a , he r şey i şimd i l i k kendi haline bı r a km a y a ka r a r ve r d im . Eve t , ruh umd a garip ve özel bir durum ortaya çı km ı ş t ı - bu dur umu an c a k böy l e adlandı r a b i l i y o r u m - : Üst ü n ge lm i ş t i m , t e k bu düşün c e b i l e ban a bol bol yeterdi. O kış böy l e c e ge ç t i . Ah , k ı ş boy u n c a duyduğum kı v a n c ı başk a h i ç b i r vak i t duy amad ım .

Biliyor musunuz, karım yü z ü n d e n baş ım a ge l e n f e l a k e t e kad a r yaşamımd a ben i he r gün , he r s a a t ez e n t e k d ı ş et k e n va r d ı , o da rütbem sökülmüş olarak alayımd a n ay r ı l m amd ı . Başk a tü r l ü

söylersek, korkunç bir haksı z l ı ğ a uğram ış t ı m . Doğru s u şu k i , arkadaşlarım ge ç im s i z l i ğ i m d e n do l a y ı ben i pek s e vme z l e r d i . Bi r de gülünç davranış l a r ı m yü z ü n d e n . Ger ç i s i z i n yüc e l t t i ğ i n i z , saygı d eğe r bu l d uğunu z b i r şey, ned e n d i r b i l i n m e z , b i r de bakarsı n ı z , baş k a l a r ı n ı kah k a h a y l a gü l d ü rmü ş . Eve t , arkadaşlarım bend e n h i ç b i r zaman hoş l a nm a d ı l a r , oku l d a b i l e .

Beni hiçbir zaman., hiçbir yerde sevmediler. Lukerya da

öyle… Alaydaki olay beni sevmemelerinden ileri gelmekle

birlikte kuşkusuz bir raslantı n ı n son u c u d u r . İş t e ben bunun için bir raslantı s onu c u mahvo lm a k t a n (ç ü n k ü böy l e b i r raslantı o lmay a b i l i r d i) , o l a y l a r ı n uğur s u z c a b i r ar a y a gelmesinden (aynı o l a y l a r b i r bu l u t g i b i s i z e dokunmad a n geçebilirdi) daha gücendirici, daha katlanı lm a z b i r şey ol am a z diyorum. Bu, aydı n b i r k i ş i i ç i n ay n ı zaman d a küçü k düşürücüdür.

Olayı n a s l ı şuydu …

Tiyatroda perde arası ve r i l i n c e bü f e y e ç ı km ı ş t ı m . X. ad ı n d a bir hassa subayı yan ı n d a k i i k i ha s s a su b a y ı ar k a d a ş ı n a , or a d a bulunan subayları n ve s i v i l ha l k ı n önünd e b i z i m a l a y d a n yüzbaşı Bezum t s e v ‘ i n ko r i d o r d a re z a l e t ç ı k a r d ı ğ ı n ı bağ ı r a bağır a an l a t m a y a baş l a d ı . Ded iğ i n e gö r e Bezum t s e v “g a l i b a z i l zurna sarhoş“tu. Konuşma uzun sürmedi, ayrı c a an l a t t ı k l a r ı da doğru ç ı km a d ı . B i r i n c i s i , Bez um t s e v s a r h o ş deği l d i , i k i n c i s i de koridorda skandal denecek bir olay geçmemişti. Hassa

subayları başk a b i r şey üz e r i n d e konu şmay a baş l a d ı l a r , bu konu da böylece kapandı g i t t i . Anca k er t e s i gün bu i ş ar k a d a ş l a r arası n d a duyu l u n c a , bü f e d e b i z i m a l a y d a n ya l n ı z c a ben bulunduğum, ha s s a s ub a y ı X. yü z b a ş ı Bez umt s e v ‘ i kö t ü l e r g i b i konuştuğu s ı r a d a n i ç i n ona hemen ka r ş ı ç ı km a d ığ ım sö y l e nm e y e başladı . Ben im bu i ş l e ne i l g i m ol a b i l i r d i ? Eğer ha s s a subayı n ı n b i z i m Bez um t s e v ‘ e b i r k ı z g ı n l ı ğ ı va r s a so r u n ikisinin arası n d a y d ı , bu dur umd a b i r de ben im bur n umu so kmama gerek yoktu. Bununla birlikte arkadaşlar konunun kişisel

olmayı p b i z i m a l a y ı i l g i l e n d i r d i ğ i n i , or a d a a l a y ı m ı z subayları n d a n ya l n ı z c a ben bu l u n d uğuma gö r e , o l a y a kay ı t s ı z kalmakla büfedeki subaylara ve halka, alayı n şer e f i n e ka r ş ı

duyarlı dav r a nm ay a n sub a y l a r ı n da bu l u n a b i l e c e ğ i g i b i kö t ü b i r örnek verdiğimi i l e r i s ü r d ü l e r . Onl a r ı n düşün c e s i n e ka

t ı l m am olanaksı z d ı . Bunun l a b i r l i k t e ban a , eğer ha s s a su b a y ı X. i l e resmi olarak bu işi çözmeye karar verirsem, (*) epey geç

kalmakla birlikte her şeyi düzeltebileceğimi b i l d i r d i l e r . Çok sinirlenmiştim, isteklerini hemen geri çevirdim. Ardı n d a n istifamı ba s t ı m . İş t e bü t ü n s öy l e n e n l e r bun l a r d ı r …

Gururumu yitirmeden, fakat kı r ı l m ı ş b i r ka l p l e ordu d a n ayrı l d ı m . Bu o l a y d a n son r a i r a d em l e b i r l i k t e ak l ı m da zayı f l a d ı . İk i n c i b i r o l a y bunun l a üs t üs t e ge l i n c e dur umum daha da sarsı l d ı . En i ş t em o l a c a k ad am ben im küçü k pay ı m da içinde olmak üzere bütün servetimizi Moskova'da batı r d ı . Beş

parası z ka lm ı ş , s ok a k t a d i l e n e c e k dur uma düşmüş t üm . S i v i l b i r memurluk alabilirdim ama almadım . Gös t e r i ş l i ün i f o r m a y ı

çı k a r d ı k t a n son r a demi r y o l l a r ı n d a f i l a n ça l ı ş am a z d ı m . Böy l e c e utanma üstüne utanma, rezalet üstüne rezalet, düşme üstüne

düşme bindi. Karşıma ne ç ı k s a b i r b i r i n d e n be t e r d i … Üç y ı l ı m böyle karanlı k an ı l a r l a , Vi l a z em s k i ' n i n han ı n d a k i kö t ü

günlerle geçti. Bundan bir buçuk yı l önc e Moskov a ' d a ya ş l ı , zengin bir kadı n o l a n va f t i z ann em an s ı z ı n ö l d ü .

Vasiyetnamesinde öbür mirasçı l a r a r a s ı n d a ban a da 3 b i n rub l e bı r a km ı ş t ı . Düşündüm ve de r h a l ge l e c e ğ im i ç i n ka r a r ı m ı ve r d i m .

Bir rehinci dükkânı aç a c a k t ı m , bunun i ç i n i n s a n l a r d a n özü r dilemeye gerek yoktu. Param, başım ı sok a c ağ ım b i r ev im , kö t ü

anı l a r d a n uz a k b i r yaş am ım ol a c a k t ı . İş t e p l a n ı m buyd u .

Bununla birlikte geçmişim, ayaklar altı n d a ç iğnenm i ş ünüm he r saat, her dakika bana azap veriyordu. İş t e t am o s ı r a d a evlendim. Bu feleğin b i r oyun u muydu , deği l miyd i , or a s ı n ı

bilemem. Onu evime alı r k e n b i r do s t bu l d uğumu s a nm ı ş t ı m , çün kü

bir dosta büyük gereksinmem vardı . Anc a k şunu da aç ı k ç a görüyordum: Bulduğum do s t u eği t i p ye t i ş t i r m em , ama kend im ona üstün duruma geçmem gerekiyordu. On altı yaş ı n d a k i b i r kimseye, önceden her şeye körü körüne inanmış b i r i n e olupbitenleri nası l aç ı k l a y a b i l i r d i m ? İs t e r s e n i z şu ko r k u n ç

tabanca olayı n ı e l e a l a l ı m . Olay ken d i l i ğ i n d e n çöz üme kavuşmasaydı , ke s i n l i k l e b i r ko r k a k o lmad ı ğ ım a , a l a y ı n ben im hakkımd a ve r d iğ i kor k a k l ı k ka r a r ı n ı n hak s ı z l ı ğ ı n a sö z l e r i m l e onu inandı r a b i l i r miyd im ? Tab a n c a o l a y ı b i r bak ım a ban a büyü k yardımd a bu l u n d u . Tab a n c a d a n kor kmay a r a k ka r a n l ı k ge çm i ş im d e n öç almış o l d um . Bu dur umu k im s e öğrenmed i y s e b i l e o öğrenm iş t i . Bu ben im i ç i n en önem l i s i y d i , çünk ü ka r ı m ben im her şeyim demekti, gelecekle ilgili düşlerimin tek umut

kaynağı , ken d im i ç i n ha z ı r l a d ı ğ ı m t e k i n s a n d ı . Onun d ı ş ı n d a bir başkası n a ge r e k s i n m em yok t u . Kar ım he r şey i öğrend iğ i n e göre düşmanlarım ı n ağz ı n a bakmak t a ne kad a r ac e l e e t t i ğ i n i de anlayacaktı . Bu düşün c e ban a gu r u r ve r i y o r d u . Onun gö zü n d e ben artı k b i r a l ç a k deği l , be l k i ya l n ı z c a ga r i p b i r i n s a n d ı m .

Bunca olupbitenden sonra garip bir insan olarak kabul edilmek de hoşuma gitmiyor deği l d i . Gar i p l i k b i r ku s u r deği l d i r , t am tersine, bazen kadı n l a r ı çek t i ğ i gö rü lm ü ş t ü r . Amac ım a geç de olsa ulaşmış t ı m , o l u p b i t e n l e r huzu r a ermem i ç i n ye t e r l i y d i , düşlerim, hayallerim için yeter derecede tablo ve malzeme

sağlam ış bu l u n u y o r d um . İş i n kö t ü t a r a f ı şu k i , ben hay a l c i n i n biriyim, kendim için elde ettiğim düş mal z eme s i ban a ye t e r de artardı b i l e . Kar ım a ge l i n c e , onun dah a bek l e y e b i l e c e ğ i n i düşünüyordum.

Birtakım bek l e n t i l e r i ç i n d e bü t ü n k ı ş geç t i g i t t i . Mas ay a oturunca karım ı g i z l i c e s ey r e t m e k hoşuma g i d i y o r d u . El işleriyle, üst baş dikmekle, akşamları da ba z a n do l a b ı m d a n aldığ ı k i t a p l a r ı okumak l a vak t i n i değer l e n d i r i y o r d u . Dol a p t a k i kitapları n s e ç im i de ben im l e h im e ça l ı ş ı y o r d u . Kar ım hemen hemen hiçbir yere çı kma z o lmuş t u . Her gün yemek t e n so n r a karanlı k ba sm a d a n onu gez i n t i y e gö t ü r ü y o r d um , ge z i n t i l e r i m i z sı r a s ı n d a es k i su s k u n l uğumu z da ka lm am ı ş t ı . Su sma d ığ ım ı z ı , birbirimizi anlayarak konuştuğumuzu gö s t e r m e k g i b i b i r çab a içindeydim. Fakat önceden de belirttiğim g i b i , i k im i z de konuyu dağı tmamay a ça l ı ş ı y o r d u k . Ben bunu b i l e b i l e yap ı y o r , ona “zaman tanımak ge r e k i r ” d i y o r d um . Ne ga r i p t i r , onu g i z l i gizli süzmek hoşuma gitmekle birlikte onun bütün kış b i r kerecik olsun bana baktığ ı n ı görmed im . Utan d ı ğ ı i ç i n böy l e yaptığ ı n ı s a n ı y o r d um . Has t a l ı k t a n so n r a üz e r i n e b i r ürk e k l i k , çekingen bir uysallı k ge lm i ş t i . Hay ı r , hay ı r , en i y i s i beklemekti. “O birdenbire, kendiliğinde n s a n a yak l a ş a c a k ” d i y e düşünüyordum.

Bu düşünce bana büyük bir coşku veriyordu. Şunu da belirteyim, bazan kendi kendimi ona karşı k ış k ı r t ı y o r ; duy g u l a r ı m ı , ak l ı m ı

ona öfkelenecek bir duruma getiriyordum. Böylece aradan uzun bir süre geçti. Ancak duyduğum k i n ruh umda h i ç o l g u n l a şm ı y o r , içimde tutunamı y o r d u . Ona k ı zmam ı n ya l n ı z c a b i r oyun o l d uğu gibi bir sanı y a kap ı l d ı ğ ı m an l a r o lmuş t u r . Ona ka r y o l a ve paravana alarak evliliğimi z i boz d uğum zaman d a b i l e ka r ım ı b i r katil, bir suçlu olarak düşünmedim. Bir suç işleyecekse bunu küçümsediğimden deği l d i , ka r y o l a y ı a lm a d a n çok önc e de onu bağış l am a k n i y e t i n d e y d i m . Bu dav r a n ı ş ı m s i z e ga r i p ge l e b i l i r , ne yapayım k i s e r t ya r a t ı l ı ş l ı b i r i n s a n ı m ben . Tut umumu b i r a z yumuşatmam gerekir diye düşünüyordum. Ayrı c a ban a ka r ş ı yen i k düşüp ezildiği , be l k i kend i n i a l ç a l m ı ş h i s s e t t i ğ i i ç i n ona acı y o r , bund a n do l a y ı üzü n t ü duyu y o r d um . Gene de onun a l ç a l m ı ş

olduğunu düşünmek , a r am ı z d a eş i t l i ğ i n ben im l e h i m e bozu l d u ğunu bilmek hoşuma gidiyordu…

O kış b i r k a ç ke z b i r i l e r i n e i y i l i k etme f ı r s a t ı ç ı k t ı ka r ş ım a , iyilik yapmakta özel amacım va r d ı . Bund a n do l a y ı i k i k i ş i n i n borcunu bağış l a d ım , yok s u l b i r kad ı n a da re h i n eşy a a lm a d a n para verdim. Ancak bunları n h i ç b i r i n i ka r ı m a an l a t m a d ım , z a t e n o öğren s i n d i y e yapmam ı ş t ı m . Fak a t b i r gün yok s u l kad ı n teşekkür etmek için evimize geldi, az kalsı n önümde d i z çökecekti. Böylece yaptığ ım i y i l i k ken d i l i ğ i n d e n or t a y a ç ı k t ı , bana öyle geliyor ki, karım i y i l i k s e v e r l i ğ i m i öğren i n c e sevindi.

İlkbahar yaklaşıyordu. Nisanın ortalarında çift kat

pencerelerden birer çerçeveyi çı k a r d ı k , gün e ş pa r l a k ışıklarıyla sessiz odamızı aydınlatmaya başladı. Gene de

önümde bir perde ası l ı g i b i y d i , per d e z i h n i m i kö r l e ş t i r i y o r d u .

Uğur s u z , ko r k u n ç b i r per d e y d i bu . Öyl e b i r dur um o l d u k i , b i r gün gözümün önündeki perde birdenbire düşüverdi; böylece ben her şeyi görüp anlamaya başladım . Bu b i r r a s l a n t ı mıyd ı , yok s a uygun günü mü gelmişti, dahası ben im kör l e şm i ş z i h n i m d e güneşin ış ığ ı düşün c e ve an l a y ı ş ye t e n eğ im i mi tu t u ş t u r mu ş t u , orası n ı b i l em em . Hay ı r , hay ı r , bund a ne düşünüş , ne de an l a y ı ş

yeteneğimin b i r ro l ü va r d ı ; b i r d e n b i r e b i r dama r ye r i n d e n oynamış t ı he r h a l d e . Şimd i y e dek uyuşu k dur a n b i r dama r silkinerek uyanmış , kö r l e şm i ş r uhum l a şey t a n s ı gur u r umu aydı n l a t m ı ş t ı . Şaşk ı n l ı k l a ye r im d e n z ı p l a d ı ğ ı m ı an ım s ı y o r um ; birdenbire, ansı z ı n yap t ı m bu ha r e k e t i . Akşam üz e r i , s a a t 5

suları y d ı .

II

Perde ansı z ı n düş t ü .

En başta şunu belirteyim ki, bundan bir ay kadar önce onda

tuhaf, düşünceli bir hal gördüm; yalnı z c a dur g u n l u k deği l , düşünceli bir hal… Bunu fark etmem birdenbire olmadı . Baş ı n ı

dikiş masası n ı n üs t ü n e eğmiş t i , kend i s i n e bak t ı ğ ım ı

görmüyordu. Onun böylesine zayı f l a y ı p i n c e l m i ş o lma s ı , so l g u n yüzü, kansı z dud a k l a r ı o and a ben i çok şaş ı r t t ı . Bü t ü n bun l a r onun o düşünceli haliyle birleşince şaşkı n l ı ğ ım dah a da ar t t ı .

Eskiden de karım ı n öze l l i k l e ge c e l e r i ke s i k ke s i k , kur u kur u öksürdüğünü iş i t i r d i m . Kend i s i n e b i r şey sö y l em e d e n hemen doktor Şreder’i çağı rd ı m .

Şreder ertesi gün geldi. Karım beklemediği bu durum karşısında şaşkına dönmüştü; bir bana, bir Şreder’e bakarak belli

belirsiz gülümsedi.

-Benim bir şeyciğim yok , ded i .

Şreder’in muayenesi uzun sürmedi. (Şu doktorlar bazan baştan savmacı o l u y o r l a r .) Ötek i od ay a ge ç t i ğ im i z d e dok t o r ban a karım ı n e s k i ha s t a l ı ğ ı n d a n ka lm a b i r ra h a t s ı z l ı ğ ı bu l u n d uğunu , ilkbaharda denize ya da hiç olmazsa yazlığa g i tm e s i n i n ha s t a y a iyi geleceğin i , başk a b i r dey i ş l e hay l i z ay ı f düş t üğünü

söyledi. Doktor çı k t ı k t a n son r a ka r ı m yü z üme de l i c i bakış l a r ı n ı d i k e r e k ı s r a r e t t i :

-Benin gerçekten bir şeyim yok. Sağl ığ ım ye r i n d e .

Böyle söyledikten sonra, utandığ ı n d a n o l s a ge r e k , yü zü

kı p k ı r m ı z ı ke s i l d i . Eve t , ş imd i an l ı y o r um ; ben im koc a s ı

bulunmamdan, gerçek bir koca gibi sağl ığ ı y l a i l g i l e n m emd e n utanı y o r g i b i y d i . Ama o z aman bunu an l a y am a d ı m , yü zü n ü n kı z a r m a s ı n ı he r zaman k i ut a n g a ç l ı ğ ı n a ve r d i m . (Gen e göz ümü

kapatan aynı pe r d e .)

Bundan bir ay kadar önce, nisanı n gün eş l i b i r günü nd e akş am 5’e doğru dükk â n d a ot u rmuş , he s a p yap ı y o r d um . Bi r d e n onun içerdeki odada masa başı n d a d i k i ş d i k e r k e n mır ı l d a n a r a k şa r k ı

söylediğin i iş i t t i m . Bu değiş i k dur um üze r i m d e s a r s ı c ı b i r etki yaptı , bugü n b i l e ned e n i n i an l a y am ı y o r um . O zaman a deği n karım ı n şa r k ı sö y l e d i ğ i n i h i ç i ş i t m em i ş t i m . Onu ev im e getirdiğim i l k gün l e r d e neşe l e n d i ğ i n i , gü l ü p oyn a d ı ğ ı n ı

anım s ı y o r um . Hat t a b i r l i k t e t a b a n c a y l a hed e f e a t e ş e tm i ş t i k . O

vakitler sesi yeter derecede gür, çı n l a y ı c ı , a r a d a b i r ça t l a k çı kma s ı n a ka r ş ı n gü ç l ü ve hoş t u . Oys a ş imd i k i şar k ı öy l e s i n e cansı z d ı k i ! Ac ı k l ı deği l d i ke s i n l i k l e . (S ö y l e d i ğ i roman s ı n duygululuğu va r d ı , o kad a r .) Örs e l e nm i ş , ez i k s e s i b i r i n i l t i gibi çı k ı y o r d u . Se s i böy l e s i n e k ı r ı k dökü k ç ı k t ı ğ ı i ç i n şarkıyı da beceremiyor, hastalıklı bir hale sokuyordu. Karım böyle mı r ı l d a n d ı ğ ı s ı r a d a s e s i b i r d e n yük s e l e r e k kop t u . San k i zayı f l ı k t a n kopmuş t u , ök s ü r üğe yen i k düş t üğü be l l i y d i , acı n a c a k b i r dur umd ay d ı . Az son r a şa r k ı ez i k ez i k yen i d e n başladı .

Karım ı n şa r k ı sö y l em e s i y l e i l g i l i o l a r a k dur up dur u r k e n t e l a ş a kapı l d ı ğ ım ı sö y l e y e r e k gü l e b i l i r s i n i z , anc a k h i ç k im s e ben im neden telaşlandığ ım ı an l a y a m a z . As l ı n d a ona ac ı d ı ğ ım d a n deği l d i , bü s b ü t ü n baş k a b i r nede n i va r d ı t e l a ş l a n m am ı n . Önce , herhalde ilk dakikalarda, şaşkı n l ı k l a b i r l i k t e ko r k u n ç b i r heyecan duydum. Korkunç, tuhaf, hastalı k l ı b i r hey e c a n he r yerimi sardı . “Şa r k ı sö y l ü y o r , hem de ben im ya n ım d a . Yok s a varlığ ım ı mı unu t t u ? ” d i y o r d um i ç i m d e n .

Bu düşüncenin sarsı n t ı s ı y l a or a c ı ğ a çökmüşüm, so n r a b i r a z kendime geldim, oturduğum ye r d e n doğru l a r a k , ne r e y e g i d e c eğ im i bile düşünmeden şapkamı a l ı p odad a n ç ı k t ı m . Gerç e k t e n ne r e y e , niçin gittiğimi b i lm i y o r d um . Luke r y a pa l t omu ve r i r k e n ;

-Karım şar k ı mı s öy l ü y o r ? d i y e so r d um .

Yüzüme şaşkı n şaşk ı n bak t ı , ne s o r d uğumu an l a y a m am ı ş t ı .

Doğrus u , ben de o and a an l a ş ı l a c a k b i r dur umda deği l d i m .

-İ l k ke z mi şar k ı sö y l ü y o r ? d i y e so r d um b i r dah a .

-Hayı r , s i z yok k e n a r a d a b i r sö y l e r .

Her şey bugünkü gibi gözlerimin önündedir. Merdivenden inerek sokağa ç ı k t ı m , h i ç b i r ama c ım o lmad a n yü r ümey e ba ş l a d ı m . Köşey e varı n c a çev r em e av a l av a l bak t ı ğ ım ı an ım s ı y o r um . Önümden ge l i p geçenler bana çarpı y o r l a r d ı , ama h i ç b i r i n e a l d ı r m ı y o r d um .

Oradan bir araba çağırd ım ; b i lm i y o r um , n i ç i n . Po l i s köp r ü s ü n e değin g i d e c eğ im i s öy l e d i m Ama ar a b a y a b i n e r b i nme z va z g e ç t i m , arabacı y a 20 kap i k ve r e r e k an l am s ı z b i r gü l üm s em ey l e ;

-Bu para seni rahatsı z e t t i ğ im i ç i n , ded im .

O anda birdenbire içime bir sevinç dolmaya başladı . Adım l a r ı m ı

sı k l a ş t ı r a r a k eve yön e l d i m . Kar ım ı n ça t l a k , zav a l l ı , a r a d a b i r kopan sesi kulaklarımd a yan k ı l a n ı y o r d u . So l uğum t ı k a n a c a k gibiydi. Gözlerimdeki perde düşüyor, gitgide düşüyordu. Benim yanımd a şa r k ı s öy l e d i ğ i n e gö r e ben i unu tmuş demek t i . Öyl e y s e korkunç bir şeydi bu, çok korkunç! Öte yandan yüreğimdek i

heyecan gittikçe artı y o r , i ç i m d e k i ko r k u y u ba s t ı r ı y o r d u .

Kör talihin acıma s ı z a l a y l a r ı ! Bü t ü n b i r k ı ş boy u n c a yü r eğ imd e hep aynı hey e c a n , ayn ı coşku va r d ı , başk a t ü r l ü s ü de o l am a z d ı .

Peki, ben neredeydim? Aklım baş ımd a mıyd ı ? Merd i v e n l e r i h ı z l a tı rm a n d ım , eve na s ı l g i r d i ğ im i b i lm i y o r um . An ım s a d ı ğ

ım a gö r e döşeme ayaklarım ı n a l t ı n d a oynu y o r d u , b i r ı rm ağ ı n ça l k a l a n a n suları n d a yü z ü y o r g i b i y d i m . Oday a g i r d i ğ im d e ka r ı m he r günk ü

yerine oturmuş, başı önünd e , d i k i ş d i k i y o r d u . Şar k ı s ı

bitmişti. Kayı t s ı z , ka ç am a k b i r bak ı ş f ı r l a t t ı yüz üme , bun a bakmak denmezdi; yanı n a b i r i s i ge l d i ğ i n d e yap t ı ğ ı soğuk , ilgisiz bir hareketti.

Ben delicesine ona yaklaştım , ya n ı baş ı n a çök t üm . Ürke r e k bakış l a r ı n ı yü z üme çev i r d i . Ona ne ded i ğ im i , dah a doğru s u neler söylemek istediğimi an ım s am ı y o r um , çünk ü doğru dürü s t ağzımda n l a f ç ı km ı y o r d u . Kı s ı l a n s e s i m e sö z ge ç i r e m e d i ğ im i anladım . Ona ne sö y l e y e c e ğ im i b i l s e y d i m ba r i ! S ı k s ı k soluyordum, hepsi o kadar…

-Konuşalım … bak , s a n a ne d i y e c e ğ im … had i , b i r şey l e r söyle, gibi saçma sapan sözler geveledim.

Bende akı l mı ka lm ı ş t ı , ak ı l l ı c a l a f ede b i l i r miyd im ? Yüzüme bakarak tekrar irkildi, büyük bir korku içinde arkaya itti

kendini. Sert bakış l a r ı n d a n şaşk ı n l ı k okunu yo r d u . Göz l e r i kocaman kocaman açı lm ı ş t ı . Onun bu s e r t , şaşk ı n bak ı ş l a r ı

altı n d a ez i l d i ğ i m i h i s s e t t i m . Su s k u n durma s ı n a ka r ş ı n bakış l a r ı n d a k i s e r t l i k , “Se n hâ l â bend e n s e v g i mi i s t i y o r s u n ?

Sevgi mi?” der gibiydi. Ağzı n d a n böy l e b i r sö z i ş i t m e d im ama bakış l a r ı n d a n an l a d ı m . Ve ay n ı and a da büyü k b i r s a r s ı n t ı

geçirerek ayakları n a kap a n d ı m . Kar ım a f a l l a y a r a k doğru l d u , bu sefer ellerine sarı l d ı m .

O an içinde bulunduğum umut s u z dur umu an l ı y o r d um , eve t , çok iyi anlı y o r d um . Ama, i n a n ı r mı s ı n ı z , ay n ı zaman d a yü r e ğ

imd e büyük bir heyecan vardı , b i r an ge l d i k i , ö l e c eğ im i s a n d ım .

Ona karşı duyd uğum hay r a n l ı k ve mut l u l u k l a ay a k l a r ı n ı öpmeye başladım . Eve t , i ç i n d e n ç ı k ı l m a z , umar s ı z dur umumu b i l d i ğ im halde ölçüsüz, sonsuz bir mutluluk duyuyordum. Ağl ı y o r , ağzım ı n i ç i n d e b i r şey l e r gev e l i y o r , t am konu ş am ı y o r d um .

Yüzündeki şaşkı n l ı k , ko r k u yav a ş yav a ş kay g ı y a dönüş t ü ; ban a vahşi bir bakış l a , so r a r c a s ı n a , tu h a f tu h a f bak t ı ; kend i n e göre bir şeyler anlamış o l a c a k k i , gü l üm s em ey e ba ş l a d ı .

Ayakları n ı öpmemden çok ut a nm ı ş o lma l ı y d ı , min i c i k ay a k l a r ı n ı

ellerimden çekip kurtardı , ama ben bu s e f e r ba s t ı ğ ı ye r l e r i öpmeye başladım . Ben im bu ha r e k e t i m ka r ş ı s ı n d a ut a n a r a k gü l d ü

(insanları n ut a n d ı ğ ı zaman na s ı l gü l d üğünü b i l i r s i n i z) . S i n i r bunalım ı ge ç i r m e k üze r e y d i , bunu gö z l e r i m l e gö r ü y o r d um , ellerinin titremesinden anlamış t ı m . Anca k onun dur umunu düşündüğüm yok t u ; ken d i s i n i de l i g i b i s e v d i ğ im i , ay a k l a r ı n ı n dibinden kalkmayacağımı sö y l ü y o r ; “İ z i n ve r, et eğ i n i öpey im , yaşamım boyun c a s a n a dua ed ey im … ” d i y e yalvarı y o r d um . Nas ı l o l d u , b i lm em , h i ç an l a y a m a d ı m ; b i r d e n hı ç k ı r a h ı ç k ı r a ağl am ay a , t i t r e m e y e baş l a d ı . Büyü k b i r s i n i r bunalım ı ge ç i r d i ğ i be l l i y d i , bend e n çok ko r kmu ş t u .

Koluna girip yatağına gö t ü r d üm . Buna l ı m b i r a z geç i n c e ya t t ı ğ ı

yerden doğru l d u , son de r e c e b i t k i n dur umd ay d ı . El l e r i m e sarı l a r a k , “Kend i n i z e hâk im ol u n , n i ç i n üzü l ü y o r s u n u z ? ”

dedikten sonra yeniden gözyaşları n a boğu l d u . O akş am onu h i ç

yalnı z b ı r a km a d ı m . Fa z l a vak i t ge ç i r m e d e n , i k i ha f t a so n r a onu Bolonya’ya deniz banyosuna götüreceğimi , s e s i n d e k i k ı r ı k l ı ğ ı

işittiğimi , i l k f ı r s a t t a reh i n dükk â n ı n ı kap a t ı p Dobron r a v o v ‘ a satacağımı , ya k ı n d a b i z i m i ç i n yen i b i r ya ş am ı n baş l a y a c a ğ ı n ı , en önemlisinin de Bolonya’ya gitmek olduğunu sö y l e d i m . Ben i dinliyor, ama korkusunu yenemiyordu. Korkusu her an daha da artı y o r g i b i y d i . Anca k ben im i ç i n önem l i o l a n bu deği l d i ; gen e ayakları n a kap a nma k , ba s t ı ğ ı ye r i öpmek , durmad a n öpmek , ona yalvarmak için dayanı lm a z b i r i s t e k duyu y o r d um . “S en d e n f a z l a bir şey beklemiyorum. Beni fark etmesen de, adam yerine koyup konuşmasan da olur. Bir köşeye çekilip sana bakayım , ye t e r .

Beni istersen bir eşya gibi, odandaki bir süs köpeği g i b i gör…” diyordum. O durmadan gözyaşı dökü yo r d u . Bi r d e n ağzın d a n , i s t e m e y e r e k :

- Beni bu durumda bı r a k a c a ğ ı n ı z ı s a n ı y o r d um , sö z c ü k l e r i döküldü.

Bunları i s t em e y e r e k s ö y l e d i ğ i n i , ne ded iğ i n i n kend i s i de farkı n d a o lmad ığ ı n ı ad ım g i b i b i l i y o r um . Bunun l a b i r l i k t e su sözler benim için en önemli, en etkili, o akşam en iyi

anladığ ım sö z l e r d i . Yür eğ ime ke s k i n b i r b ı ç a k s a p l a n d ı s a n d ım .

Bu sözler bana çok şey anlattı , hemen hemen he r şey i … Oys a karım ben im yan ımd a , gö z l e r i m i n önünd e bu l u n d uğu sü r e c e sı n ı r s ı z b i r umut ve an l a t ı l m a z b i r mut l u l u k duyu yo r d um . O

akşam onu çok yormuştum, bunu anlı y o r d um , ama i ç i n d e bu l u n d uğu durumu değiş t i r e c eğ im i düşünmek t e n de kend im i a l am ı y o r d um .

Karım vak i t i l e r l e d i k ç e bü s b ü t ü n güc ü n ü y i t i r d i , uyuma s ı i ç i n ben epeyce dil döktükten sonra deliksiz bir uykuya daldı . Gece

boyunca sayı k l a y a c a ğ ı n ı s a n ı y o r d um . Say ı k l a d ı , ama çok deği l .

Geceleyin her dakika yatağımdan ka l k ı y o r , t e r l i k l e r i m i g i y e r e k yavaşça ona bakmaya gidiyordum. Üç ruble verip aldığ ım bu acı n a s ı demi r ka r y o l a d a ya t a n ha s t a va r l ı ğ a bak t ı k ç a yür eğ im parçalanı y o r , umar s ı z l ı k i ç i n d e e l l e r i m i ovu ş t u r u y o r d um .

Önünde hep diz çöküp oturdum, o sı r a d a uyumak t a o l d uğu i ç i n ayakları n ı öpmey i göz e a l am a d ım . İk i d e b i r Tan r ı ‘ y a dua etmek için kalkı p t a s v i r i n önün e g i d i y o r d um . Luke r y a da mera k içindeydi, sı k s ı k oday a g i r i p han ım ı n ı n dur umunu so r u y o r d u .

Ona yatı p uyuma s ı n ı , er t e s i gün “ye p y e n i b i r ya ş am”

başlayacağın ı sö y l e d i m .

Bu söylediğime kör ü kö rü n e , ç ı l g ı n c a s ı n a , h i ç b i r kuşku duymadan inanı y o r d um . İç im i do l d u r a n o s e v i n ç , o co şku ben i boğacak g i b i y d i . Er t e s i günü n baş l am a s ı n d a n başk a b i r şey düşündüğüm yok t u . Ort a d a b i r t a k ı m be l i r t i l e r o lma s ı n a ka r ş ı n başıma b i r f e l a k e t ge l e b i l e c e ğ i n e i n a nm ı y o r d um . Pe r d e gözlerimden düştüğü ha l d e bugü n e deği n , bugü n e deği n a s ı l sorunu, ası l ge r ç eğ i t am an l am ı y l a kav r am ı ş deği l d i m . Zat e n nası l an l a y a b i l i r d i m k i ! Kar ım ya ş ı y o r d u , o ben im önümdeyd i , ben de onun karşı s ı n d a dur u y o r d um . “Ya r ı n uya n a c a k , ona bü t ü n bunları an l a t a c a ğ ım , o da hep s i n i gö r ü p an l a y a c a k ” d i y o r d um .

İşte o zamanki düşüncem böyleydi, sade ve açıktı, sevincim

bundan ileri geliyordu. En önemlisi, birlikte çı k a c ağ ım ı z Bolonya yolculuğuydu . B i lm i y o r um ned e n , he r şey Bo l o n y a ‘ y a gitmemize bağl ı y d ı . Kes i n çö z üm Bo l o n y a ‘ d a gö z ü k ü y o r d u .

“Bolonya, Bolonya!” diyerek sabahı n ge lme s i n i ç ı l g ı n c a bekledim.

III

Fazlası y l a an l ı y o r um .

Bu olay birkaç gün önce, beş gün, ancak beş gün önce, salı

günü patlak verdi. Olmaz mı y d ı , o lma z mıyd ı , b i r k a ç gün dah a bekleseydi! Bana zaman tanı s a y d ı tüm ka r a n l ı ğ ı dağ ı t a c a k t ı m .

Demek ki, iyice sakinleşip kendine gelmemişti. Ertesi gün

şaşkınlığı geçmemesine karşın beni gülümseyerek dinliyordu.

Bütün bu zaman içerisinde, bu beş gün içerisinde beni ya

şaşkınlık duyarak, ya da utanarak dinledi. Korktuğu belliydi, çok korkuyordu. Bu konuyu tartışmay a c ağ ım , ak ı l s ı z b i r i g i b i itiraz etmeyeceğim; bend e n kor k t uğu ke s i n d i . Hem na s ı l korkması n k i ? Çok t a n ber i b i r b i r i m i z e ya b a n c ı y d ı k , birbirimizden hayli uzaklaşmış t ı k ; de r k e n , an s ı z ı n bu o l a y patlak verdi. Ne var ki, ben onun korkusuna aldı r ı ş

etmiyordum, önümde yeni bir ış ığ ı n pa r ı l t ı s ı va r d ı . Doğru , çok doğru , b i r yan l ı ş l ı k yapm ı ş t ı m . Hat t a b i r ç o k yan l ı ş l ı k l a r …

Ertesi gün (günlerden çarşambaydı) s a b a h l e y i n ka l k a r ka l km a z büyük bir hata daha işledim, onun artı k do s t um o l d uğunu düşünüyordum. Bu konuda çok acele ettiğimi b i l i y o r um ; anc a k ona her şeyi söylemem, içimi dökmem, hatta bundan daha

fazlası n ı yapmam ge r e k i y o r d u . Ya ş am ım boy u n c a kend imd e n b i l e gizlediklerimi ona açtım . Hiç çek i nm e d e n , k ı ş boyu n c a onun beni sevdiğin i , bund a n emi n o l d uğumu b i l d i r d i m . Reh i n dükkânı n ı n ben im ak ı l ve i r a d em i n a l ç a l ı ş ı n d a n başk a b i r anlama gelmediğin i sö y l e d i m . Eve t öy l e y d i , re h i n c i l i k l e uğraşmam, hem yap t ı ğ ım iş t e n do l a y ı büyü k l ü k ku r u n t u s u n a kapı l m a k , hem de ken d im i k ı r b a ç l a m a k demek t i . Bu i ş e kend

im isteyerek başlamış t ı m . Ti y a t r o bü f e s i n d e k i o l a y a ge l i n c e ; p i s karakterim ve kuruntularım ned e n i y l e ko r kmuş ol d uğumu anlattım . İç i n d e bu l u n d uğum or t amd a ne ya p a c ağ ım ı b i l em e y i p afallamış t ı m , b i r d e n b i r e or t a y a a t ı l ı r s a m t uh a f ka ç a c a ğ ı n ı

düşünmüştüm. Düellodan korkmamış t ı m , ap t a l l ı k e tmek t e n korkmuştum.

Biliyorum, daha sonra o anda içinde bulunduğum duyg u l a r ı

kimseye itiraf etmedim, herkese acı çek t i r d i m . Bu yü zd e n kendimi de işkenceye soktum, onunla evlendikten sonra bu sefer ona eziyet etmeye başladım . Söy l e d i k l e r i m i n çoğunu s a n k i s i n i r nöbetine tutulmuş gibi sı r a l ı y o r d um , ka r ım e l im d e n tu t a r a k susmamı i s t i y o r , “Aba r t ı y o r s u n u z , boşu boşun a kend i n i z e az a p çektiriyorsunuz.” diyordu. Sonra gene gözyaşları n a boğu l a r a k sinir nöbetleri geçiriyordu. Artı k konuşmamam ı , es k i y i unutmamı s ö y l ü y o r d u . Ri c a l a r ı n a a l d ı r ı ş e t t i ğ im yok t u ya da pek aldı rm ı y o r d um . Gözüm t e k şey gö r ü y o r d u , o da bah a r d a Bolonya’ya gitmek. Orada güneş, bizim yeni güneşimiz vardı .

Çok geçmeden dükkânı kap a t t ı m , i ş l e r i Dobro n r a v o v ‘ a dev r e t t i m .

Karıma da va f t i z ann emde n ka l a n 3. 0 0 0 rub l e n i n d ı ş ı n d a he r şeyimizi yoksullara dağıtmasını söyledim. Bu 3.000 rubleyi

Bolonya gezisi için kullanacaktı k . Orad a n dönüş t e dah a baş k a , yeni bir iş tutacaktım . Ben im s öy l e d i k l e r i m e s e s i n i çı k a r m a d ı ğ ı n a gö r e ka r a r ı m ı ke s i n l i k l e uygu l a y a c a k t ı m . O ben i dinliyor, gülümsemekle yetiniyordu. Ancak gülümsemesi beni

üzmemek içindi; nazik bir kadı n d ı çünk ü , üzü lm em i i s t em e z d i .

Omuzları n a ağı r b i r yük b i n d i r d i ğ i m i gör ü y o r d um ; s a k ı n bunu bilmeyecek denli aptal, bencil olduğumu düşünmey i n . Her şey i görüyordum, hepsini son çizgisine varı n c a y a dek b i l i y o r , herkesten

daha fazlası n ı an l ı y o r d um . B i z i bek l e y e n b i r t e h l i k e varsa bile her şeyi göze almış t ı m .

Ona kendimle ilgili, onunla ilgili aklıma ne ge l i r s e sö y l e d i m .

Hatta Lukerya'dan, hanım ı i ç i n durmad a n göz y a ş ı dök t üğünd e n söz ettim. Sı k s ı k konu y u değiş t i r i y o r , başk a şey l e r d e n l a f açmaya çalış ı y o r d um . B i r i k i ke z neşe s i ye r i n e ge l d i , bunu çok iyi anım s ı y o r um . Göz l e r i m aç ı k o l d uğu ha l d e h i ç b i r şey i görmediğimi sö y l em e y i n ban a ! Eğer baş ım ı z a ge l e n o dur um olmasaydı , yaş am ım ı z yen i d e n düz e n e g i r e c e k t i . Geçe n gün k i t a p okumaktan söz açı l ı p da bunu konuşmay a baş l a y ı n c a ban a k ı ş ı n neler okuduğunu an l a t m am ı ş mıyd ı ? J i l Bl a s i l e Gren a t a piskoposu arası n d a ge ç e n s a h n e çok hoşun a g i tm i ş t i , bunu neşeden kı r ı l a r a k an l a t t ı . O ne ço c u k s u , ne s e v i m l i b i r gülüştü! Sanki tam nişanlı o l d uğumuz z aman k i g i b i . (B i r an , bir an da olsa) büyük bir kı v a n ç duymuş t um ! Gene de p i s k o p o s l a geçen sahneyi çok beğenmes i n e şaş ı r d ı ğ ım ı sö y l em e l i y i m . Demek ki, kış ı n evd e ot u r u p Le s a j ' ı n ba ş y a p ı t ı n ı oku r k e n i ç i n d e n gülme gelecek kadar kendinde ruh dinginliği bu lmuş , mut l u olmuştu. Demek ki, artı k s a k i n l e ş m e y e baş l am ı ş t ı , onu ken d i başı n a b ı r a k a c a ğ ım ı s a n ı y o r d u . Sa l ı günü , "Ben i bu dur umd a bı r a k a c a ğ ı n ı z ı s a n ı y o r d um . " dememi ş miyd i ? Bu , an c a k 10

yaşı n d a b i r k ı z ı n düşün c e s i o l a b i l i r d i . Demek k i , he r şey i n olduğu g i b i ka l a c a ğ ı n a i n a n ı y o r d u : O kend i d i k i ş mas a s ı n d a , ben de kendi çalışma mas amd a koc a y ı n c a y a dek böy l e ge ç e c e k t i .

Ama ben birdenbire yaklaşı y o r um , b i r koc a y ı m , koc a y a i s e s e v g i gerekli. Ah, benim kalı n ka f a l ı l ı ğ ı m ! Ah, ben im kör l üğüm !

Ona gözlerimi dikerek hayran hayran bakmak yanlış t ı , kend im i tutmam gerekirdi. Çünkü böyle bakmakla onu ürkütmüştüm. Daha sonra durumu anlayarak kendimi tutması n ı b i l d i m , ay a k l a r ı n ı

öpmeyi bı r a k t ı m . Koc a … onun koc a s ı y m ı ş ı m gö r ü n t ü s ü ve rmek t e n vazgeçtim, bunu aklıma b i l e ge t i r m e d i m , hep onun i ç i n

dua ettim. Ancak büsbütün susmak da olanaksı z d ı , b i r şey l e r söylemem gerekiyordu. Gene birdenbire konuşmaları n d a n çok hoşlandığ ım ı , onun kü l t ü r bak ım ı n d a n bend e n dah a üs t ü n , dah a ileri olduğunu sö y l e d i m . Yüzü k ı z a r d ı , ut a n a r a k he r şey i gen e abarttığ ım ı b i l d i r d i . O zaman day a n am a d ı m ; kap ı n ı n ar k a s ı n a gizlenerek, onun mücadelesini, bir masumla canavar arası n d a k i mücadeleyi ne kadar büyük bir heyecanla dinlediğimi , onun zekâsı n d a n , pa r l a k nük t e l e r i n d e n , ruhu n u n çoc u k s u s a d e l i ğ i n d e n ne kadar etkilendiğimi an l a t t ı m . Apt a l l ı ğ ı m a doymay a y ı m !

Kadı n c ağ ı z t e p e d e n t ı r n ağ a t i t r e d i , gen e ol a y ı ab a r t t ı ğ ı m ı

mı r ı l d a n m a y a baş l a d ı . Son r a yü zü k ı z a r d ı , hün gü r hün gü r ağlay a r a k gö z y a ş l a r ı n a boğu l d u … O zaman day a n am ay ı p önünd e diz çöktüm, ayakları n ı öpmeye baş l a d ı m . Bu ha r e k e t i m üz e r i n e salı günü o l d uğu g i b i yen i b i r s i n i r bun a l ı m ı n a t u t u l d u . Bu , dün akşam oldu, sabahleyin de…

Sabahleyin mi? Deli, sabah dediğin bu gündü , dah a demi n , b i r a z önce…

Beni iyi dinleyin ve anlamaya çalış ı n . Bu s a b a h ç ay mas a s ı n d a bir araya geldiğimi z d e (dü n k ü bun a l ı m d a n son r a) , s a k i n l i ğ i y l e beni şaşkı n a çev i r d i , t am ı t am ı n a böy l e ol d u . Ben , ge ç i r d i ğ i bunalım yü z ü n d e n bü t ü n ge c e t i r t i r t i t r e m i ş t i m . Bi r d e n b i r e yanıma ge l d i , e l l e r i n i kav u ş t u r a r a k önümde durd u ve ken d i n i suçlu hissettiğin i sö y l e d i . (Dem i n d i bu , dem i n , az önc e !) Daha neler söylemedi ki!.. Suçlu olduğunu , ken d i s i n i n bunu bildiğin i , bü t ü n k ı ş , ha t t a o and a b i l e ac ı çek t i ğ i n i , ben im iyi yürekli bir koca oluşuma büyük değer ve r d i ğ i n i , ban a bağl ı

kalacağın ı , he r zaman s ay g ı gö s t e r e c e ğ i n i an l a t t ı da anlattı … B i r and a ye r im d e n s ı ç r a d ı m , onu öpmeye ba ş l a d ı m .

Onu öpüyordum; uzun bir ayrı l ı ş t a n son r a b i r koc a n ı n öz l em i y l e yüzünü, dudakları n ı öpüyo r d um . Ah , mank a f a ! Demin nede n pasaportlarım ı z i ç i n i k i s a a t d ı ş a r ı ç ı k t ı m ? . . Tan r ı m , 5

dakika, 5 dakika, yalnı z c a 5 dak i k a önc e dön s e y d i m ! Kap ı n ı n önündeki o kalabalı k , üs t üme çev r i l e n bü t ü n o bak ı ş l a r … Aman Tanrım !

Lukerya'nı n an l a t t ı ğ ı n a gö r e (a r t ı k Luke r y a ' y ı h i ç

bı r a km a y a c a ğ ım , o hep s i n i b i l i y o r , bü t ü n k ı ş han ım ı n ı n yanı n d a y d ı , onun hak k ı n d a ban a he r şey i an l a t a c a k t ı r) ben dış a r ı ç ı k t ı k t a n son r a , dönü şümden 20 dak i k a önc e han ım ı n ı n odası n a b i r şey i ç i n g i r d i ğ i zaman (n i ç i n g i r d i ğ i n i sö y l e d i ama şu anda aklımd a deği l) t a s v i r (h a n i şu re h i n b ı r a km a k i ç i n getirdiği Meryem Ana t a s v i r i) mas a n ı n üz e r i n d e dur u y o rmu ş .

Karım dua e tmek i ç i n onu or ay a koymuş ol a b i l i r m i ş .

“Hanımc ığ ım , b i r şey mi o l d u ? ” demi ş . “Hay ı r , Luke r y a , b i r şey yok… Gidebilirsin… Yok yok, bir dakika dur!” Böyle diyerek karım ya k l a ş ı p Luke r y a ' y ı öpmüş . “Mut l u musunu z , han ım c ı ğ ım ? ”

diye sormuş hizmetçi kı z . “Mut l u y um , mut l u y um” - “Han ım c ı ğ ım , beyefendi çok önce gelip sizden özür dilemeliydi. Çok şükür, aranı z düz e lm i ş … ” - “İy i , had i g i t , Luke r y a , had i , g i t . ” Son sözü bu olan karım ı n o s ı r a d a yü z ü n d e çok t uh a f b i r gü l üm s eme varmış .

O kadar garip ki, 10 dakika sonra Lukerya hanım ı n a bakmak i ç i n bir daha odası n a g i t m i ş . Gördü k l e r i n i ban a şöy l e an l a t t ı :

“İçe r i g i r d i ğ im d e pen c e r e y e çok yak ı n d ı ; duva r ı n d i b i n d e ellerini duvara dayamış , baş ı e l l e r i n i n üs t ü n d e de r i n düşüncelere dalmış t ı . O kad a r da l g ı n d ı k i , ben im ar k a s ı n d a beklediğimi , kend i s i n e bak t ı ğ ım ı iş i t m e d i b i l e . Onun pencerenin yakı n ı n d a de r i n düşün c e l e r i ç i n d e d i k i l d i ğ i n i , sanki gülümsediğin i b i r sü r e dur u p s e y r e t t i m . Neden böy l e yaptığ ı n ı kend i kend im e düşün e r e k d ı ş a r ı ç ı km ı ş t ı m k i , b i r d e n pencereyi açtığ ı n ı iş i t t i m . 'H a n ım c ı ğ ım , hav a s e r i n , nez l e olursunuz' demek için geri döndüm. Ancak pencereye iyice

yaklaştığ ı n ı , bü t ü n gövd e s i y l e aç ı k pen c e r e n i n önünü

kapattığ ı n ı gö r d üm . S ı r t ı ban a dönü k t ü , e l i n d e ku t s a l t a s v i r i tutuyordu. Az kaldı ka l b i m dur a y a z d ı . ‘ B a y a n c ı ğ ım , bayancığ ım ! ‘ d i y e bağı r d ı m . Ben i i ş i t m i ş t i , dönmek i s t e r g i b i bir hareket yaptı , ama dönmed i , i l e r i y e b i r ad ım at t ı , t a s v i r i göğsüne ba s t ı r a r a k pen c e r e d e n aş ağ ı a t l a d ı . ”

Avlu kapı s ı n d a n i ç e r i g i r d i ğ imd e bed e n i n i n henü z s ı c a k olduğunu an ım s ı y o r um . Ben i en çok s a r s a n , or a d a to p l a n a n l a r ı n yüzüme dik dik bakmaları y d ı . Önce bağı r ı y o r l a r d ı , s on r a ben i görünce hepsi birden sustular, geriye çekilerek geçmem için yol verdiler. Karım , t a s v i r göğsünd e , ye r d e ya t ı y o r d u .

Gözlerimin önü karardı , b i r an yan ı n a yak l a ş ı p yü zü n e bak t ı m .

Oradakiler çevremi sardı l a r , he r ka f a d a n b i r s e s ç ı k ı y o r d u .

Meğer Luke r y a da or a d a ym ı ş , ama ben onu görmed im . Ben im l e konuştuğunu son r a d a n kend i s i sö y l e d i . Esn a f t a n b i r i n i n durmadan bağırd ığ ı n ı an ım s ı y o r um : “Ağz ı n d a n ya l n ı z c a b i r avu ç

kan çı k t ı ! Bi r av u ç , b i r avu ç ! ” d i y o r d u . Son r a t a ş ı n üs t ü n e sı ç r am ı ş kan ı gö s t e r d i . San ı y o r um , kan a pa rmağ ım l a doku nd um , parmağım k ı p k ı r m ı z ı o l d u . Göz l e r i m i pa rmağ ımd a n ay ı r a m ı y o r d um .

(Bunu da çok iyi anım s ı y o r um .) Adam durmad a n bağ ı r ı y o r d u :

“Ağzın d a n b i r av u ç kan ç ı k t ı ! Bi r av u ç ! ”

Ben de;

-Bir avuç da ne demek? diyerek avazım ç ı k t ı ğ ı n c a bağ ı rm ı ş ı m .

Ellerimi havaya kaldı r a r a k adam ı n üze r i n e s a l d ı r d ı ğ ı m ı

söylediler.

Ah, ne korkunç! Ne korkunç! Nası l o l d u da b i r b i r i m i z i anlayamadı k ? Onun böy l e b i r şey yap a c ağ ı k im i n ak l ı n a ge l i r d i ?

IV

Yalnı z c a 5 dak i k a geç ka lm ı ş t ı m .

Gerçekten böyle bir şey oldu mu? İn s a n buna na s ı l i n a n ı r ?

Böyle bir şeyin olabileceğin i k im sö y l e y e b i l i r ? Neden öl d ü

karım , n i ç i n böy l e b i r şey ya p t ı ?

Ah, inanı n ban a , hep s i n i an l ı y o r um . Anc a k onun n i ç i n ö l d üğü

benim için gene de yanı t s ı z ka l a n b i r so r u . Ben im aşk ımd a n korktuğunu s a n ı y o r um . Kend i kend i n e tüm c i d d i y e t i y l e so rmu ş

olmalı : “Aşk ı n ı kabu l edey i m mi , etmey e y i m mi? ” Bu so r u n u n ağır l ı ğ ı a l t ı n d a n ka l k am a d ı , ö l ümü yeğ l e d i . Niç i n durmad a n kafa patlatı y o r um ben de ? B i l i y o r um , he r şey i b i l i y o r u m .

Açı k ç a s ı , çok şey yap a c ağ ım d i y e sö z ve r d i , so n r a sö z ü n ü

tutamayacağında n kor kmay a baş l a d ı . Bur a d a c i d d e n ba z ı ko r k u n ç

noktalar var.

Örneğin ned e n ö l d ü r d ü kend i n i ? İş t e s i z e t am ya n ı t l a n a m a y a n bir soru. Bu soru beynime vuruyor, kafam çatlayacak gibi. Eğer aynı dur umda ka lm a k i s t e s e y d i ona h i ç dokunma z d ım . O böy l e yapacağıma i n a nm ad ı , i ş t e a s ı l so r u n bu ! Hay ı r , hay ı r , s i z e yalan söyledim. Benim ası l i s t e d i ğ i m , ben i ge r ç e k t e n sevmesiydi, bütün benliğiy l e s e vme s i y d i . Yok s a bak k a l a verebileceği ya r ı m s e v g i y e r a z ı o lma z d ı m . Anca k ka r ı m son derece iffetli, temiz bir kadı n o l d uğu , ben i de ye t e r i n c e tanı d ığ ı i ç i n bak k a l a ve r e c eğ i s e v g i y e ra z ı o lmad ı ve ben i aldatmak

istemedi. Yarım b i r s e v g i y l e , ha t t a çey r e ğ i y l e aldatacak bir kadı n deği l d i o. Son der e c e dürü s t ç e b i r yaklaşım , öy l e deği l mi ? An ım s ı y o r musunu z , ona duy g u genişliği aş ı l a m a k i s t em i ş t i m ? Gar i p b i r düşün c e gen e de …

Çok merak ediyorum: Acaba karım ban a s ay g ı be s l i y o r muydu ?

Benden nefret edip etmediğin i b i l e b i lm i y o r um . Gar i p ve korkunç bir şey, ama bütün kış bend e n ne f r e t e t t i ğ i n i b i r kerecik bile aklıma ge t i r m e d i m . As l ı n ı ar a r s a n ı z ban a s e r t sert, ciddi bir bakış l a bak t ı ğ ı an a deği n bunun t am t e r s i n e inanı y o r d um . Öze l l i k l e s e r t s e r t bak t ı ğ ı an a değin … Bend e n nefret ettiğin i iş t e o an an l a d ı m . Ondan son r a da i n a n c ı m ı h i ç

değiş t i r m e d im . Ah , hay a t t a ka l s a y d ı da ne f r e t e t s e y d i , ya ş am ı

boyunca beni küçük görseydi! Daha sabahleyin yürüyor,

konuşuyordu. Aklım a lm ı y o r , na s ı l da pen c e r e d e n kend i n i atabildi.? Bunu nası l t a hm i n ede b i l i r d i m ? Böy l e b i r şey yapması n d a n 5 dak i k a önc e b i l e t a hm i n edeme z d im . Luke r y a ‘ y ı

çağırd ım . Şimd i ar t ı k Luke r y a ‘ y ı h i ç b ı r a km ay a c a ğ ım , h i ç

bı r a km ay a c a ğ ım .

Ah, biz anlaşabilirdik, birbirimizi anlayabilirdik. Yalnı z c a bir kış b i r b i r i m i z d e n uza k durmuş t u k . Ar t ı k an l a şm am ı z a gerçekten olanak kalmamış mıyd ı ? An l a şmam ı z , yen i b i r ya ş ama başlamamı z n i ç i n , n i ç i n o l a n a k s ı z d ı ? Ben i y i ka l p l i y i m , o da iyi kalpliydi, işte bizi birleştiren ortak bir nokta! Şöyle birkaç konuşma daha, çok deği l , i k i üç gün , i ş t e o vak i t he r şeyi anlamış olacaktık.

En önemlisi, en üzücüsü, bunun bir raslantı o lma s ı d ı r ; ba s i t , kaba, gözü kör olası b i r ra s l a n t ı ! Beş dak i k a , ya l n ı z c a 5

dakika geç kalmış t ı m . Eve 5 dak i k a dah a er k e n dön s e y d i m o an bir bulut gibi kimseye dokunmadan geçip gidecekti, ondan sonra böyle bir şey hiçbir zaman aklı n a ge lm e y e c e k t i . O zaman he r şeyi kavrayacaktı. Şimdi gene odalar boş, ben gene yalnızım.

Bakı n , s a a t i n s a r k a c ı vu r u p dur u y o r . Bund a n ba ş k a b i r i ş

yapmaz o; acıma , üzü n t ü de duymaz . Evde k im s e c i k l e r yok , i ş t e ası l f e l a k e t bu r a d a !

Odada dolaşı y o r , boyu n a do l a ş ı y o r um . Kar ım n i ç i n i n t i h a r e t t i , niçin 5 dakika geç kaldım d i y e durmad a n s ı z l a n m am ı n gü l ü n ç

kaçtığ ı n ı sö y l em e y i n ban a , s a k ı n sö y l em e y i n , bunu kend im de biliyorum. İn t i h a r e tmed e n önce he r k e s i n yap t ı ğ ı g i b i , “Ben im ölümümden kimse sorumlu deği l d i r . ” d i y e b i r ya z ı

bı r a k a b i l i r d i . Luke r y a ‘ y ı , “Onun l a oda d a ya l n ı z d ı , han ım ı n ı

iten odur” diyerek rahatsı z ede c e k l e r i ak l ı n a ge lmem i ş miyd i ?

Yandaki binanı n pen c e r e s i n d e du r a n dör t k i ş i ka r ım ı n e l i n d e tasvirle pencereden kendisinin atladığ ı n ı görme s e l e r Lukerya’yı en a z ı n d a n ka r a k o l l a r d a sü r ü n d ü r ü r l e r d i . Fak a t insanları n or a d a bu l u nm a l a r ı , o l a y ı görme l e r i de b i r r a s l a n t ı .

Hayı r , bu anc a k b i r and ı , b i l i n c i n i y i t i r d i ğ i b i r an .

Gerçekleşmesi ana sığan b i r hay a l ? Ta s v i r önünd e dua e tme s i de bir şeyi kanı t l a m a z . Bu , ö l üme ha z ı r l ı k demek deği l d i . Heps i ancak bir an sürmüş, bütün karar belki 10 dakika içerisinde verilmiş, duvarı n d i b i n d e baş ı n ı e l i n e day a y a r a k gü l üm s e d i ğ i sı r a d a düşünmüş böy l e yapmay ı . Zih n i n d e n ge ç e n bu düşün c e b i r an aklı n ı çe lm i ş , bun a ka r ş ı koy amam ı ş , be s b e l l i …

Ne derseniz deyin, ortada bir anlaşmazlı k va r. Ben geç i n i l m e s i zor bir adam deği l im k i ! Yok s a a s ı l ned e n kan s ı z l ı ğ ı , yaş am enerjisinin tükenmesi miydi? Kış ı n çok yo r u l mu ş t u , bu da b i r gerçek…

Evet, geç kaldım ! . .

Masanı n üs t ü n d e ya t a r k e n gövd e s i i n c e c i k , bur n u s i v r i l m i ş , kirpikleri birer ok gibi. Nası l o l u p da düş t üğü zaman b i r ye r i kı r ı l ı p ez i l m e d i ? Topu to p u “b i r avu ç kan ” ç ı km ı ş , b i r kaş ı k dolusu kadar bir şey. İç kan ama s ı ge ç i r m i ş o lma l ı . Gar i p b i r düşünce, ama eğer onu gömmemek mümkün ol s a y d ı ! Çünkü onu götürürlerse o zaman… Hayı r , onu gö t ü r m e s i n l e r , böy l e b i r şey yapmamalılar! Ah, biliyorum, onu götürecekler, ben deli deği l im , s ay ı k l a m ı y o r um , t am t e r s i n e , z i h n i m so n de r e c e aç ı k .

Hiç böylesine açı k o lmad ı . Ama gö t ü r ü r l e r s e ben ne yap a r ı m ?

İki odada tek başıma, rehin eşyalarından başka kimsecikler

yok!.. Hayı r , hay ı r , s ay ı k l ı y o r u m ben ; bu , s ay ı k l a m a k t a n ba ş k a bir şey deği l ! Onu son der e c e üzd üm , a s ı l ned e n bu !

Sizin yasaları n ı z d a n ban a ne ? Gel e n e k l e r i n i z , gör e n e k l e r i n i z , yaşam tarzı n ı z , dev l e t i n i z , i n a n ı ş ı n ı z ban a ne ya r a r s ağ l ı y o r ?

Sizin yargı c ı n ı z ya r g ı l a s ı n ben i , mahkemen i z e , s i z i n aç ı k mahkemenize zorla sürükleyin beni, hiçbirini tanıma d ığ ım ı

söyleyeceğim. Ya r g ı ç or a d a n bağ ı r a c a k , “E s k i su b a y , su s u n u z ! ”

Ben de ona şöyle bağır a c ağ ım : “Ben i su s t u r m a k i ç i n k im s a n a yetki verdi? Niçin kör bir raslantı e l im d e n en değer l i varlığ ım ı a l d ı ? Ya s a l a r ı n ı z ı d i n l e r s e m e l i m e ne ge ç e c e k ?

Hepiniz bana vı z ge l i r s i n i z ! Şimd i bur a d a n çek i p g i d i y o r um … ”

Körsün, sağır s ı n , b i r ö l ü s ü n s e n ar t ı k , ç ığ l ı k l a r ı m ı

işitmiyorsun! Sana nası l b i r cen n e t bağış l a y a c a ğ ım ı

anlayamadı n . Cenne t ben im i ç i m d e y d i , onu s e n i n önün e serecektim. Madem beni sevemeyecekmişsin, sevmesen de olurdu, bundan ne çı k a r d ı k i ? Her şey gön l ü n c e , i s t e d i ğ i n g i b i kalı r d ı . Ban a ak l ı n d a n ge ç e n l e r i b i r do s t u n o l a r a k an l a t ı r d ı n ; gülerdik, sevinirdik, birbirimize neşeyle bakardı k … Böy l e c e sonuna dek yaşayı p g i d e r d i k . Başk a s ı n ı s ev s e n b i l e s e s i m i çı k a r m a z d ı m . Onun l a ge z i p to z a r d ı n ı z , ben de so k ağ ı n öbü r ucundan sizi seyrederdim. Ah, her şeye razı y ı m , gö z l e r i n i b i r kerecik açsan yeter! Bir an için, yalnı z c a b i r an i ç i n !

Pencereden atlamadan önce önümde durup bana bağl ı ka l a c ağ ı n ı

söylediğin z ama nk i g i b i b i r ke r e c i k bak s a n ban a ! O zaman he r şeyi görüp anlardın!

Ah, kör yazgı ! Aln ım ı z ı n ka r a ya z g ı s ı ! Bi z i n s a n l a r ye r y ü z ü n d e yapayalnı z ı z , iş t e en büyü k f e l a k e t bu r a d a ! Rus bah a d ı r ı s a v a ş

alanı n d a , “Sağ ka l a n va r s a ç ı k s ı n ka r ş ım a ! ” d i y e bağ ı rm ı ş b i r zamanlar. Bahadı r deği l i m , ama ben de hay k ı r ı y o r u m , an c a k sesimi kimseler işitmiyor. Güneşin evrene can verdiğin i

söylerler. Güneş gökyüzüne yükselsin de görün bakalım , o b i r ölü deği l mi ? Her şey ö l ü , he r ye r d e öl ü l e r va r . İn s a n l a r yeryüzünde yalnı z , çev r e l e r i n d e ö l üm s e s s i z l i ğ i ; b i z i m dünyamı z bu i ş t e … “İn s a n l a r , b i r b i r i n i z i s e v i n i z ! ” Bunu k im söylemiş, kim bize böyle bir vasiyet bı r a km ı ş ? Sa a t i n s a r k a c ı

habire vuruyor, duygusuz, soğuk soğuk … Sa a t gec e n i n 2 ‘ s i .

İskarpinleri yatağının ucunda duruyor, giymesi için onu

bekliyor.

Sahi, yarın onu götürdüklerinde ben ne yapacağım?